

Nr 265.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till särskilda åtgärder i anledning av ungdomsarbetslösheten; given Stockholms slott den 27 april 1934.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Gustav Möller.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 27 april 1934.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller anför efter gemensam beredning med cheferna för kommunikations-, finans-, ecklesiastik- och jordbruksdepartementen:

I årets statsverksproposition, femte huvudtiteln, punkt 9, har Kungl. Maj:t på min hemställan föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till bekämpande av arbetslösheten för budgetåret 1934/1935 beräkna ett extra reservationsanslag av 17 miljoner kronor. Detta belopp hade av statens arbetslöshetskommission preliminärt beräknats bliva erforderligt för konstant understödsverksamhet, kurser och frivillig arbetstjänst m. m.

Jag anförde vid anmälan av denna fråga, att jag vid anslagsberäkningen icke funnit anledning att frångå arbetslöshetskommissionens preliminära upp-

fattning om storleken för nästa budgetår av anslaget till bekämpande av arbetslösheten. Därvid, framhöll jag, hade hänsyn även tagits till att nyligen påbörjad ytterligare utredning rörande åtgärder i anledning av ungdomsarbetslösheten kunde komma att medföra vissa utgifter utöver vad kommissionen haft skäl räkna med.

Sedermera har Kungl. Maj:t i proposition nr 235 på min hemställan föreslagit riksdagen, bland annat, att för budgetåret 1934/1935 anvisa dels under femte huvudtiteln till bekämpande av arbetslösheten ett extra reservationsanslag av 9,000,000 kronor, dels bland utgifter för kapitalökning under rubrik »Fonden för förlag till statsverket» till statliga och statskommunala reservarbeten ett extra reservationsanslag av 46,000,000 kronor, att utgå av lånemedel. Jag erinrade i detta sammanhang tillika därom, att Kungl. Maj:t på min hemställan den 8 december 1933 bemyndigat chefen för socialdepartementet att tillkalla särskilda sakkunniga att inom socialdepartementet biträda med fortsatt utredning i olika hänseenden av frågor sammanhängande med ungdomsarbetslösheten och åtgärder i anledning av densamma. Enär de ifrågavarande sakkunniga då ännu icke hunnit fullgöra sitt uppdrag, förklarade jag mig i propositionen icke beredd att taga ståndpunkt till frågan om de åtgärder, som lämpligen kunde vidtagas till avhjälpande av ungdomsarbetslösheten, utan anhöll jag att senare få återkomma till denna angelägenhet. Beträffande kostnaderna under nästkommande budgetår för verksamheten i fråga förordade jag, att de i första hand skulle bestridas från ett för ändamålet särskilt upptaget anslag, varför hänsyn till ifrågavarande kostnader icke behövde tagas vid beräkningen av anslaget till bekämpande av arbetslösheten. Från detta borde emellertid av praktiska skäl alltjämt bestridas de centrala administrationskostnaderna för sagda verksamhet, varvid jag tillika förutsatte, att hinder icke borde möta att, därest Kungl. Maj:t så funne erforderligt, taga det samma i anspråk jämväl för hjälp åt unga arbetslösa.

Sedan de sakkunniga den 29 mars 1934 avgivit betänkande och yttranden häröver avgivits av olika myndigheter och organisationer, anholder jag att ånyo få till behandling upptaga frågan om särskilda åtgärder i anledning av ungdomsarbetslösheten.

Spörsmålet om ungdomsarbetslösheten föranledde 1931 års riksdag att hemställa om utredning rörande utvägarna att med hänsyn till den förefintliga arbetslösheten bland ungdomen för densamma underlätta förvärvandet av yrkesutbildning samt angående möjligheterna till förbättrad arbetsförmedling för ungdom över 18 år och å orter, varest den offentliga arbetsförmedlingen ännu icke ernått effektiv organisation. I anledning härav bemyndigade Kungl. Maj:t den 12 juni 1931 chefen för ecklesiastikdepartementet att tillkalla sakkunniga för frågans utredning. De i anledning härav tillkallade sakkunniga antogo benämningen ungdomsarbetslöshetssakkunniga. Genom beslut den 28 oktober 1932 föreskrev Kungl. Maj:t, att de sakkunnigas uppdrag inom viss bestämd tid skulle upphöra.

Vid behandlingen av förslag till 1933 års riksdag angående åtgärder till ar-

betslöshetens bekämpande anförde jag (prop. 216/1933 sid. 15), att den sida av arbetslöshetsfrågan, som avsåg läget för de unga, vilka uppnått arbetsför ålder men ännu icke lyckats få fast anställning i något yrke, måste ägnas alldeles särskild uppmärksamhet. Jag redogjorde också för olika uppslag, som framförts från skilda håll, ävensom för innehållet i en av ungdomsarbetslöshetssakkunniga avgiven, den 15 februari 1933 dagtecknad promemoria, men uttalade därvid, att jag icke vore beredd att då taga ståndpunkt till dessa uppslag. Enligt min mening kunde dessa endast vinna på att senare i ett sammanhang upptagas till närmare skärskådande, i syfte att förslag i ämnet skulle kunna föreläggas 1934 års riksdag.

Emellertid föreslog på min hemställan Kungl. Maj:t i samband med proposition om införande av frivillig arbetslöshetsförsäkring en utbyggnad i olika avseenden av den offentliga arbetsförmedlingen, därvid, bland annat, beaktades önskemålen om åstadkommande av en effektivare arbetsförmedling för ungdom.

Särskilda utskottet vid 1933 års riksdag anslöt sig i sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 17 till den uppfattning jag uttalat med anledning av ungdomsarbetslöshetssakkunnigas berörda promemoria. Utskottet förklarade i samband därmed, att en vidare utveckling av särskilda anordningar för arbetsförmedling för ungdom vore synnerligen önskvärd, och uttryckte sin förhoppning, att angelägenheten därav måtte i möjligaste mån av Kungl. Maj:t beaktas. Därest förslaget om arbetslöshetsförsäkring och därmed sammanhängande omorganisation av arbetsförmedlingen icke av riksdagen bifölles, ansåge sig utskottet emellertid icke kunna på den dittillsvarande utredningen tillstyrka, att enbart med hänsyn till behovet av effektivare arbetsförmedling för ungdom omläggning skedde av grunderna för statsbidrag till förmedlingen.

I anledning av väckta motioner uttalade sig utskottet därjämte i vissa frågor, som sammanhånga med ungdomsarbetslösheten. Utskottet tillstyrkte sålunda, att försöksvis skulle anordnas viss form av s. k. frivillig arbetstjänst samt friluftskurser för manlig ungdom. Därvid framhöll utskottet tillika, att, om de erfarenheter, som under budgetåret 1933/1934 vunnes av dylika åtgärder, därtill gäve anledning, ett på dessa grundat förslag i ämnet syntes vara att motse till nästa års riksdag. Frågan om lämpliga arbetsobjekt utgjorde därvid ett spørsmål, som behövde göras till föremål för närmare övervägande.

Ett motionsvis väckt förslag om pensionering av äldre arbetare i syfte att bereda arbetstillfällen för unga arbetare fann utskottet sig icke kunna tillstyrka men förordade, att frågan gjordes till föremål för närmare utredning i samband med den allmänna undersökning av medlen mot ungdomsarbetslösheten, som jag i mitt nyss återgivna uttalande förebådat.

Motionsvis framställda förslag om provisorisk utvidgning av den ordinarie skolorganisationen såsom ett led i strävandena att bekämpa ungdomsarbetslösheten avstyrktes ävenledes av utskottet utom i vad angick användande av arbetslöshetsmedel för möjliggörande av kurser för unga arbetslösa vid kommunala och enskilda yrkesundervisningsanstalter samt för upprättande och

drift av provisoriska folkhögskolor och extra folkhögskoleavdelningar för unga arbetslösa. Utskottet sade sig förvänta, att med ledning av de erfarenheter, som i sistnämnda hänseenden komme att vinnas under innevarande budgetår, ett närmare utarbetat förslag i ämnet skulle, därest omständigheterna därtill föranledde, av Kungl. Maj:t föreläggas 1934 års riksdag.

Vidare må erinras om riksdagens medgivande, att, för den händelse det vid fortsatt utredning visade sig lämpligt och ändamålsenligt, viss del av det för bekämpande av ungdomsarbetslösheten anvisade beloppet av Kungl. Maj:t finge användas för understöd åt s. k. arbetskolonier. Riksdagen medgav tillika, att av det för bekämpande av arbetslösheten anvisade anslaget, ett belopp av 2,000,000 kronor finge användas till åtgärder mot ungdomsarbetslösheten.

1933 års riksdag avslag Kungl. Maj:ts förslag rörande arbetslöshetsförsäkring samt lämnade i anledning därav jämväl förslagen i vad de avsågo den offentliga arbetsförmedlingen utan bifall.

Med erinran om vad som sålunda förevarit, upptog jag, efter gemensam beredning med chefen för ecklesiastikdepartementet, frågan till förnyad prövning den 8 december 1933. I enlighet med min hemställan beslöt Kungl. Maj:t bemyndiga chefen för socialdepartementet tillkalla tre sakkunniga att inom departementet biträda med fortsatt utredning i olika hänseenden av frågor sammanhängande med ungdomsarbetslösheten och åtgärder i anledning av densamma. I samband därmed uttalade jag till statsrådsprotokollet i huvudsak följande.

Vid den ifrågavarande utredningen bör undersökas såväl vad som kan uträttas för att på längre sikt förbättra arbetsmöjligheterna för de yngre årsklasserna som ock vilka ytterligare hjälpåtgärder, som omedelbart kunna vidtagas till avhjälpande av nuvarande arbetslöshetssituation. Med den sålunda förordade utredningen åsyftar jag icke ytterligare undersökning av de utvägar, som förordats i den av ungdomsarbetslöshetssakkunniga år 1933 ingivna promemorian, som endast berör vissa spörsmål i samband med frågan om förbättrad arbetsförmedling för ungdom. I den mån de sålunda givna uppslagen kunna anses vara av värde, komma de att beaktas i annat sammanhang. Frågan om förbättrad arbetsförmedling för ungdom är nämligen under behandling i samband med förnyat övervägande i ärendet rörande införande av arbetslöshetsförsäkring.

Emellertid finnas andra spörsmål rörande ungdomsarbetslösheten, som synas mig vara av stor vikt. Grundläggande för hela frågans bedömande bör tydligen vara en såvitt möjligt noggrann kunskap om ungdomsarbetslöshetens omfattning och karaktär. Vissa uppgifter i detta hänseende förelågo redan vid sista riksdagens behandling av frågan, men grundligare kännedom i ämnet synes önskvärd. Arbetslöshetskommissionen har också från kommunerna i riket införskaffat uppgifter härom. Huruvida den närmare bearbetningen av dessa uppgifter för skyndsamt vinnande av så fullständig utredning som möjligt bör överlämnas åt de sakkunniga, som jag anser böra tillkallas, är tydligen en lämplighetsfråga, som bäst kan avgöras i samråd mellan arbetslöshetskommissionen och de blivande sakkunniga. Utredningen torde jämväl böra giva en bild av i vilken utsträckning de unga arbetslösa hittills kommit i åtnjutande av det allmännas hjälpåtgärder i anledning av arbetslösheten.

En annan huvudpunkt i utredningen synes böra vara en såvitt möjligt grundlig undersökning rörande de arbetsområden och arbetstillfällen, som lämpa sig

för de unga. Med en sådan undersökning avser jag, att man bör söka erhålla en uppfattning om inom vilka yrken och yrkesspecialiteter i större utsträckning förekomma arbeten, vilka till sin natur äro sådana, att de lämpligen borde kunna i första hand stå öppna för de unga. Därjämte bör undersökas, i vad mån det allmännas hjälpåtgärder kunna inriktas på skapande av särskilda arbetstillfällen av beskaffenhet, att de unga arbetslösa kunna med fördel dit hänvisas — jag utgår nämligen från att det ur olika synpunkter är till fördel, om särskilda arbeten kunna anordnas för yngre arbetslösa. En sådan inventering, som jag nu ifrågasatt, torde ur olika synpunkter kunna bli av betydelse som utgångspunkt för övervägande av åtgärder på längre eller kortare sikt i anledning av arbetslösheten. Vad angår åtgärder av mera permanent karaktär, torde man nämligen genom en sådan undersökning kunna erhålla uppfattning om vilka möjligheter, som må kunna uppdrivas för att bereda de unga utbildning genom deltagande i arbetet inom respektive yrken — en form av utdanning, som tydligen är den lämpligaste och mest effektiva. Härvid läser även böra beaktas den betydelse vidgad möjlighet till tidigare fullgörande av värnplikts-tjänstgöringen kan hava i förevarande sammanhang.

Vad härefter angår åtgärder av mera omedelbar betydelse, torde det vara en allmän uppfattning, att de försök, som i enlighet med riksdagens beslut hittills anordnats med s. k. arbetsläger för unga arbetslösa, i det stora hela slagit väl ut. Enligt min uppfattning bör man också, såvitt nu kan förutses, med all kraft under nästa budgetår söka åstadkomma en utvidgning av dylika åtgärder. För att detta skall kunna ske, kräves emellertid viss utredning, nämligen ej blott i fråga om lämpliga arbetsobjekt utan även beträffande tillgång på lämpliga ledare, närmare utformande av och eventuella modifikationer i reglerna för verksamheten m. m.

I anslutning till särskilda utskottets uppfattning torde böra undersökas, i vad mån erfarenheterna av de gjorda försöken med kurser för arbetslös ungdom inom den ordinarie skolorganisationens ram motivera åtgärder från statens sida för fortsättning, utvidgning och systematisering av dylik kursverksamhet. Vad däremot angår frågan om utvidgning av den ordinarie skolorganisationen genom förlängning av den ordinarie skoltiden, utgör den ett ämne, som är föremål för utredning och övervägande i annan ordning. Detsamma är förhållandet beträffande ifrågasatt pensionering av äldre arbetare.

Med stöd av sagda bemyndigande tillkallade jag den 16 januari 1934 undervisningsrådet A. N. Thomson, bruksdisponenten friherre J. G. G. De Geer och t. f. aktuarien A. V. Wallentheim att såsom sakkunniga biträda med sagda utredning, med uppdrag för Thomson att vara ordförande för de sakkunniga. Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 26 januari 1934 tillkallades samma dag ytterligare såsom sakkunnig agronomen J. S. Svensson.

De sakkunniga, vilka antogo benämningen 1934 års sakkunniga rörande ungdomsarbetslösheten, hava, såsom redan antytts, den 29 mars 1934 till mig överlämnat utredning angående åtgärder för bekämpande av ungdomsarbetslösheten, vilken utredning därefter befordrats till trycket och intagits i serien statens offentliga utredningar (1934: 11).

I anledning av utredningen hava infordrade utlåtanden avgivits av socialstyrelsen, statens arbetslöshetskommission, länsstyrelserna i Östergötlands, Kristianstads, Göteborgs och Bohus, Gävleborgs, Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens län, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, skolöverstyrelsen, domänstyrelsen, lantbruksstyrelsen och statens egnahemsstyrelse, varjämte svens-

ka arbetsgivareföreningen, landsorganisationen i Sverige och centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund, som beretts tillfälle att yttra sig i ämnet, inkommit med sådana yttranden. Därjämte har Gävleborgs läns skogsvårdsstyrelse ingivit en skrift i ämnet.

Jag går nu att lämna en redogörelse för det huvudsakliga innehållet i de sakkunnigas utredning och i de däröver avgivna utlåtandena ävensom för min ställning till föreliggande spörsmål, därvid jag till en början skall uppehålla mig vid de sakkunnigas undersökningar rörande *ungdomsarbetslöshetens omfattning och karaktär* samt redogöra för *hittills vidtagna åtgärder på området*.

För utrönande bland annat av *ungdomsarbetslöshetens omfattning* har statens arbetslöshetskommission vid två olika tillfällen anmodat arbetslöshetskommittéerna att i samband med de månadsrapporter, vilka kommittéerna hade att avgiva till kommissionen, inkomma med vissa uppgifter om de hos kommittéerna anmälda arbetslösas fördelning å olika åldersgrupper. De uppgifter, som i anledning härav avgåvos, avsågo första gången förhållandena vid utgången av februari månad 1933 och andra gången förhållandena vid utgången av november månad 1933. Uppgifterna från februariundersökningen bearbetades av arbetslöshetskommissionen och ungdomsarbetslöshetssakkunniga, uppgifterna från novemberundersökningen av 1934 års sakkunniga rörande *ungdomsarbetslösheten*.

De sakkunniga påpeka till en början, att såväl februariundersökningen som novemberundersökningen endast gällde sådana kommuner, som vid respektive tidpunkter stodo i rapportförbindelse med kommissionen. Novemberundersökningen omfattade 1,325 kommuner, representerande en folkmängd av i runt tal 5,150,000 personer eller ungefär $\frac{1}{6}$ av rikets befolkning.

Vidare framhålla de sakkunniga, att såsom arbetslös ungdom upptagits arbetslösa i åldern 16—25 år, d. v. s. personer vilka fyllt 16 men icke 26 år.

Till belysande av *ungdomsarbetslöshetens absoluta och relativa omfattning* hava de sakkunniga härefter hänvisat till följande av dem upprättade tabell, avseende förhållandena den 30 november 1933.

Å l d e r	A n t a l			Procent av hela antalet arbetslösa		
	städer	landsbygd	hela riket	städer	landsbygd	hela riket
16—17 år	898	3,662	4,560	1.5	3.8	2.7
18—20 »	4,623	13,108	17,731	7.8	11.8	10.4
21—25 »	11,604	23,517	35,121	19.6	21.2	20.7
Summa 16—25	17,125	40,287	57,412	28.9	36.8	33.8
Hela antalet arbetslösa . .	59,156	111,047	170,203	100.0	100.0	100.0

Av tabellen framgår, att i runt tal 57,000 personer, motsvarande omkring $\frac{1}{3}$ av samtliga anmälda arbetslösa, voro att hänföra till åldersgrupperna

16—25 år, ävensom att den relativa ungdomsarbetslösheten var något större på landsbygden än i städerna.

Med anledning av de låga arbetslöshetssiffrorna för åldersgruppen 16—17 år framhålla de sakkunniga bland annat följande.

Man måste ihågkomma att uppgifterna avsåge allenast hjälpsökande arbetslösa. Ungdomar i åldern 16—17 år bodde ofta ännu i föräldrahemmet och hade dettas resurser att falla tillbaka på vid iråkad arbetslöshet. Därtill komme, att 18 år satts som den lägsta åldern för erhållande av statligt eller statskommunalt reservarbete och att många arbetslöshetskommittéer icke heller sökt i annan form bereda ungdom under sagda ålder hjälp. Det låge i sakens natur, att den, som ej hade någon utsikt att erhålla hjälp genom arbetslöshetskommittén, ej heller anmälde sig hos denna.

Att unga personer i åldern under 18 år icke i större utsträckning anmälde sig hos arbetslöshetsorganen innebure sålunda ingalunda, att flertalet av de arbetslösa tillhörande denna grupp kunde, om de så önskade, erhålla sysselsättning.

De sakkunniga påpeka emellertid även, att den yngsta åldersgruppen hade lättare att vinna anställning och utkomst än de därpå följande grupperna.

Med ledning av vissa uppgifter från en år 1927 företagen arbetslöshetsräkning hava härefter de sakkunniga företagit en jämförelse mellan de arbetslösas fördelning på åldersklasser å ena sidan år 1927 och å andra sidan år 1933. Jämförelsen utvisar, att den relativa ungdomsarbetslösheten var avsevärt större år 1927 än år 1933. Härtill anmärka de sakkunniga, att förhållandet torde sammanhänga därmed, att vid inträdande arbetslöshet de yngre och sist anställda arbetarna i regel först avskedades, medan de äldre arbetarna i större utsträckning drabbades av en kris på arbetsmarknaden först, sedan densamma blivit av längre varaktighet.

Rörande *arbetslöshetens intensitet inom olika åldersklasser* lämna de sakkunniga följande uppgifter hänförande sig till tiden den 30 november 1933.

Å l d e r	Procent arbetslösa av antal manliga löntagare i mot- svarande ålder
16—20 år	14.3
21—25 »	16.9
26—30 »	15.1
31—40 »	12.4
41—50 »	11.9
51—60 »	11.6
61—∞ »	7.7

De sakkunniga framhålla hurusom uppgifterna utvisa, att arbetslöshetsstrycket vore högst i åldern 21—25 år samt därefter vore successivt fallande. De sakkunniga anmärka emellertid, att största anledning funnes att antaga, att arbetslöshetsstrycket inom åldersgruppen 18—20 år vore lika högt som i gruppen 21—25 år och måhända ännu högre. Trycket vore i varje fall svå-

rast för den ungdom, som befunne sig på övergångsstadiet till den ålder, då arbetare ansåges tillhöra kategorin »fullgoda arbetare».

Av de i den första tabellen lämnade uppgifterna framgår bland annat, att antalet arbetslösa i åldern 16—25 år i förhållande till det totala antalet arbetslösa utgjorde i *städerna* 28.9 och på *landsbygden* 36.3 %. De sakkunniga meddela, att antalet arbetslösa i nämnda ålder per 1,000 invånare samtidigt uppgick till 8.3 % i städerna och 9.8 % på landsbygden.

Enligt en av de sakkunniga verkställd undersökning uppgick den 30 november 1933 ungdomsarbetslösheten i städer med över 100,000 invånare till $\frac{1}{12}$, i städer med 30,000—100,000 invånare till $\frac{1}{14}$ samt i övriga städer till $\frac{1}{6}$ av den maximala. Motsvarande siffror för landsbygden voro för industrikommuner $\frac{1}{6}$, för blandade industri- och jordbrukskommuner $\frac{1}{7}$ samt för jordbrukskommuner drygt $\frac{1}{6}$.

De gjorda iakttagelserna hava de sakkunniga sammanfattat på följande sätt.

Ungdomsarbetslösheten i samtliga grupper av landskommuner, alltså även i jordbrukskommunerna, hade sålunda varit högre än i de olika grupperna av städer. Påfallande vore att storstäderna i jämförelse med de rena jordbrukskommunerna uppvisade en så låg siffra. Orsaken torde vara de rika arbetstillfällen, som i de förra erbjödes de unga inom handel och transportväsen, allmän tjänst, fria yrken m. m. och till vilka ingen motsvarighet funnes å den rena landsbygden. Av samma anledning befunne sig storstäderna i en gynnsam ställning i jämförelse med de mindre städerna, där industrialiseringen ofta vore starkare framträdande. Vad speciellt landsbygden beträffade, syntes ungdomsarbetslösheten i de rena jordbrukskommunerna på landsbygden vara lägre än i industrikommuner och i blandade industri- och jordbrukskommuner. Ett samband syntes alltså råda mellan ungdomsarbetslöshet och industrialisering.

De sakkunniga påpeka härefter, att en undersökning av förhållandena i de skilda länen givit vid handen, att vad som konstaterats för riket i dess helhet ingalunda gällde för de olika delarna av landet. Såsom exempel härpå anföres, att inom flera län ungdomsarbetslösheten på landsbygden varit störst inom jordbrukskommunerna. De högsta siffrorna överhuvud hade emellertid noterats för industrikommunerna å landsbygden i Norrbottens och Västernorrlands län, där ungdomsarbetslösheten uppgått till $\frac{1}{2}$ respektive $\frac{1}{3}$ av den maximala. Vidare påpekas, att de norrländska länen överhuvud utvisade höga siffror samt att siffran för Stockholms stad vore påfallande låg, icke minst jämförd med motsvarande siffra för Göteborg. Olikheterna i ungdomsarbetslöshetens omfattning äro enligt de sakkunnigas uppfattning beroende av en mängd lokala förhållanden och sammanhånga nära med arbetslösheten inom respektive områden överhuvud.

De sakkunniga hava vidare lämnat vissa uppgifter rörande *de unga arbetslösas föregående utbildning och tidigare anställning* samt *den tid arbetslösheten omfattat*. Av uppgifterna, som hänföra sig till den 28 februari 1933 och avse hjälpsökande arbetslösa i åldern 15—25 år inom ett visst antal av arbetslöshetskommissionen utvalda kommuner, hava vissa av särskilt intresse sammanställts i följande tabeller.

Föregående utbildning.

Arbetslösa	i städerna	i landskommunerna
med fullgod praktisk yrkesutbildning	9.5 %	4.6 %
med ofullständig praktisk yrkesutbildning	23.3 %	6.8 %
utan utbildning	56.7 %	87.8 %

Föregående anställningstid.

Arbetslösa, vilkas anställningstid uppgått till högst 6 mån.:	i städerna	i landskommunerna
ålder 15—17 år	61.5 %	81 %
» 18—20 »	31.5 %	49.6 %
» 21—25 »	20.9 %	33.4 %

Den tid arbetslösheten omfattat.

Arbetslösa, vilkas arbetslöshet varat:	i städerna	i landskommunerna
mindre tid än 6 mån.	61.1 %	44.8 %
6—12 mån.	15.8 %	23 %
över 12 mån.	23.1 %	32.2 %

Rörande *ungdomsarbetslöshetens speciella karaktär* och behovet av åtgärder för dess bekämpande hava de sakkunniga anfört bland annat följande:

Ungdomsarbetslösheten vore givetvis en sida av den allmänna arbetslöshetsfrågan. Man hade därför rätt att vänta, att, i den mån arbetslöshetens grepp i allmänhet lossnade, även ungdomsarbetslösheten skulle minska. Bland annat med hänsyn därtill att de årsklasser, som under de närmaste åren trädde in i de produktiva åldrarna, vore synnerligen stora, syntes dock ungdomsarbetslösheten även vid en förbättrad konjunktur under en tid framåt bliva av den omfattning, att särskilda åtgärder för lindrande av dess följder bleve påkallade.

Dylika åtgärder vore även motiverade av de *särdrag* ungdomsarbetslösheten företedde.

Ungdomsarbetslösheten vore av en svårare art än någon annan form av arbetslöshet. Arbetslöshetens psykologiska och moraliska skadeverkningar vore nämligen störst just inom de yngre åldersgrupperna. Unga människor, som månad efter månad, ja år efter år, finge gå sysslolösa, som aldrig finge känna den muskel- och viljeanspänning, som ett ordnat arbete vore mäktigt att skänka, bleve helt enkelt förslappade och i många fall förstörda för all framtid. Även om det ekonomiska läget ljusnade och erbjöde rikliga och fördelaktiga arbetstillfällen, kunde sådana ungdomar icke så lätt inordna sig i regelbundet arbete.

Vid bedömande av ungdomsarbetslöshetens sociala vådor måste avseende fästas icke bara vid de grupper av ungdomar, som vore i direkt behov av samhällets hjälp för att kunna finna sitt uppehälle; uppmärksamheten måste riktas även på de många, som åtnjöt hjälp från föräldrar eller övriga anhöriga. Även om dessa ungdomar måhända i åtskilliga fall icke lede direkt materiell nöd, bleve de psykiska och moraliska påfrestningarna för dem stora. Även dessa människor fölle förr eller senare offer för ett stegrad missmod och förtvivlan. Det måste för dem bli ett i längden olidligt tryck att ständigt känna sin beroende ställning till andra, att känna, huru de låge andra till last och vore ur stånd att reda sig själva. Detta psykiska tryck torde icke kunna avlastas ens genom den största förståelse eller genom de mest kärleksfulla uppoffringar från föräldrars eller andra anhörigas sida.

I anslutning till det anförda understryka de sakkunniga starkt behovet av åtgärder för ett effektivt bekämpande av ungdomsarbetslösheten. Rörande arten av dessa åtgärder uttala de sakkunniga, att de måste mindre inriktas på frågan om försörjning för dagen än på sysselsättning och utbildning. De sakkunniga betona tillika, att åtgärderna måste utformas på ett sådant sätt, att sammanhanget mellan dem och det allmännas övriga hjälpverksamhet vid arbetslöshet städse beaktas.

Under innevarande budgetår har, på grundvalen av 1933 års riksdags beslut, ökad uppmärksamhet ägnats åtgärder för bekämpande av arbetslösheten hos de unga.

De speciella åtgärder, vilka hittills vidtagits i detta syfte hava bestått dels i anordnande av vissa kurser, dels i s. k. frivillig arbetstjänst.

Kursverksamheten för de unga arbetslösa har huvudsakligen varit anordnad av *arbetslöshetsorganen*.

I § 12 av kungörelsen den 7 juli 1922 (nr 419) angående statsbidrag till arbetslöshetshjälp stadgades, att den, som åtnjöte arbetslöshetshjälp, skulle vara skyldig att efter anvisning av arbetslöshetsorganet samvetsgrant deltaga i lämplig kurs, som anordnats för att bereda arbetslösa utbildning. För att sätta kommunerna i stånd att anordna dylika kurser beviljade arbetslöshetskommissionen statsbidrag till lärarlöner m. m. för sådana kurser. Under åtskilliga år hade dock denna kursverksamhet ganska inskränkt omfattning. Närmast med anledning av ett av ungdomsarbetslöshetssakkunniga i november 1931 framlagt förslag i ämnet utvidgades emellertid verksamheten från och med år 1932 avsevärt.

Vid 1933 års riksdag uttalade sig statsmakterna för en ytterligare utvidgning av denna verksamhet. I sitt av riksdagen godkända utlåtande i ämnet, nr 17, framhöll särskilda utskottet såsom sin mening att vid anordnandet av ifrågavarande kurser särskild hänsyn borde tagas till önskvärdheten av att bereda de arbetslösa en nyttig yrkesundervisning.

Bestämmelser rörande ifrågavarande slag av kursverksamhet äro numera meddelade i §§ 46 och 52 i kungörelsen den 26 juni 1933 (nr 446) angående statlig och statsunderstödd hjälpverksamhet vid arbetslöshet. I § 46 stadgas att arbetslös, som åtnjuter dagunderstöd, har att efter anvisning av arbetslöshetskommittén samvetsgrant deltaga i kurs, som av kommittén anordnas för att bereda unga arbetsutbildning. I § 52 föreskrives, att till kurser, som anordnas för unga arbetslösa genom vederbörande arbetslöshetskommitté, må statsbidrag utgå med belopp motsvarande lön till kursledare och lärare.

Närmare direktiv rörande karaktären av sådan kursverksamhet hava av statens arbetslöshetskommission meddelats i dess i september 1933 utfärdade »Råd och anvisningar rörande hjälpverksamhet för arbetslösa». De av kommissionen i berörda hänseende utfärdade anvisningarna äro av i huvudsak följande innehåll.

Den kursverksamhet, varom här vore fråga, åsyftade att låta den arbetslösa ungdomen utfylla arbetslöshetstiden med en efter den givna arbetslöshetssitua-

tionen avpassad undervisning. Ett önskemål beträffande kursverksamheten vore, att den erhöles en så praktisk inställning som möjligt. Särskild hänsyn borde tagas till önskvärdheten av att bereda de unga en nyttig yrkesundervisning. Emellertid låge det i sakens natur, att det vid dylik relativt kortvarig kursverksamhet ej kunde bliva fråga om en fullständig yrkesutbildning.

Allmänbildande kurser torde också kunna anordnas och erbjöde ofta vissa fördelar. Vid anordnandet av allmänbildande kurser borde eftersträvas att inom ramen av den begränsade utbildningstid, som kunde komma i fråga, i görligaste mån bibringa eleverna sådana kunskaper, som i allmänhet kunde vara varje man eller kvinna till gagn i det praktiska livet.

För erhållande av statsbidrag till ifrågavarande kurser erfordrades — förutom att vederbörande kommun i föreskriven ordning fullgjorde rapportering till arbetslöshetskommissionen om den rådande arbetslösheten — dels att den senare prövats vara av den art och omfattning, att hjälpåtgärder överhuvud taget ansåges böra vidtagas, och dels att kurser därvid befunnas vara ett lämpligt led i hjälpverksamheten. Därest statsbidrag skulle utgå till kurs, finge den sålunda ej igångsättas, förrän kommissionen givit sitt tillstånd härtill.

Vid anordnande av kurserna vore arbetslöshetskommittén ansvarigt organ. Självfallet uteslöte detta icke, att kommittén i dylika frågor sökte kontakt med undervisningsväsendets målsmän i orten. Tvärtom borde kommittén låta sig angeläget vara att åvägabringa sådant samarbete. Arbetslöshetskommittén hade att hos arbetslöshetskommissionen göra ansökan om statsbidrag. Vidare hade kommittén att utse kursledare och lärare. Undantagsvis och endast där verksamhetens omfattning påkallade det, borde utses särskild kursbestyrelse.

Statsbidrag till lärarelöner utginge i regel med högst 4 kronor per timme. Storleken av arvudet till kursledare vore beroende av antalet kurser, han utsetts att leda. Dessutom kunde statsbidrag utgå till dagunderstöd åt kursdeltagarna.

Med avseende å deltagande i kurserna gällde, att allenast hos arbetslöshetskommittéerna anmälda arbetslösa, vilka vid prövning befunnits vara i behov av det allmännas hjälp, ägde rätt att deltaga i kurserna. Under alla förhållanden tillkomme det städse arbetslöshetskommittén att avgöra, vilka arbetslösa skulle anses behörliga resp. åläggas att bevista dylika kurser. Då kurserna vore avsedda för oförvällat arbetslösa, följde härav, att statsbidrag endast kunde ifrågakomma, så länge deltagarna i en kurs vore att anse som oförvällat arbetslösa. Detta innebure sålunda, att arbetslös person, vilken deltog i anordnad kurs, vore skyldig att emottaga anvisat lämpligt arbete på den öppna marknaden — liksom också hänvisning till statligt eller statskommunalt reservarbete — vid risk att eljest omedelbart avstängas från rätten att deltaga i med statsbidrag anordnad kurs samt att gå förlustig det dagunderstöd, som kunde hava tillerkänts honom. Kurselev hade att — i likhet med andra arbetslösa, vilka erhöles arbetslöshetshjälp av allmänna medel — regelbundet hos organ för den offentliga arbetsförmedlingen anmäla sig såsom arbetssökande. Deltagarna skulle hava uppnått en ålder av minst 16 år, men ej 26 år. I vissa fall kunde dock åldersdispens medgivnas för personer, som överskridit sistnämnda ålder.

Arbetslöshetskommittén hade att noga tillse, att kursarbetet hade karaktären av verklig arbetsprestation. Antalet undervisningstimmar finge därför icke understiga 20 timmar per vecka. Såvitt möjligt borde dock timantalet per vecka vara högre. Läxläsning borde kunna ifrågakomma. Om den arbetslöse icke sökte tillgodogöra sig undervisningen, borde understödet indragas och han själv skiljas från kursen.

Beträffande den i kurserna meddelade undervisningen har arbetslöshetskommissionen i skrivelse den 15 december 1933 anfört följande.

Flertalet kommuner, som igångsatt kursverksamhet, saknade resurser för att inrikta denna på verklig yrkesutbildning. I flertalet fall hade kursverksamheten därför måst avse sådan undervisning, varav kursdeltagarna kunde ha nytta, vilket yrke de än komme att ägna sig åt. Kurserna hade därvid så gott som undantagslöst fått en praktisk betoning. Vid sidan av undervisning i svenska språket och räkning hade i flertalet fall förekommit trä- eller metallslöjd (verkstadsarbete). Så vitt möjligt hade dessutom gymnastik ingått i kurserna. Den inriktning, kursverksamheten sålunda fått, sammanhänge givetvis även med att en verklig yrkesutbildning i regel endast kunde förvärfvas genom en längre verksamhet i yrket och att kursverksamheten för arbetslösa i allmänhet måste vara ordnad på kort sikt. En utbildning för ett speciellt yrke skulle ju även förutsätta, att man kunde bedöma, inom vilka yrken det under den närmaste tiden komme att finnas utsikt till anställning. Under nu rådande förhållanden på arbetsmarknaden förefunnes emellertid knappt inom något yrke brist på arbetskraft. I de fall, då ett större antal arbetslösa inom ett visst fack förekommit inom en kommun, hade emellertid kurser anordnats med hänsyn till dessa arbetares speciella behov. Sålunda hade ordnats kurser för snickeri- och metallarbetare (bland annat kurser i svetsning), för kontorister, för sjömän m. m. Dylika kurser hade givetvis i än högre grad än andra kurser haft till syfte att öka vederbörande deltagares möjligheter att erhålla sysselsättning inom sitt yrke. I dylika fall hade kommissionen ofta lämnat dispens från den eljest gällande åldersbegränsningen.

I undantagsfall hade man dessutom ansett förhållandena på arbetsmarknaden motivera en verklig utbildning för bestämt yrke. Så hade exempelvis varit förhållandet i fråga om utbildning av kvinnliga arbetslösa för husligt arbete. Den ringa omfattningen av den hos arbetslöshetskommittéerna anmälda arbetslösheten bland kvinnor hade emellertid gjort, att dylika kurser förekommit endast i ett fåtal fall. Nämnas kunde vidare en av Luleå arbetslöshetskommitté anordnad kurs för utbildning av mätningsbiträden åt arbetsbefäl vid väg- och schaktningsarbeten, torrlägningsarbeten o. dyl., en av Göteborgs arbetslöshetskommitté anordnad maskinmästarkurs m. m. Till dylika kurser hade uttagits arbetslösa ynglingar, som visat sig härför lämpliga under sitt deltagande i förut av vederbörande arbetslöshetskommitté anordnade kurser i verkstadsarbete m. m.

Kursverksamhet för arbetslös ungdom har ock på senaste tiden i viss utsträckning förekommit *inom den ordinarie skolorganisationens ram*.

Såsom redan erinrats, beslöt nämligen 1933 års riksdag, att i den omfattning som vore möjligt och lämpligt arbetslöshetsmedel skulle under innevarande budgetår försöksvis komma till användning *dels* för möjliggörande för kommunala eller enskilda yrkesundervisningsanstalter — därvid jämväl lantmannaskolor borde ifrågakomma — att anordna kurser för unga arbetslösa, *dels ock* för upprättande och drift av provisoriska folkhögskolor eller extra folkhögskoleavdelningar, där sådana arbetslösa kunde erhålla undervisning. Förutom bidrag till de kostnader, som vore erforderliga för såväl anordnande som upprätthållande av den ifrågavarande, för arbetslösa avsedda undervisningen, kunde även stipendier till deltagarna ifrågakomma.

På grund härav har Kungl. Maj:t beviljat statsbidrag *dels* till upprätthållande och drift av en provisorisk folkhögskola (i Mariefred) och till en av-

delning för arbetslös ungdom vid en ordinarie folkhögskola (i Stockholm), dels till avdelningar för arbetslös ungdom vid två kommunala anstalter för yrkesundervisning (i Hälsingborgs stad och i Byske kommun av Västerbottens län) och till en nyinrättad enskild dylik anstalt (i Kopparbergs kommun av Kopparbergs län). Vidare har statsbidrag beviljats till engångskostnader för inköp av fast inredningsmateriell för nystartade avdelningar vid en kommunal anstalt för yrkesundervisning (i Mölndal), vilken anstalt i övrigt i vanlig ordning erhållit statsbidrag genom skolöverstyrelsen. Dessa avdelningar tillkommo i samarbete mellan styrelsen för anstalten och arbetslöshetskommittén på platsen och avsågo att ersätta kursverksamhet, som förut bedrivits av kommittén med statsbidrag från arbetslöshetskommissionen. Därjämte hava statsbidrag beviljats till stipendier åt eleverna vid vissa av nämnda skolor och anstalter. I detta avseende hava samma regler tillämpats, som gälla för stipendier åt elever vid ordinarie folkhögskolor eller yrkesundervisningsanstalter. Slutligen har Kungl. Maj:t jämlikt medgivande av 1933 års riksdag av de för ungdomsarbetslösheten avsedda medlen disponerat vissa belopp för understöd åt två s. k. *arbetskolonier* (den ena i Norrköping och den andra i Stjärnsund av Kopparbergs län). Den senare av dessa kolonier är anordnad av Jukkasjärvi kommun.

I regel ha de provisoriska skolorna och kurserna ställts under överinseende av skolöverstyrelsen; arbetskolonien Stjärnsund dock under lantbruksstyrelsen och skolöverstyrelsen gemensamt. Dessutom har chefen för socialdepartementet förordnat en inspektor, som haft att följa verksamheten ur arbetslöshetssynpunkt.

Med anledning av en inom riksdagen väckt motion (II:485), och i anslutning till ett över densamma av ungdomsarbetslöshetssakkunniga avgivet yttrande, förordade vid fjolårets riksdag särskilda utskottet i sitt utlåtande nr 17, att under innevarande budgetår försök skulle verkställas med *frivillig arbetstjänst* i den omfattning, som med hänsyn till olika på frågan inverkande omständigheter befundes möjligt och lämpligt samt i huvudsaklig överensstämmelse med de av nämnda sakkunniga föreslagna grundlinjerna. Utskottet gjorde i samband härmed även vissa uttalanden rörande sättet för anordnande av ifrågavarande försöksverksamhet (se härom utskottsutlåtandet sid. 111). I anslutning härtill behandlade nämnda utskott ett i motion (I:337) framfört förslag om *friluftskurser* för manlig ungdom. Utskottet förordade, att försök skulle göras även med denna form av verksamhet.

Riksdagen anslöt sig i förevarande delar till utskottets förslag. Såsom riktlinjerna för friluftskurserna utformades, kan detta slag av kursverksamhet betraktas såsom en form av frivillig arbetstjänst.

På grund av riksdagens beslut utsände arbetslöshetskommissionen i mitten av juli månad 1933 ett cirkulär till arbetslöshetskommittéerna med anvisningar rörande den frivilliga arbetstjänsten. De sålunda angivna bestämmelserna återgavos sedermera i kommissionens förut omnämnda »Råd och anvisningar».

Kommissionens anvisningar i ämnet voro av huvudsakligen följande innehåll.

Syftet med den frivilliga arbetstjänsten skulle vara att bereda arbetslösa unga personer sådan sysselsättning, som kunde hos dem stärka och vidmakthålla arbetsvilja och arbetsförmåga och som överhuvud kunde göra dem bättre skickade för deras framtida arbetsuppgifter. Med hänsyn härtill borde arbetstjänsten inriktas dels på sådant arbete, som kunde ge fysisk träning, dels på god andlig och kroppslig vård genom undervisning i allmänbildande och yrkesbetonade ämnen samt genom systematiskt bedrivna gymnastik- och idrottsövningar.

Deltagarna i den frivilliga arbetstjänsten (arbetsseleverna) borde beredas full sysselsättning genom denna. Liksom i fråga om den av arbetslöshetskommittéerna bedrivna kursverksamheten kunde emellertid arbetstjänsten fördelas på olika slag av sysselsättning efter de speciella förhållanden, som kunde förefinnas i olika fall. I regel torde det dock vara lämpligt att begränsa kroppsarbetet till c:a 4 timmar om dagen. Givetvis borde härvid tillses, att de vid kroppsarbete ovana gradvis vandes vid hårdare arbete. Till undervisning i allmänbildande och yrkesbetonade ämnen torde i allmänhet c:a 2 timmar i medeltal per dag böra användas. Dessutom borde 1—2 timmar ägnas åt systematiskt bedrivna gymnastik- och idrottsövningar.

Undervisningen borde, där så befunes lämpligt, bedrivas i form av yrkesundervisning i anslutning till arbetet och i övrigt anordnas efter huvudsakligen samma linjer som nämnda kursverksamhet. I anslutning till den frivilliga arbetstjänsten kunde lämpligen anordnas praktiska yrkeskurser i snickeri och enklare metallarbeten, skomakeri, skrädderi o. s. v. Dessa kurser kunde antingen pågå under tider på året, då arbetstjänsten icke kunde upprätthållas, eller samtidigt med denna. I sistnämnda fall sysselsattes i yrkeskurserna antingen sådana personer, som ej lämpligen kunde deltaga längre i arbetstjänsten, eller också samtliga arbets elever turvis. I kurserna, som — därest å orten funnes kommunal yrkesskola — anordnades i samarbete med dennas styrelse, förfärdigades redskap, tillverkades och lagades arbetskläder och arbetsskodon åt deltagarna i arbetstjänsten samt gjordes, om så befunes lämpligt, inredningar till lägerhyddor m. m. I vissa fall torde man även kunna ordna tillverkning av själva lägerhyddorna.

I den mån arbetsseleverna sammanfördes i förläggningar, borde särskild omsorg ägnas åt att lägerlivet organiserades på sådant sätt, att det finge en verkligt uppfostrande betydelse. Med hänsyn härtill torde i regel antalet deltagare i en förläggning icke böra överstiga ett 50-tal. Vidare borde de unga själva ombesörja alla vid förläggningen förekommande göromål (matlagning m. m.). I tur och ordning borde deltagarna erhålla dylik sysselsättning. Även vid uppehållande av ordning m. m. borde man i största möjliga utsträckning lita till de ungas medverkan. Att fostra dem till självverksamhet, samarbete och självstyrelse borde vara den ledande principen. Lägerlivet borde sålunda icke givas en militärisk organisation.

Det låge i sakens natur, att all politisk agitation vore förbjuden.

Beträffande arbetsobjekt borde följande fordringar uppställas. Arbetena borde

a) vara lämpliga för de uppgifter, den frivilliga arbetstjänsten avsåge att fylla,

b) så vitt möjligt vara belägna på landsbygden och kunna utföras i det fria,

c) vara allmännyttiga, d. v. s. tillhöra stat eller kommun eller eljest uppenbarligen komma större eller mindre grupper av medborgare samfällt till godo,

d) vara av sådan art, att de varken nu eller inom närmaste framtiden skulle komma att bli utförda utan insats av den frivilliga arbetstjänsten.

Deltagandet i den frivilliga arbetstjänsten vore frivilligt. Arbetslöshetskommitté kunde sålunda icke — såsom förhållandet vore beträffande kursverksamheten — ålägga den hjälpsökande att vid risk av avstängning från arbetslöshetshjälp deltaga i arbetstjänsten. Hos kommittén anmälda, oförvällat arbetslösa i åldern 18—21 år, vilka befunnits vara i behov av arbetslöshetshjälp, skulle i första hand beredas tillfälle att deltaga i arbetstjänsten. I undantagsfall finge dock, där så befunes lämpligt, även oförvällat arbetslösa i åldern 16—17 och 22—25 år antagas till arbetslever. Familjeförsörjare torde icke böra ifrågakomma härtill.

Annan arbetslös ungdom i åldern 18—25 år än den förut nämnda kunde även mottagas som deltagare i arbetstjänsten, i den mån arbetsmöjligheter förefunnes och bidrag från ideella organisationer eller enskilda personer stode till förfogande för ändamålet.

I vissa fall torde deltagarna kunna bo i sina hem. I regel torde så ej bli fallet. I allmänhet torde förläggning i slutna arbetsläger vara att rekommendera.

Deltagarna skulle, därest de ej kunde bo i sina hem, erhålla kost och logi, en fickpenning av högst 50 öre per veckodag samt, därest den frivilliga arbetstjänsten fullgjordes på annan plats än hemorten, fria resor till och från förläggningen vid början och slutet av densamma. Till de deltagare, som bodde i sina hem och som tillerkänts arbetslöshetsunderstöd, kunde detta helt eller delvis utgå kontant. Samtliga deltagare erhöles vidare fria arbetskläder.

Arbetslev skulle vara underkastad enahanda bestämmelser som personer, vilka åtnjote statlig arbetslöshetshjälp. Han vore sålunda bland annat skyldig antaga erbjudet lämpligt arbete vid risk att eljest avstängas från arbetslöshetshjälp. Likaledes borde från dylik hjälp avstängas den, som utan giltig anledning lämnade eller på grund av olämpligt uppförande uteslötes från den frivilliga arbetstjänsten. Ledaren för arbetslägret skulle minst en gång i veckan stå i förbindelse med arbetsförmedlingen och omedelbart dit anvisa arbetslever, för vilka lämpligt arbete funnes anmält och vilkas arbetskraft kunde utnyttjas på den öppna arbetsmarknaden.

Arbetslöshetskommittéerna skulle vara lokala organ för den frivilliga arbetstjänsten, därest arbetsläger ej dreves i arbetslöshetskommissionens regi. I regel torde den direkta ledningen av den frivilliga arbetstjänsten i kommunal regi böra av arbetslöshetskommittén uppdragas åt en särskild bestyrelse. I denna borde utom någon eller några ledamöter av kommittén insättas representeranter för skolan samt för sådana ungdoms- och andra ideella organisationer, som vore villiga att medverka i den frivilliga arbetstjänsten.

Understundom torde det bli lämpligt, att arbetslöshetskommittén uppdroge åt någon härför intresserad ideell organisation att fullgöra de uppgifter, som skulle ankomma på bestyrelsen.

För varje arbetsförläggning utsåges en ledare (lägerledare), som hade att organisera och leda undervisningen, meddela dylik i mån av kompetens härtill, ordna och ansvara för deltagarnas mathållning och inkvartering m. m. Lägerledaren kunde även tjänstgöra som arbetsledare, om han ägde därför nödig kompetens. Stor omsorg borde nedläggas på att få lämpliga lägerledare. Sådana torde kunna erhållas bland ungdomsledare, arbetslösa lärare, jägmästare, lantbruksbefäl. Understundom torde det befinnas lämpligt, att lägerledaren biträdades av instruktörer, utsedda bland arbetstjänstdeltagarna. Dessa instruktörer kunde i vissa fall tänkas sedermera komma att fungera som lägerledare. Lägerledarens avlöning bestämdes med hänsyn till omfattningen av hans arbete.

Statsbidrag till frivillig arbetstjänst i kommunal regi utginge

1) till täckande av hela kostnaden för avlöning åt lärare (inkl. husmoder eller annan person, som förestode mathållning vid förläggning) samt åt lägerledare,

2) till dagunderstöd i vanlig ordning åt de arbetslever, vilka vederbörligen anmält sig hos arbetslöshetskommitté och av denna befunnits vara i behov av det allmännas hjälp,

3) till täckande av kostnaderna för arbetskläder och för eventuella resor till förläggningen vid början och åter till hemorten vid slutet av arbetstjänsten för de under punkt 2 nämnda arbetsleverna.

Ägaren av arbetsobjektet torde böra bestrida kostnaderna för behövliga arbetsredskap samt, därest särskild arbetsledare och visst specialutbildat folk kunde anses behövliga, avlöningen av dessa.

Eventuella bidrag från ideella organisationer och enskilda personer användes för täckande av kostnaderna för underhåll, fickpenning, arbetskläder och resor åt sådana arbetslever, för vilka statsbidrag till dagunderstöd icke kunde utgå. Övriga kostnader finge bestridas av kommunerna. Dessa hade sålunda att täcka kostnaderna för undervisningslokal och behövlig undervisningsmaterie. Vidare ankomme det på vederbörande kommun att bestrida den genom statsbidraget icke täckta andelen av kostnaderna för dagunderstöd åt deltagare, som bodde i sina hem, resp. logi, underhåll och fickpenning åt deltagare i förläggning. Med vederbörande kommun avsåges här deltagares hänvisningskommun.

De sålunda refererade anvisningarna gälla närmast av arbetslöshetskommittéerna anordnad frivillig arbetstjänst. Enligt beslut av 1933 års riksdag har emellertid frivillig arbetstjänst anordnats även i arbetslöshetskommissionens egen regi. I fråga om samtliga av kommissionen i egen regi anordnade arbetsläger ha deltagarna uttagits från flera kommuner. Arbetslöshetskommissionen har i första rummet erbjudit kommuner med omfattande arbetslöshet att besätta ett för varje kommun bestämt antal platser vid visst arbetsläger. Initiativet har alltså här utgått från kommissionen. Efter hand som den frivilliga arbetstjänsten blivit mera känd, ha arbetslöshetskommittéer till kommissionen inkommit med framställningar att få sig platser vid statliga arbetsläger tilldelade. I mån av tillgång till sådana platser har kommissionen, därest arbetslöshetskommittén stått i rapportförbindelse med kommissionen, sökt tillmötesgå dylika framställningar.

Till och med den 15 mars 1934 hade anordnats 12 *kommunala arbetsläger* med deltagare från 7 städer och 10 landskommuner. Det sammanlagda antalet deltagare i dessa läger torde hava uppgått till 482.

De utförda arbetena ha bestått av skogsrensningens arbeten, iordningsställande av parkområden, iordningställande av badbryggor, rivning, flyttning och påbörjat återuppförande av byggnad avsedd till vandringshärbärg, nybyggnad av samlingslokal, anordnande av lek-, idrotts- och badplatser, trädgårdsarbeten, förbättring av kommunal skollovskoloni m. m. Dessutom har i åtskilliga fall förekommit tillverkning av inventarier för förläggningen samt andra snickeriarbeten, lagning av arbetslevernas skodon etc.

I *arbetslöshetskommissionens regi* hade till och med den 15 mars 1934 anordnats 11 arbetsläger, därav 6 bedrivits uteslutande i kommissionens egen

regi och 5 anordnats i s. k. blandad regi. Av de förstnämnda 6 lägren hava flera varit förlagda till statens domäner. Arbetsobjekten hava därvid varit av liknande slag som vid de kommunala lägren. Av de läger, som anordnats i blandad regi, har ett anordnats i samarbete med Gävleborgs läns skogsvårdsstyrelse, tre i samarbete med samma läns hushållningssällskap och ett i samarbete med Kopparbergs läns skogsvårdsstyrelse.

I medeltal ha 4 timmar per dag ägnats åt arbete samt 2 timmar åt undervisning. Denna har främst avsett svenska språket, räkning, svenskt näringsliv, samhällslära, hygien samt ämnen, som stått i förbindelse med de utförda arbetena. Omkring 2 timmar om dagen ha ägnats åt gymnastik och ordnad idrott. På sommaren ha eleverna i allmänhet haft tillfälle till bad. I samband härmed har undervisning i simning och livräddning meddelats.

Eleverna ha turvis under perioder på 2—7 dagar fått deltaga i matlagning, städning, tvätt och andra vid förläggningen förekommande göromål.

Stor vikt har lagts vid att även ordna för elevernas fritidssysselsättning. Sålunda ha förläggningarna försetts med vandringsbibliotek, radio etc.

Totala antalet elever, vilka till och med den 15 mars 1934 under längre eller kortare tid deltagit i frivillig arbetstjänst i arbetslöshetskommissionens regi, utgör 817 personer, vilka hänvisats från 82 landskommuner och 8 städer.

I detta sammanhang får jag slutligen omnämna ett av Kungl. Maj:t den 13 april 1934 fattat beslut angående upprättande i Västerbottens län av ett statligt arbetsläger för anläggande av småbruk. Rörande de framställningar, vilka föranlett beslutet, ävensom de däröver avgivna yttrandena torde jag få hänvisa till de sakkunnigas utredning, som å sid. 89—93 innehåller en redogörelse i ämnet. Kungl. Maj:ts beslut i ärendet är av följande innebörd.

Kungl. Maj:t har uppdragit åt statens arbetslöshetskommission att upprätta ett statligt arbetsläger för anläggande av ett tiotal småbruk i Västerbottens län. En förutsättning för uppdraget är att en för ändamålet bildad förening — Västerbottenshem, förening u. p. a. — eller annan till kommissionen avgiver förbindelse innehållande åtagande *dels* att tillhandahålla arbetslöshetskommissionen jord och byggnadsmateriell, som erfordras för småbrukens anläggande, samt att bestrida därmed förenade lantmäterikostnader, *dels ock* att, om, sedan småbruken färdigställts och av arbetslöshetskommissionen överlämnats till jordägaren, desamma försäljas till pris överstigande jordägarens självkostnader för småbrukens anläggande, överlämna det överskjutande beloppet till statens arbetslöshetskommission för att tillgodoföras de medel, som ställts till kommissionens förfogande för utgivande av statsbidrag till utbildningskurser för unga arbetslösa ävensom till försöksverksamhet avseende frivillig arbetstjänst och friluftskurser för manlig ungdom.

Därest förbindelse avgives av annan än länets hushållningssällskaps egna hemsnämnd skall förbindelsen tillika innehålla åtagande att försälja småbruken i samråd med egna hemsnämnden.

Arbetslägret skall anordnas i enlighet med de riktlinjer för frivillig arbetstjänst, som finnas angivna i arbetslöshetskommissionens råd och anvis-

ningar, dock med iakttagande av följande modifikationer och särskilda bestämmelser, nämligen att plan för arbetet med småbrukens anläggande skall fastställas av arbetslöshetskommissionen i samråd med länets hushållnings-sällskaps egnahemsnämnd, att tiden för kroppsarbete må utgöra 6 timmar i medeltal för dag, att till arbetselever skola antagas arbetslösa i åldern 20—25 år samt att därav förtjänta arbetselever skola — utöver envar elev tillkommande fickpenning av 50 öre för veckodag — tillerkännas arbetspremier med ett belopp av i genomsnitt högst 50 öre för elev och arbetsdag, vilka premier emellertid skola utbetalas först, då eleven lämnar arbetslägret.

Vidare är att märka, att den allmänna hjälpverksamhet för arbetslösa, vilken bedrivits i form av *understödsverksamhet* och *reservarbeten*, i viss utsträckning kommit även de unga arbetslösa till godo.

De från arbetslöshetskommittéerna infordrade, i det föregående omförmälda uppgifterna rörande arbetslöshetsförhållandena den 30 november 1933 innefattade tillika detaljerade *upplysningar rörande i vad mån och på vad sätt de olika åldersgrupperna arbetslösa kommit i åtnjutande av det allmännas hjälpåtgärder*.

1934 års sakkunniga rörande ungdomsarbetslösheten, vilka bearbetat det sålunda inkomna materialet, särskilt i vad detsamma avser arbetslösa i åldern 16—25 år, hava lämnat en utförlig redogörelse även för resultatet av denna undersökning. De sakkunniga meddela, att de vid bearbetningen sammanfört de arbetslösa i denna ålder under tre huvudgrupper, *arbetslinjen*, *undervisningslinjen* och *understödslinjen*, därvid till arbetslinjen räknats de, som hänvisats till reservarbeten i någon form, till undervisningslinjen de, som hänvisats till kurser eller frivillig arbetstjänst, och till understödslinjen de, vilka erhållit understöd utan att deltaga i kursverksamhet eller frivillig arbetstjänst. Därjämte hava de, som icke erhållit någon arbetslöshetshjälp, redovisats såsom en grupp för sig.

Huvudresultatet av de sakkunnigas undersökning kan sammanfattas på följande sätt.

Åldersgrupp	Antalet hjälpsökande arbetslösa i åldern 16—25 år:			
	16—17 år	18—20 år	21—25 år	Summa
Hjälpta enligt arbetslinjen	110	2,989	8,519	11,618
» » undervisningslinjen	381	1,328	1,495	3,204
» » understödslinjen	1,092	4,394	10,300	15,786
Summa hjälpta	1,583	8,711	20,314	30,608
Ikke hjälpta	2,977	9,020	14,807	26,804
Sammanlagt	4,560	17,731	35,121	57,412

Av undersökningen framgår vidare, att hjälpverksamhetens omfattning och karaktär växlat mycket starkt såväl mellan stad och landsbygd som mellan skilda typer av städer och landskommuner. De sakkunniga framhålla, att i allmänhet understöds- och undervisningslinjerna varit mycket mera anlitade i

städerna än på landsbygden, medan motsatsen varit förhållandet med arbetslinjen. Antalet ohjälpta har varit minst i städerna, särskilt i de större av dem, och störst på landsbygden, särskilt i jordbrukskommunerna.

De sakkunniga erinra även, att av de hjälpta flertalet erhållit hjälp enligt understödslinjen samt att detta alldeles särskilt varit förhållandet i Stockholm, där icke mindre än 84.6 % av samtliga arbetslösa i åldrarna 16—25 år erhållit hjälp enligt denna linje.

Tillika ådagalägger undersökningen, att arbetslinjen erhållit sin största utbredning i de sydöstra delarna av Götaland, att undervisningslinjen mest kommit till användning inom Göteborgs och Bohus samt Malmöhus län — detta beroende på den stora omfattning, vari denna linje anlåtats i Göteborg och Malmö — samt att understödslinjen, fränsett Stockholms stad, mest kommit till användning i Göteborgs och Bohus, Malmöhus och Västernorrlands län.

De sakkunniga hava jämväl verkställt en undersökning rörande *sysselsättningsprocenten* bland de arbetslösa unga, därvid såsom sysselsatta räknats de, vilka erhållit hjälp enligt arbets- eller undervisningslinjen. Därvid har framgått, att av hela ungdomsarbetslöshetsklientelet allenast 14,822 personer eller 25.8 % varit sysselsatta.

Emellertid meddela de sakkunniga, att *efter den 30 november 1933 en viss förskjutning* i förhållandena ägt rum. Sålunda torde antalet unga arbetslösa, vilka erhållit reservarbete, efter nämnda dag hava ökats avsevärt. Enligt preliminära siffror hade vidare under tiden $^{30}_{11}$ 1933— $^{15}_{3}$ 1934 antalet deltagare i kursverksamhet stigit från 2,839 till 6,003 och antalet deltagare i frivillig arbetstjänst från 385 till 621. Dessutom komme enligt av arbetslöshetskommissionen redan fattade beslut antalet deltagare i den frivilliga arbetstjänsten att inom den närmaste månaden utökas till omkring 1,000.

De sakkunniga utgå från att antalet arbetslösa i åldern 16—25 år vid tidpunkten för avgivande av utredningen alltså utgjorde omkring 57,000 samt att av dessa omkring 20,000 voro sysselsatta enligt arbets- eller undervisningslinjerna, medan återstående 37,000 icke beretts sysselsättning.

I sin undersökning rörande arbetslöshetsförhållandena den 30 november 1933 hava de sakkunniga jämväl berört frågan om de olika *hjälpformernas fördelning mellan yngre och äldre arbetslösa*. De sakkunniga hava därvid anført, att undersökningen givit vid handen, att såväl i städer som på landsbygd de unga erhållit hjälp i mindre omfattning än de äldre samt att den genomsnittliga differensen därvid uppgått till 11.7 %. Då emellertid av de yngre endast ett mindre antal vore att räkna som familjeförsörjare, behövde detta förhållande icke innebära, att de yngre åldersgruppernas behov av ekonomisk hjälp blivit mindre tillgodosett än de äldre gruppernas.

I fråga om åldersgrupperingen inom olika former av reservarbeten hade antalet unga arbetare varit jämförelsevis litet vid statskommunala och kommunala reservarbeten (20 respektive 24.8 %) men avsevärt större vid de statliga reservarbetena (35.4 %), vilket förhållande varit särskilt markerat för städernas del. Orsaken härtill hade varit den, att man i största möjliga ut-

sträckning velat förbehålla de statskommunala och kommunala arbetena åt familjeförsörjare.

Beträffande kostnaderna för de särskilda åtgärder i anledning av ungdomsarbetslösheten, som hittills under budgetåret vidtagits, anser jag mig böra framhålla, att för den av arbetslöshetsorganen anordnade kursverksamheten disponerats 559,691 kronor, för den frivilliga arbetstjänsten enligt preliminära beräkningar 550,000 kronor samt för utbildning inom den ordinarie skolorganisationens ram och arbetskolonier 184,716 kronor. Härvid måste uppmärksammas, att kostnaderna för dagunderstöd åt deltagare i kurser och kommunala arbetsläger icke medräknats.

Jag övergår härefter till att behandla det föreliggande sakkunnigförslaget.

Åldersbegränsningen vid hjälpåtgärderna och formerna för desamma.

De sakkunniga.

Efter erinran att åtgärderna till motverkande av ungdomsarbetslösheten för närvarande hade avseende å personer, som fyllt 16 men icke 26 år, hava de sakkunniga till behandling upptagit frågan, huruvida anledning funnes att i detta avseende vidtaga någon ändring.

De sakkunniga hava därvid ansett sig icke böra ingå på spörsmålet om förändring av den undre åldersgränsen. Tvekan kunde råda, huruvida personer i åldern 21—25 år borde hänföras till ungdomsarbetslöshetsklientelet. De sakkunniga hävda, att denna åldersgrupp i första hand borde beredas hjälp genom hänvisning till vanligt reservarbete samt erinra, att enligt gällande bestämmelser arbetslösa över 21 år som regel icke finge deltaga i frivillig arbetstjänst. Å andra sidan hade en mycket betydande del av de arbetslösa i åldersgruppen 21—25 år icke erhållit någon egentlig yrkesutbildning, varför ofta kunde föreligga samma skäl att i utbildningssyfte omhändertaga dessa åldersgrupper, som beträffande yngre arbetslösa. De sakkunniga betona ock vikten av att de arbetslösa i åldern 21—25 år under alla omständigheter beredas sysselsättning. Enligt de sakkunnigas mening kunde åldersgruppen 21—25 år sägas representera en övergångskategori. Under förutsättning att statsmakternas hjälpåtgärder för de unga arbetslösa avpassades med tillräcklig smidighet syntes enligt de sakkunnigas mening icke vara något att erinra mot att dessa åtgärder i viss utsträckning omfattade även arbetslös ungdom till och med 25-årsåldern.

De sakkunniga framhålla vidare, att de utginge från att beträffande de unga arbetslösa kontant understödsverksamhet i varje fall principiellt ej alls borde ifrågakomma samt att möjligheterna till de ungas sysselsättning genom arbete, undervisning eller utbildning borde i största möjliga omfattning utnyttjas. De sakkunniga hänvisa till att — såsom förut antytts — antalet arbetslösa i åldern 16—25 år, som icke beretts någon sysselsättning, för närvarande kunde beräknas till omkring 37,000 samt att anledning funnes antaga, att ungdomsarbetslösheten även vid relativt kraftigt förbättrade konjunkturer

komme att under åtskilliga år framåt vara av icke obetydlig omfattning. På grund härav hava de sakkunniga ansett väsentligt vidgade åtgärder mot ungdomsarbetslösheten för de närmaste åren vara av behovet påkallade.

Rörande formerna för dessa åtgärder hava de sakkunniga, vid sidan av åtgärder inom den allmänna hjälpverksamhetens ram, förordat fortsatt och utvidgad kursverksamhet och frivillig arbetstjänst. Därjämte hava de föreslagit igångsättande av speciella reservarbeten för arbetslös ungdom. De sakkunniga förorda, att genom nämnda tre hjälpformer sysselsättning måtte under nästa budgetår beredas åt i genomsnitt omkring 15,000 arbetslösa i åldern 16—25 år.

Till de sakkunnigas förslag i dessa delar återkommer jag i det följande.

Yttrandena.

De sakkunnigas allmänna ställningstagande har hos de hörda myndigheterna vunnit gillande. Jag anser mig här böra lämna en redogörelse för de uttalanden av mera allmän innebörd, som därvid gjorts.

Socialstyrelsen har bland annat anfört följande.

Styrelsen delade i allt väsentligt den grundsyn på ungdomsarbetslöshetsfrågan, som de sakkunniga anlade i sin utredning; man stode här utan tvekan inför ett allvarligt samhällsproblem, som ej blott medförde betydande omedelbara svårigheter och lidanden utan jämväl kunde komma att föranleda skadeverkningar långt framåt i tiden. Ungdom, som nödgades gå arbetslös under längre tid, försatte på ett betänkligt sätt möjligheterna att orientera sig på arbetsmarknaden ävensom att förvärva yrkesskicklighet eller yrkesvana samt självdisciplin och fysisk träning, allt egenskaper som erfordrades för att med framgång upptaga konkurrensen på arbetsmarknaden. Den kunde vänja sig vid sysslolösheten och komma att betrakta ordnat arbete med olust samt vända hågen mot dagdriveri och nöjesliv. Därigenom skulle uppammas en moralisk och även fysisk slapphet, som allvarligt kunde hota de ungas framtida inordnande på arbetsmarknaden.

När de sakkunniga utifrån dylika synpunkter ansåge sig böra starkt trycka på, vad de beteckna såsom sysselsättningsfrågan — starkare till och med än på själva försörjningsfrågan — biträdde styrelsen denna uppfattning.

Styrelsen konstaterar vidare, att i den föreliggande utredningen förebragts ett omfattande och värdefullt material för ungdomsarbetslöshetens sakliga bedömande och att detta bearbetats och framlagts på ett sätt, som vore ägnat att kasta ljus över problemets innebörd. Styrelsen förklarar sig också i det stora hela biträda de slutsatser, som de sakkunniga dragit ur nämnda material.

Styrelsen betonar emellertid, att tvekan ej kunde råda därom, att de specifika problem, som vore utmärkande för ungdomsarbetslösheten, gjorde sig märkbara framför allt beträffande ungdom i 18-årsåldern och närmast högre åldrar. Styrelsen förmenar, att arbetslösheten i åldern 16—17 år knappast kunde betraktas såsom en mera allmän företeelse utan vore starkt geografiskt och lokalt betingad. Till stöd för denna sin uppfattning har styrelsen åberopat dels vissa i sakkunnigutredningen förebragta siffror, dels ock vissa uppgifter om platsförmedlingen för ynglingar under 18 år vid den offentliga arbetsförmedlingen.

I anslutning härtill anför styrelsen, att styrelsen icke kunde dela de sak-

kunnigas något pessimistiska syn på utsikterna för den yngre ungdomen att vid en återhämtning inom näringslivet vinna anställning. Det ville snarast synas styrelsen, som om näringslivet i mån av förbättrade konjunktioner komme att för mångahanda uppgifter begärligt och snabbt absorbera just ungdom under 18 år.

Socialstyrelsen har vidare framfört vissa invändningar gentemot de sakkunnigas förslag rörande särskilda reservarbeten för ungdom. Till styrelsens uttalanden i denna del återkommer jag i annat sammanhang.

Statens arbetslöshetskommission yttrar bland annat:

Läget på arbetsmarknaden i vårt land vore alltjämt tryckt även om tecken icke saknades, som tydde på en viss återhämtning. Dock syntes det ännu vara för tidigt att avgöra, huruvida man här hade att räkna med en säsonglättnad, eller om en verklig konjunkturförbättring satt in. Då nu ungdomsarbetslösheten väsentligen betingades av samma faktorer som den allmänna arbetslösheten, kunde en gynnsammare situation för de unga arbetslösa icke gärna väntas inträda, förrän förhållandena på de vuxnas arbetsmarknad avsevärt förbättrats. Vid ett bedömande av de åtgärder, som lämpligen borde vidtagas för att lindra ungdomsarbetslösheten, hade man emellertid att taga hänsyn icke blott till detta förhållande utan jämväl därtill, att såsom de sakkunniga också framhållit, ungdomsarbetslösheten under de närmaste åren sannolikt komme att hava en betydande omfattning på grund av att de årskullar, som då efter hand ryckte in på arbetsmarknaden, vore relativt stora. För närvarande syntes man hava att räkna med en ungdomsarbetslöshet omfattande bortåt 60,000 personer.

Nu liksom tillförene rådde inga delade meningar därom, att samhället borde inskrida med lämpliga åtgärder för att motverka ungdomsarbetslöshetens vådor. Men samtidigt gjorde sig alltjämt stora svårigheter gällande vid försöken att finna effektivt verkande medel mot detta samhällsönda. Ehuru de sakkunniga syntes hava lyckats att trots den korta tid, som stått dem till buds, giva det föreliggande problemet en mångsidig och ingående belysning, hade de likväl i stort sett icke kunnat anvisa några direkt nya vägar till dettas lösning. Såvitt kommissionen kunde finna hade de sakkunniga stannat vid att i huvudsak förorda ett bibehållande av de linjer, som hittills följts vid hjälpverksamheten för de unga. Deras förslag till utvidgade hjälpåtgärder fölle sålunda i stort sett icke utom ramen för det nuvarande hjälpsystemet utan åsyftade väsentligen, dels att förläna större stabilitet åt redan försöksvis vidtagna anordningar, dels att giva dessa de vidgade dimensioner, som den aktuella situationen och det stora hjälpbehovet påkallade. Kommissionen ansåge det vara särskilt betydelsefullt, att de sakkunniga till granskning upptagit åtskilliga av de många projekt till ungdomsarbetslöshetens avhjälpande, som under årens lopp framförts och genom sin belysning av dem uppvisat deras i allmänhet tvivelaktiga ändamålsenlighet. De särskilda svårigheterna vid ungdomsarbetslöshetens bekämpande berodde givetvis på, att därvid framträdde både socialetiska och arbetslöshetspolitiska moment och att man vid utformandet av hjälpåtgärderna måste taga sikte på att bereda de unga icke blott arbete och utkomst utan även vård och fostran.

Kommissionen anslöte sig också till den av de sakkunniga hävdade uppfattningen, att sysselsättningsproblemet under rådande förhållanden måste ställas i förgrunden.

Arbetslöshetskommissionen har vidare anfört, att de sakkunnigas förslag syntes kommissionen i sina huvuddrag lämpade att genomföra.

För vissa av arbetslöshetskommissionen gjorda uttalanden rörande de föreslagna ungdomsreservarbetena redogöres i annat sammanhang.

Länsstyrelsen i Östergötlands län. Det vore uppenbart av den största vikt att från samhällets sida gjordes allt vad rimligen göras kunde till bekämpande av den för individernas utveckling och folkets framtid vådliga följd av depressionen, som den under de senaste åren särskilt framträdande ungdomsarbetslösheten utgjorde. Då det gällde ungdom, kunde något tvivel icke råda därom, att hjälpen borde bringas genom beredande av sysselsättning och endast i yttersta nödfall genom kontantunderstöd samt att, i den mån produktivt arbete icke kunde anskaffas i tillräcklig utsträckning, de arbetslösa ungdomarna borde sysselsättas med kurser, som kunde giva dem en för framtiden nyttig utbildning. Länsstyrelsen ansåge sig och kunna i huvudsak förorda de riktlinjer härför, som framlagts av de sakkunniga.

För genomförandet i praktiken av de planerade åtgärderna vore det självfallet av största betydelse, att kommunerna och i främsta hand deras arbetslöshetskommittéer icke bruste i offervillighet och initiativkraft. Det syntes icke nu vara möjligt att beträffande arbetslöshetshjälpen genomföra någon statlig kontroll liknande den, som i fråga om fattigvård enligt 43 § i lagen den 14 juni 1918 tillkomme Konungens befallningshavande, men länsstyrelsen ville ifrågasätta, om icke genom föranstaltande av central myndighet borde — utöver vad som dittills skett medelst arbetslöshetskommissionens »Råd och anvisningar» — igångsättas upplysnings- och propagandaverksamhet med syfte att stimulera till åtgärder för ungdomsarbetslöshetens bekämpande.

Länsstyrelsen i Kristianstads län. Ungdomsarbetslösheten vore enligt länsstyrelsens mening en av de mest upprörande och till sina verkningar ödeläggande yttringarna av arbetslösheten. Det vore därför av största vikt, att åtgärder vidtoges, som kunde tjäna att minska denna arbetslöshet. Länsstyrelsen funne sig därför böra tillstyrka åtgärder i huvudsaklig överensstämmelse med de sakkunnigas förslag.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län. Den allmänna uppfattning om utredningen, som länsstyrelsen kunnat bilda sig, gäve länsstyrelsen anledning antaga, att förslaget realiserande skulle medföra goda verkningar. Dess grundprincip, att det i fråga om ungdomsarbetslösheten i minst lika hög grad gällde att skaffa vederbörande lämplig sysselsättning som att bereda dem utkomstmöjligheter, torde vara allmänt erkänd.

I väsentliga delar innebure sakkunnigförslaget endast en utbyggnad av redan nu använda hjälpformer. Detta gällde särskilt kursverksamheten och den frivilliga arbetstjänsten. Då utredningen syntes giva vid handen, att de försök inom dessa verksamhetsområden, som dittills blivit gjorda, givit goda resultat, torde förslaget härvidlag få anses tillräckligt motiverat av erfarenheten.

De hittills gångna månaderna av innevarande år hade medfört någon minskning av arbetslösheten, särskilt inom länets städer. I vilken mån denna minskning även medfört förbättrade förhållanden för de åldersklasser, som i utredningen åsyftades, kunde icke för närvarande bedömas. Otvivelaktigt förekomme dock allttjämt ungdomsarbetslöshet i den utsträckning, att föreslagna åtgärder för att erhålla nödig effektivitet icke borde givas mindre omfattning, än vad de sakkunniga förordat. Då förslagets genomförande måste antagas medföra utbyte i viss omfattning av kontantunderstöd mot verksamhet av här avsedd art, torde för övrigt få antagas, att en del kostnader för verksamheten motsvarades av besparingar i understöds kostnader.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län anför, att mot vad de sakkunniga föreslagit i stort sett icke syntes vara något att erinra.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län. Vid den granskning länsstyrelsen varit i tillfälle ägna de i den föreliggande utredningen föreslagna omedelbara åtgärderna hade länsstyrelsen icke ansett sig finna anledning till erinran.

Då emellertid de föreslagna åtgärderna endast toge sikte på att bringa omedelbar hjälp, men till följd av ungdomsarbetslöshetens speciella karaktär hjälpatgärderna från statsmakternas sida jämväl måste inrikta sig på att i görligaste mån söka skapa framtida försörjningsmöjligheter för ungdomen och därmed mera varaktigt avhjälpa ungdomsarbetslöshetens skadeverkningar, ville länsstyrelsen framhålla angelägenheten av att ungdomsarbetslösheten måtte bli föremål för än ytterligare undersökning och utredning.

Länsstyrelsen i Västerbottens län uttalar, att övertygande skäl förebragts, som visade att verksamma åtgärder mot arbetslösheten bland de unga vore ofrånkomliga.

Föreliggande förslag till åtgärder i detta syfte byggde på den organisation, som anlitats, och på det system, som tillämpats sedan nu pågående försök igångsatts. Länsstyrelsen kunde emellertid icke dela de sakkunnigas uppfattning att resultatet av dessa försök varit i stort sett tillfredsställande.

Förslaget avsåge att bringa hjälp åt 15,000 personer, medan antalet hjälpsökande torde få antagas bli minst tre eller fyra gånger så stort. Då länsstyrelsen betraktade det såsom uteslutet, att kontant understöd vidare skulle komma att utgå och funne det nödvändigt att procenten hjälpta ökades till åtminstone i medeltal 75 %, syntes mera omfattande åtgärder enligt arbetslinjen vara påkallade. Arbetstillfällen saknades åtminstone icke inom Västerbottens län och sannolikt ej heller annorstädes. Svårigheten låge snarare i att kunna utvälja de arbeten, som här vore mest trängande. Många av dessa mycket behöfliga och i vissa fall för folkhälsan synnerligen nyttiga företag — exempelvis enkla tvättstugor och dylikt — vore emellertid små och droge ringa kostnad, då det i regel kunde förväntas tillskott även från kommunernas och byarnas sida. Om alla sådana små ärenden, vilka ofta rörde sig om några hundra kronor, såsom förslaget avsåge skulle vandra genom de kommunala instanserna och den lokala arbetslöshetskommittén till statens arbetslöshetskommission för att där granskas och avgöras, så bleve det en mycket betydande papperskvarn, som sattes i rörelse för att lösa frågor av för det allmänna bagatellartad beskaffenhet.

Med erinran om den organisation, som givits åt verksamheten för stödlån och för bostadsförbättring, hävdar länsstyrelsen, att samma förfarande borde tillämpas i fråga om åtgärder mot ungdomsarbetslösheten. Länsnämnder borde utses med uppgift att genom kommunernas försorg anordna arbeten av lämpligast möjliga slag och där de bäst behövdes, med det huvudsakliga syftet att giva ungdomen mesta möjliga sysselsättning och även någon undervisning, allt efter arbetslöshetskommissionens anvisningar och under dess överinseende och kontroll men utan att varje litet ärende skulle behöva i detalj prövas av det centrala organet. Länsnämnderna kunde också anordna arbetsläger och dylikt i de fall, där verkligt behov av sådana föreläge. Det bleve, så snart det gällde mindre arbeten, icke nödvändigt att kasernera ungdomarna. De kunde och borde, där så vore lämpligt, bo i sina hem. Avlöningen bleve givetvis en annan, då mat och husrum ej utginge, men totalkostnaden bleve därför icke större, snarare mindre. Mera arbete komme att utträttas. Intresset för arbetet bleve större, när de unga kunna få tillfälle att i hemorten utföra något för bygden nyttigt och i allmänhet efterlängtat företag.

Länsstyrelsen hade tidigare i skrivelse till de sakkunniga framhållit vikt av att dessa betydelsefulla frågor måtte få omhänderhavas länsvis. Den organisation, som de sakkunniga likväl föresloge, kunde enligt länsstyrelsens mening icke på ett tillfredsställande sätt lösa föreliggande uppgifter. Det

komme framför allt att fordras snabbhet för att arbetena skulle vara i gång, innan marken frusit, då lägerlivet vore mindre lockande. Men antingen bleve ärendena så många, att handläggningen försenades, eller funne de lokala organen bestämmelserna om sökande av arbeten så minutiösa och skrivgöromålen så omfattande, att de avstode från sådana företag. I båda fallen bleve de arbetslösa utan hjälp. Vilka fördelar som skulle uppnås därigenom, att ett centralt verk skulle avgöra varje litet ärende hade icke av de sakkunniga angivits. Länsstyrelsen, som ansåge att systemet bleve icke blott otillfredsställande utan även dyrbart, avstyrkte förslaget i denna del och hemställde, att den redan beprövade organisationen med länsnämnder, i detta fall under arbetslöshetskommissionens överinseende och med klagorätt till kommissionen, måtte fastställas beträffande nu förevarande hjälpverksamhet.

Länsstyrelsen i Norrbottens län uttalar sig bland annat på följande sätt:

Länsstyrelsen hade vid företagen granskning av utredningen funnit de föreslagna åtgärderna i stort sett väl ägnade att lindra den omfattande och ur olika synpunkter särskilt beklagliga ungdomsarbetslösheten inom landet. Länsstyrelsen ville sålunda för sin del tillstyrka, att en blivande, på de unga inriktad hjälpverksamhet — vars behövlighet syntes länsstyrelsen utan vidare uppenbar — utformades i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, de sakkunniga anvisat. För Norrbottens läns vidkommande ville emellertid länsstyrelsen i anslutning till det sagda hava framfört följande särskilda synpunkter och önskemål.

Inom detta län mötte helt visst speciella svårigheter. Arbetslösheten vore härstädes över huvud mycket utbredd. De allmänna arbeten, som kunde igångsättas, beredde, förklarligt nog, i första hand sysselsättning blott åt medelålders och äldre personer. För sådana arbeten, som skulle vara särskilt lämpade för ungdom, erbjöde sommaren i dessa trakter en mycket kortvarig arbets-säsong. Å de orter inom länet, där arbetslösheten på det hela taget vore starkast markerad, vore tillgången på lämpliga reservarbetsobjekt ringa; i synnerhet gällde detta de lappländska gruvsamhällena. Den alltså betydande folkkökningen i övre Norrland, som även under normala förhållanden medförde successivt ökade krav på försörjningsmöjligheter och även framtvingade viss »utvandring» av unga arbetslösa till sydligare landsdelar, komplicerade än mer läget.

Länsstyrelsen framhåller härefter, att en av de allra lämpligaste formerna för ungdomshjälpen inom Norrbotten vore den av arbetslöshetsorganen handhavda kursverksamheten, vilken under den tid sådan verksamhet inom länet bedrivits finge anses hava lämnat synnerligen goda resultat.

Däremot anser länsstyrelsen, att den frivilliga arbetstjänsten bland annat av klimatiska skäl ej kunde i större utsträckning vinna tillämpning inom länet samt att även reservarbetslinjen för unga för länets del vore av mindre betydelse, enär tillgängliga arbetsmöjligheter komme att framför allt utnyttjas av äldre arbetslösa.

I stället har länsstyrelsen för länets del förordat statsbidrag för anställande av arbetslös ungdom inom jordbruket. Till länsstyrelsens uttalanden i denna del återkommer jag längre fram.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som till fullo behjärtade, att åtgärder vidtoges till bekämpande av ungdomsarbetslösheten, hade ej något att erinra emot den utvidgning av hittills använda hjälpmetoder, som de sakkunniga föreslagit.

Domänstyrelsen. Ungdomsarbetslöshet, beroende av verklig brist å för ungdom lämpliga arbeten i den allmänna arbetsmarknaden, vore givetvis ett samhälleligt ont, mot vilket allmänna åtgärder borde vidtagas. Ett försiktigt fortgående å de vägar i huvudsak, som staten dittills följt i detta hänseende, syntes vara att anbefalla, därvid dock arbetsmarknadens förändringar och, eventuellt, ökade möjligheter att bjuda arbetstillfällen åt ungdom oavslåtligen borde med uppmärksamhet följas i syfte, att statens ingripande på detta område ej måtte givas större omfattning än förhållandena verkligen påkallade.

Statens egnahemsstyrelse. I fråga om den framtida utvecklingen ansågo sig egnahemsstyrelsen böra räkna med att under de närmaste åren en betydande ungdomsarbetslöshet komme att förefinnas. Dels torde den manliga arbetsföra befolkningen kunna beräknas årligen tillväxa i antal och dels torde på grund av den inom näringslivet pågående mekaniseringen och rationaliseringen en förbättring inom näringslivet icke kunna förväntas i motsvarande grad medföra ökade arbetstillfällen för särskilt de yngre arbetslösa. De sociala vådorna av en omfattande och långvarig ungdomsarbetslöshet syntes med nödvändighet påkalla, att från statsmakternas sida vidtoges varje åtgärd, som vore ägnad att snabbt och varaktigt motverka densamma.

Beträffande formerna för medlen mot arbetslösheten i allmänhet ville egnahemsstyrelsen till en början understryka de sakkunnigas uttalande därom, att en kontant understödsverksamhet borde begränsas till minsta möjliga omfattning för alla grupper arbetslösa och att den i varje fall principiellt icke alls borde förekomma för ungdomen. Frågan om att bereda de unga sysselsättning bleve sålunda det dominerande problemet.

Centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund funne lika med de sakkunniga det vara av stor vikt att speciella åtgärder vidtoges till bekämpande av ungdomsarbetslösheten. Centralrådet delade jämväl de sakkunnigas uppfattning om att dessa åtgärder så långt möjligt borde inriktas på att bereda de arbetslösa nyttig och uppfostrande sysselsättning. I nuvarande arbetslöshetsläge syntes det därför vara väl motiverat att söka utveckla samhällets hjälpåtgärder, i vad de avsågo tillskapandet av större möjligheter för de arbetslösa att beredas undervisning och arbete. Endast därigenom torde, vilket måste anses vara av stor vikt, de direkta kontantunderstöden successivt kunna indragas.

En sådan inriktning av arbetslöshetspolitiken i fråga om den arbetslösa ungdomen kunde centralrådet således för sin del tillstyrka. Samtidigt ansågo sig emellertid centralrådet böra understryka vikten av att vid planläggning av arbetslöshetsåtgärdernas omfattning utvecklingen på arbetsmarknaden noggrant uppmärksammades, så att icke dessa gäves större räckvidd än nöden krävde. Av allt att döma vore förhållandena inom vårt näringsliv nu på väg att förbättras, vilket måste resultera i minskad arbetslöshet. Den största försiktighet borde därför iakttagas särskilt ifråga om sådana anordningar, vilka endast kunde avvecklas på längre sikt. Det syntes centralrådet tveksamt, huruvida samhället verkligen behövde vidtaga åtgärder av föreslagen omfattning för att omhändertaga de 16- och 17-åriga ynglingar, vilka saknade regelbunden sysselsättning eller förvärvsmöjligheter. Av den föreliggande utredningen framgick, att den 30 november 1933 för hela riket endast redovisats 4,560 arbetslösa i åldrarna 16—17 år. Innan arbetslösheten, som nu skett, analyserades i alla sina detaljer, torde normalt alltid ha förekommit, att ynglingar i dessa åldersklasser fått gå hemma viss tid, mer eller mindre strängt sysselsatta, innan de fått fotfäste i det produktiva arbetet. En arbetslöshet i dessa åldrar av ovannämnda omfattning torde därför knappast kunna anses som en abnorm företeelse. Även om, som de sakkunniga gjorde

gällande, den faktiska arbetslösheten i dessa åldersklasser vore större än den redovisade, kunde det enligt centralrådets mening innebära en överdrift, att från samhällets sida vidtaga särskilda åtgärder för denna i mycket normala arbetslöshets motverkande. Åtminstone ansåge centralrådet detta vara fallet beträffande befolkningen på landsbygden, där i allmänhet förutsättningar torde råda för ungdomens sysselsättning med nyttiga ting, även om möjligheter ej stode till buds för ordnat förvärvsarbete. För städerna och de större industrisamhällena låge dock frågan annorlunda till. Behovet av särskilda anordningar för sysselsättning av de arbetslösa inom nämnda åldersgrupper kunde där vara större. Centralrådet funne för sin del angeläget, att en närmare undersökning verkställdes angående nu berörda förhållanden.

Svenska arbetsgivareföreningen. Det torde ej råda annat än enighet därom, att det under nuvarande förhållanden ankomme på det allmänna att undsätta dem, som oförvållat vore utsatta för arbetslöshetens verkningar. Då arbetslöshetens psykologiska och moraliska skadeverkningar vore störst inom de yngre ålderskategorierna, syntes det befogat att den offentliga verksamheten för beredande av hjälp åt oförvållat arbetslösa inriktades på vidtagande i ökad omfattning av sådana åtgärder, som med hänsyn till ungdomsarbetslöshetens särställning vore särskilt ägnade att lindra de skadegörande verkningsarna av arbetslösheten bland de unga. Arbetsgivareföreningen anslöte sig därvid till den av de sakkunniga uttalade principen, att sådana åtgärder måste mindre taga sikte på frågan om försörjning för dagen än på sysselsättning och utbildning.

Mot sättet för utredningens bedrivande samt därav föranledda uttalanden och förslag från de sakkunnigas sida hade föreningen i stora drag intet att erinra. Sålunda hölle föreningen i likhet med de sakkunniga före, att de unga arbetslösa borde beredas hjälp i ökad omfattning samt att sådan hjälp borde lämnas i första hand genom utvidgning av den verksamhet, som i olika former genom ungdomens sysselsättande och utbildande för närvarande bedreves.

De av de sakkunniga framlagda siffrorna tydde på att arbetslösheten nått en utbredning inom de ungas led, som måste betecknas såsom synnerligen allvarlig. Man måste emellertid vid siffermaterialets bedömande beakta, att det här vore fråga om sådana personer, som sökt det allmännas hjälp med anledning av uppgiven arbetslöshet utan att det i alla fall vore konstaterat att verklig arbetslöshet föreläge eller att den vore oförvållad. Det vore ej omotiverat att antaga, att en ej oväsentlig del av de hjälpsökande i åldern 16—25 år tillhörde en kategori, som i vanliga fall ej skulle hava framställt anspråk på det allmännas mellankommande men nu lockats därtill för att ej gå miste om förmåner, som man ansåge sig hava rätt till och som därjämte beredde en sorgfriare tillvaro än tidigare. För att undgå att hjälpverksamheten vid arbetslöshet motverkade sitt syfte och försvärade återgången till normala förhållanden, torde det därför vara nödigt att aktgiva på att de arbetslösa särskilt bland ungdomen bereddes hjälp i sådana former och i sådan grad, att den ej minskade den enskilde individens strävan att genom arbete i vanlig ordning sörja för sitt eget uppehälle. Det vore därför med tillfredsställelse som föreningen erfore, att de sakkunniga lade huvudvikten vid sådana hjälpåtgärder, som i första rummet vore ägnade att giva de unga sysselsättning och utbildning, och avsåge att förbehålla platserna vid de vanliga reservarbetena åt de vuxna och familjeförsörjare.

I likhet med de sakkunniga funne arbetsgivareföreningen det vara ett oavvisligt krav att utgivandet av kontant understöd utan därmed förenad skyldighet för understödstagaren att mottaga undervisning eller utföra arbete nedbringades till ett minimum. Denna hjälpform vore otillfredsställande ej blott därigenom att den ej tillgodosåge kravet på sysselsättning för de arbetslösa

utan även på grund av att arbetsviljan hos dem, som komme i åtnjutande av förmåner i denna hjälpform, ej bleve föremål för prövning.

Landsorganisationen i Sverige anför, att med den omfattning, som ungdomsarbetslösheten numera tagit, den föreslagna utvidgningen av hjälpåtgärderna syntes i hög grad påkallad liksom även största möjliga skyndsamhet i fråga om dessa åtgärders genomförande. Mot de sakkunnigas förslag hade landsorganisationen inga erinringar att framställa.

Departementschefen.

Till grund för övervägandet av frågan om den omfattning och de former, som under nästkommande budgetår böra givas åt hjälpåtgärderna i anledning av ungdomsarbetslösheten, måste läggas en uppskattning av det ifrågavarande arbetslöshetsklienteletets sannolika storlek. I detta avseende ha de sakkunnigas undersökningar givit till resultat, att vid slutet av november månad 1933 ej mindre än 57,400 personer i åldern 16—25 år voro anmälda såsom hjälpsökande hos de lokala arbetslöshetskommittéerna. Av dessa kommo ej fullt 4,600, eller omkring 8 %, på åldersgruppen 16—17 år, omkring 17,700, eller 30 %, på åldersgruppen 18—20 år samt omkring 35,000, eller 62 %, på åldersgruppen 21—25 år.

Undersöker man hur vid nyssnämnda tidpunkt de anlitade hjälpåtgärderna fördelat sig å de olika ålderskategorierna, ger utredningen vid handen, att av 16—17-årsgruppen 110, eller 2.4 %, erhållit hjälp enligt arbetslinjen, 381, eller 8.4 %, enligt undervisningslinjen och 1,092, eller 23.9 %, enligt understödslinjen. I fråga om gruppen 18—20 år utgöra motsvarande siffror 2,989, 1,328 och 4,394, motsvarande resp. 16.9 %, 7.5 % och 24.8 %. Och vad slutligen angår gruppen 21—25 år, ställa sig siffrorna på följande sätt: 8,519, 1,495 och 10,300 eller 24.3 %, 4.3 % och 29.3 % för respektive hjälpformer. De icke hjälptas antal är, såsom av de lämnade uppgifterna framgår, mycket stort. Av 16—17-åringarna hade omkring 3,000 eller 65 %, av 18—20-åringarna 9,000 eller 51 % och av 21—25-åringarna 14,800 eller 42 % lämnats alldeles utan bistånd.

Det torde emellertid böra uppmärksammas, att vid slutet av mars månad 1934 förhållandena utvecklats i en betydligt mera gynnsam riktning, i det att vid nämnda tidpunkt av samtliga tre åldersgrupper omkring 20,000 voro sysselsatta enligt arbets- och undervisningslinjerna. Alltjämt hade emellertid omkring 37,000 unga arbetslösa icke beretts sysselsättning.

När det gäller bedömandet av det föreliggande siffermaterialets betydelse för belysning av det verkliga läget, synes det mig visserligen sannolikt, att den faktiska arbetslösheten inom gruppen 16—17 år är större än vad siffrorna i och för sig utvisa. De sakkunniga lära få anses ha påvisat åtskilliga omständigheter, som medverka till att antalet anmälda arbetslösa inom denna grupp icke är representativt för arbetslöshetens verkliga omfattning i dessa åldrar. Å andra sidan har av socialstyrelsen framhållits, att beträffande nämnda åldersgrupp läget på arbetsmarknaden icke kunde anses så allvarligt som för de båda andra. Ett analogt betraktelsesätt har anlagts av centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund, ehuru därvid viss

skillnad gjorts mellan förhållandena i städerna och på landsbygden. Uppmärksammas bör, att det stora flertalet av de arbetslösa 16—17-åringarna befinna sig å landsbygden, i det att endast omkring 900 äro hemmahörande i städerna. Av dessa senare ha något flera än hälften lämnats utan hjälp. Även med beaktande av att antalet arbetslösa i nämnda ålder i verkligheten torde vara större än det redovisade, synas mig dock svårigheterna beträffande denna kategori avsevärt mindre allvarliga än för den närmast följande åldersgruppen. I mån av gynnsammare konjunkturläge torde man kunna förutsätta, att den av socialstyrelsen påvisade förbättringen skall förhållandevis starkt göra sig gällande till begränsning av arbetslösheten inom den yngsta gruppen.

Ehuru de sakkunniga icke ifrågasatt någon förändring i hittills tillämpad åldersbegränsning vid hjälpåtgärderna för de unga arbetslösa och sålunda utgått ifrån att desamma alltjämt skulle avse åldrarna 16—25 år, hava de sakkunniga likväl betonat, att de arbetslösa i gruppen 21—25 år representera en övergångskategori, beträffande vilken de i fråga om äldre arbetslösa tillämpade hjälpformerna företrädesvis borde anlitas. Denna åsikt biträder jag med den jämkningen, att gränsen synes mig böra förläggas vid 22 års-åldern. Efter min uppfattning saknas anledning att normalt räkna med denna grupp vid de speciella åtgärderna i fråga om de ungas arbetslöshet. Skäl härtill föreligger så mycket mindre, som jag vid beräkandet av medel för de allmänna åtgärderna för arbetslöshetens bekämpande under nästa budgetår, förutsatt en så väsentlig utökning av arbetslinjen, att de arbetslösa i mycket betydande utsträckning skulle kunna erhålla sysselsättning och försörjning på denna väg under motsvarande begränsning av kontantunderstödsverksamheten.

Enligt min mening bör kampen mot ungdomsarbetslösheten främst inriktas på att skapa avsevärt förbättrade förhållanden för arbetslös ungdom i åldern 18—21 år. Storleken av denna grupp kan icke exakt beräknas ur de sakkunnigas siffermaterial. Utgår man emellertid därifrån, att, såsom jag redan erinrat, antalet anmälda arbetslösa i åldern 18—20 år utgör 17,700 och i 21-årsåldern en femtedel av hela gruppen 21—25 år, skulle totala antalet arbetslösa i nyssnämnda ålder, 18—21 år, kunna uppskattas till i runt tal 25,000. Sannolikt är arbetslöshetstrycket inom denna grupp större än inom den yngre och äldsta av här ifrågakommande grupper, samtidigt som vid redovisningstillfället kunnat konstateras, att endast omkring $\frac{1}{4}$ av densamma beretts hjälp i form av arbete eller undervisning.

Av vad jag anförut synes mig uppenbart, att den nu berörda sidan av ungdomsarbetslöshetsfrågan är av så allvarlig innebörd, att den måste ägnas särskild uppmärksamhet. Den tvungna sysslolösheten i det angivna skedet av livet är ur många synpunkter särskilt ödesdiger. Den utgör ett hinder för de ungas förvärvande av erforderlig yrkesutbildning. Och sysslolösheten i och för sig åstadkommer i många fall psykiska och moraliska skadeverkningar, som sätta sin prägel på den unges hela framtida liv.

Med den stora omfattning, som ungdomsarbetslösheten haft och alltjämt har, framför allt i de nordligare delarna av landet, står man inför faran, att en betydande del av vår ungdom kan komma att befinna sig i den situationen

att icke förmå inordna sig i regelbundet arbete, även i den mån sådant vid förbättrade konjunkturer erbjuder sig. Risk föreligger för visso, att denna långvarigt arbetslösa ungdom kommer att representera en mindervärdig arbetskraft. Och det får icke heller förbises, att de känslor av bitterhet, som arbetslösheten framkallar hos de unga, äro ägnade att grundlägga olyckliga motsättningar och upprivande inre slitningar inom samhällslivet.

Under dessa omständigheter måste samhället väsentligen intensifiera åtgärderna för att lämna de av ungdomsarbetslösheten hemsökta bistånd. De stora och säkerligen i många fall obotliga skador, som arbetslösheten redan tillfogat vårt folks ungdom, uppfordra till en betydligt vidgad och mera energiskt bedriven verksamhet, i syfte att rädda de unga från allvarligare följder av långvarig arbetslöshet. Om nödvändigheten härav har meningsskiljaktighet icke heller förelegat bland de hörda myndigheterna och organisationerna.

Även om man med en avtagande arbetslöshet i det hela, kan hysa förhoppning om att de unga i större utsträckning än hittills komma att finna användning för sin arbetskraft inom förvärvslivet, nödgas man tyvärr räkna med att svårigheterna därmed icke bringas ur världen. Den stora ökning av de ungas andel i de produktiva åldersklasserna, som för närvarande kan konstateras och som kan väntas fortsätta under de närmaste åren, i förening med industriens fortgående rationalisering, kommer otvivelaktigt att göra det föreliggande allvarliga problemet aktuellt under en rätt avsevärd framtid. När man går att överväga botemedel mot det onda, kan man därför icke slå sig till ro med att man står inför en snart övergående samhällsskada.

I fråga om den allmänna planläggningen av hjälpverksamheten kan jag i huvudsak skänka min anslutning till det av de sakkunniga framlagda programmet, vilket synes mig omsorgsfullt och väl avvägt. Från olika håll har detsamma vunnit i väsentliga avseenden oförbehållsam anslutning. Det torde sålunda till en början få anses klart, att kampen mot ungdomsarbetslösheten främst måste inriktas på att genom en lämplig utbildning öka de ungas *framtida* försörjningsmöjligheter, samtidigt med att sysselsättning beredes dem under arbetslöshetsperioden. Ur denna synpunkt måste den rena understödsverksamheten, vilken vid undersökningstidpunkten omfattade ungefär fjärdedelen av de hjälpsökande i åldern 16—21 år och mer än hälften av de hjälpta, betraktas såsom en mycket otillfredsställande form för samhällets bistånd. Principiellt är jag sålunda fullt ense med de sakkunniga därom, att ansträngningarna måste koncentreras på att åt arbetslinjen och undervisningslinjen giva en dominerande plats vid ungdomsarbetslöshetens bekämpande. I det följande kommer jag att ingå på en närmare prövning av de föreslagna åtgärderna till realiserande av detta syfte.

Då de sakkunniga gått att dryfta *f o r m e r n a* för de utvidgade åtgärder mot ungdomsarbetslösheten, ha de låtit sig angeläget vara att icke ifrågasätta sådana ändringar i nu gällande hjälpsystem, att grunderna för detta skulle komma att rubbas. Denna allmänna utgångspunkt föranleder under föreliggande omständigheter ingen erinran från min sida. Skillnaden är så-

lunda väsentligen kvantitativ och betingad av det synnerligen stora hjälpbehov, som genom utredningen vitsordats vara för handen. I den mån jämkning i fastställda grunder påkallats, har detta föranletts av en strävan att med ledning av erfarenheter från den hittills i mindre skala bedrivna försöksverksamheten öka intresset för lokal medverkan vid hjälpåtgärderna. Till dessa förhållanden återkommer jag i det följande.

I detta sammanhang anser jag mig böra uppmärksamma det yrkande, som framställts av länsstyrelsen i Västerbottens län, av innebörd, att åt lokala organ, länsnämnder, skulle kunna uppdragas vissa självständiga uppgifter vid hjälpverksamhetens organiserande. Den föreslagna ordningen skulle sannolikt medföra praktiska fördelar, särskilt i vissa landsdelar. Men å andra sidan förutsätter förslaget, sådant det föreligger, en så betydande förändring i den ställning, statens arbetslöshetskommission enligt de av 1933 års riksdag meddelade direktiven intager, att jag icke för närvarande är beredd tillstyrka detsamma. Enligt min mening vore det dock en bestämd vinst, om hjälpåtgärderna i fråga om ungdomsarbetslösheten kunde omhänderhavas av länsorgan, vilkas främsta uppgift borde vara att taga initiativ till anordningar för att bereda de unga arbetslösa sysselsättning och utbildning samt förmedla samarbete med de organisationer, inom vilkas verksamhetsområden arbetsobjekten befinna sig. Med denna begränsning anser jag mig hava anledning överväga åtgärder i det nämnda förslagets syfte.

Jag förordar alltså, i väsentlig anslutning till de sakkunnigas i remissyttrandena i allmänhet tillstyrkta förslag, avsevärt vidgade åtgärder för sysselsättning och utbildning av unga arbetslösa, företrädesvis i åldern 18—21 år, och beräknar, att under instundande budgetår på dessa vägar verksamt stöd skall kunna lämnas åt i genomsnitt omkring 15,000 arbetslösa. Med hänsyn till omfattningen av det tidigare framlagda allmänna hjälpprogrammet torde man vara berättigad förutsätta, att hjälpbehovet beträffande en mycket avsevärd del av de unga arbetslösa skall under sagda budgetår bli tillgodosett under en motsvarande begränsning av understödslinjen. Till denna fråga återkommer jag i fortsättningen.

I detta sammanhang vill jag slutligen framhålla, att jag låtit verkställa en särskild undersökning rörande möjligheterna att på annan väg åstadkomma en lättnad i ungdomsarbetslösheten. Jag åsyftar härvid åtgärder för underlättande av arbetsgivarnas frivilliga pensionering av äldre arbetare. På min anmodan har pensionsstyrelsen avgivit yttrande, huruvida och i vilka avseenden sådana ändringar i lagen om allmän pensionsförsäkring, som kunna vara ägnade att befordra förenämnda syfte, skulle kunna — utan avvaktande av ståndpunktstagandet till 1928 års pensionsförsäkringskommittés blivande förslag — vidtagas. Den utredning, som från styrelsens sida åvägabragts, har emellertid övertygat mig om att för närvarande den ifrågavarande utvägen tyvärr icke är framkomlig. Vidare har jag genom kommerskollegium sökt erhålla närmare uppfattning rörande den utsträckning, i vilken pensionering av ar-

betare över 67 års ålder inom industrien kan antagas föranleda nyanställning av unga arbetslösa. Även den sålunda företagna undersökningen har givit ett i stort sett negativt resultat, såtillvida att en förändring av gällande bestämmelser rörande pensionsförsäkringen måste anses utgöra en förutsättning för nyanställning på angivna väg av yngre arbetskraft.

Åtgärder för beredande av sysselsättning och utbildning inom respektive yrken.

De sakkunniga.

I enlighet med de för utredningen meddelade direktiven, hava de sakkunniga i första hand ingående prövat möjligheterna att för motverkande av ungdomsarbetslöshet bereda de unga sysselsättning och utbildning inom olika yrken i vidsträcktare mån än för närvarande vore fallet. Härvid hava de sakkunniga till en början uppmärksammat frågan om *kollektivavtalens inverkan på ungdomsarbetslösheten*. Från vissa håll har nämligen den uppfattningen gjorts gällande, att villkoren rörande anställande och avlöning av yngre arbetare vore ägnade att bidra till att framkalla arbetslöshet bland de unga. De sakkunniga, som låtit utarbета en särskild promemoria i ämnet, avseende avtal inom 44 fack- och industriförbund och som tillika med representanter för arbetsgivare och arbetare ingående diskuterat nu berörda spörsmål, hava kommit till den uppfattningen, att det icke vore möjligt att konstatera något samband mellan ungdomsarbetslöshetens utbredning å olika orter och bestämmelserna i gällande kollektivavtal. Vidare hava de sakkunniga i denna fråga anført bland annat följande.

Tendenser till avspärrning av yrkena förekomme inom skilda områden av näringslivet. Särskilt syntes detta vara fallet inom hantverket. Mindre framträdande vore tendenser av detta slag inom jordbruk och industri. Avtalsbestämmelser, som begränsade antalet lärlingar eller överhuvud lade hinder i vägen för arbetsgivaren att uttaga så många ungdomar han önskade, s. k. *lärlingsregulativ*, funnes icke alls inom jordbruket samt inom industrien endast i förhållandevis begränsad omfattning. En av socialstyrelsen verkställd utredning ådagalade sålunda, att avtal med lärlingsregulativ berörde ej fullt 30,000 av de 636,000 arbetare, vilka ingått i undersökningen. Vissa kollektivavtal innehölle vidare bestämmelser om ensamrätt eller företrädesrätt för fackföreningsmedlemmar vid anställning av arbetskraft. Sådana bestämmelser funnes dock blott i avtal för något över 5 % av hela antalet avtalsberörda arbetare.

De sakkunniga hava kommit till den uppfattningen, att verkliga avspärrningstendenser och olyckliga sådana visserligen förefinnas inom vissa industrier på gränsen till hantverket men att dessa rent kvantitativt sett, vad industrien beträffar, icke äro av någon större betydelse för ungdomsarbetslösheten. Större betydelse hade otvivelaktigt *avtalens lönedifferentiering* mellan olika åldersklasser.

I detta avseende framhålla de sakkunniga, att avtalen inom de stora industrierna, som regel föreskreve en viss lön redan för 16-åringar, i många fall för 14-åringar, vilken sedan successivt stegrades för att vid 20-årsåldern uppgå

till full grovarbetarlön. Först därefter vidtoge lönedifferentiering med hänsyn till yrkesskickligheten. Ett studium av de olika industriavtalen hade givit vid handen, att löneläget för nybörjare i åldersklassen 14—16 år som regel vore ganska lågt och icke lade några hinder i vägen för nyanställning av ungdomar i erforderligt antal. Saken ställde sig något annorlunda för nybörjare i åldersgruppen 17—18 år. Redan här började de stigande lönegraderna verka hindrande för nyanställning. Nästan prohibitivt verkade de dock i högre åldersgrupper. Ynglingar i 18—19-årsåldern, som utförde vissa diversearbeten i handel och transport samt allmän tjänst m. m. (springpojkar, telegrambud m. m.), funne som regel de flesta yrkesbanor stängda, då de slutat sin tidigare tjänst. En arbetsgivare, som ställdes inför valet att antaga tvenne nybörjare, varav den ene vore exempelvis 16 och den andre 18 år, föredroge givetvis i allmänhet den yngre, till vilken han kunde betala en lägre lön. Det förefölle de sakkunniga, som om vissa övergångsbestämmelser på detta område vore önskvärda, och att sådana i någon mån skulle inverka fördelaktigt på ungdomsarbetslösheten. De nuvarande lönebestämmelserna vore emellertid icke av beskaffenhet att öka den totala ungdomsarbetslösheten utan medförde allenast en viss omgruppering av arbetslösheten bland de unga.

I anslutning till det anförda uttala de sakkunniga, att de missförhållanden, som föreläge på detta område, icke vore av den natur, att de motiverade ett ingripande från statens sida utan borde avhjälpas av de avtalsslutande parterna själva.

I detta sammanhang hava de sakkunniga även gått att belysa spörsmålet, huruvida vidgad möjlighet till *tidigare fullgörande av värnplikstjänstgöring* skulle underlätta för de unga att vinna anställning inom yrkena. De sakkunniga meddela, att från såväl arbetsgivare- som arbetarhåll enstämmigt uttalats, att denna fråga saknade större betydelse. Med hänsyn därtill och med beaktande av redan förefintliga dispensmöjligheter på området, hava de sakkunniga icke ansett sig böra framlägga något förslag till ändrade bestämmelser i ämnet.

De sakkunniga erinra vidare, att de utarbetat ett preliminärt förslag till *statsbidrag för anställande av arbetslös ungdom för utbildning inom industrien*.

Enligt detta förslag skulle vissa industriföretag för en tid av förslagsvis 8—10 månader anställa lämplig ungdom i åldern 16—20 år för en preliminär yrkesutbildning inom industrien. Antalet för vart och ett företag ansågs kunna föreslås till 2 å 3 % av den totala arbetarstammen. Ungdomarna borde först under 6—8 månader gå som hjälpare eller hantlangare till vissa yrkesarbetare. Därefter skulle de under återstoden av den tid, som avsåges till utbildningen, utföra verkligt produktivt arbete. De skulle under hela arbetstiden erhålla en avlöning, som motsvarade skälig försörjning. Kostnaderna för nämnda avlöning skulle till viss del bestridas av arbetsgivaren och till återstående del av staten.

Förslaget blev vid en av de sakkunniga anordnad konferens föremål för granskning av representanter för arbetsgivare och arbetare inom industrien. Vid nämnda konferens avstyrktes förslaget bestämt av såväl arbetsgivare- som arbetarrepresentanterna. Från arbetsgivarhåll anmärkte man, att de

ungas utbildning skulle komma att ske efter alltför lösliga linjer. Arbetsgivarnas betänkligheter dikterades även av fruktan för statsingripande inom deras näring. Från arbetarsidan ansågs förslaget innebära ett hot mot arbetstillgången för de förut anställda.

Då anslutning till förslaget kunde påräknas vare sig från arbetsgivare eller från arbetarparten, hava de sakkunniga, som rent principiellt ställt sig betänksamma mot detsamma, icke ansett förslaget kunna realiseras.

De sakkunniga hava även övervägt olika möjligheter att medelst *statsbidrag bereda arbetslös ungdom sysselsättning eller utbildning inom jordbruket*. Också beträffande hithörande spörsmål hava de sakkunniga överlagt med representanter för arbetsgivare och arbetare samt rörande bland annat hittills föreliggande erfarenheter med föreståndare för arbetsförmedlingsanstalter.

De sakkunniga meddela, att de olika förslagen kunde indelas i sådana, vilka avsåge att bereda sysselsättning eller utbildning hos *jordbrukare, vilken förut hade löntagare i sin tjänst*, och sådana, som avsåge beredande av sysselsättning eller utbildning *hos jordbrukare utan lönearbetare*.

Vad beträffar *de förra förslagen* framhålla de sakkunniga svårigheterna att skapa garantier mot att arbetare, vilka — såsom här vore meningen — delvis skulle avlönas av statsmedel, komme att uttränga de i vanlig ordning anställda arbetarna samt risken för att ett realiserande av förslagen skulle verka nedpressande på den allmänna lönestandarden inom jordbruket.

De sakkunniga förklara, att de med hänsyn härtill ansett förslagen kunna förverkligas blott, därest arbetet begränsades till klart bestämda särskilda arbetsuppgifter av den natur, att de eljest ej skulle komma till utförande. Emellertid hade för de sakkunniga påpekats, att den enskilde jordbrukaren i regel ej hade möjlighet att lämna den erforderliga handledningen åt den ungdom, som skulle fullgöra dylika arbetsuppgifter, och att dessa uppgifter i allmänhet vore så beskaffade, att de lämpligen borde fullgöras av grupper av ungdomar. Arbetsuppgifter av denna art ha ansetts kunna i samband med den frivilliga arbetstjänsten komma till utförande med hjälp av arbetslös ungdom.

Med hänsyn till de sålunda framförda betänkligheterna hava de sakkunniga ansett sig böra bestämt avråda från åtgärder i syfte att bereda ungdom sysselsättning eller utbildning genom att med bidrag av staten anställa arbetslösa vid sådana jordbruk, som redan ha lönearbetare.

Vidkommande härefter förslagen av den senare kategorien, uttala de sakkunniga, som här huvudsakligen bedömt förhållandena ur utbildningssynpunkt, att det för placering av arbetslös ungdom för utbildning i *jordbruk utan löntagare* vore nödvändigt, att det jordbruk, vid vilket anställningen skulle ske, vore mönstergillt skött, att tillräckliga arbetsuppgifter förefunnnes där och att även i övrigt förutsättningar vore för handen för att den eventuella eleven kunde erhålla god praktisk utbildning. Därutöver borde fordras, dels att jordbruket icke hade eller brukat ha (exempelvis under de sista fem åren icke haft) manliga lönearbetare anställda, dels att innehavaren kunde lämna eleven kost och logi.

De sakkunniga framhålla emellertid, att flertalet mindre jordbruk, som fyllde dessa villkor, plägade åtminstone för kortare tid anställa tillfällig hjälp. Enär enligt de sakkunnigas mening icke heller ett dylikt jordbruk borde få ifrågakomma för berörda ändamål och i följd därav ett realiserande av ett förslag av antydd innebörd skulle få synnerligen ringa betydelse som ett medel att avhjälpa ungdomsarbetslösheten, hava de sakkunniga icke heller kunnat för närvarande tillråda en anordning av sist angivna slag.

Yttranden.

Nu närmast föreliggande frågor hava uppmärksammats endast i vissa av de avgivna remissyttrandena.

Jag anser mig sålunda böra framhålla, att *arbetslöshetskommissionen* torde ha åsyftat de senast berörda uppslagen, då kommissionen ansett det »vara särskilt betydelsefullt, att de sakkunniga till granskning upptagit åtskilliga av de många projekt till ungdomsarbetslöshetens avhjälpan, som under årens lopp framförts, och genom sin belysning av dem uppvisat deras i allmänhet tveivelaktiga ändamålsenlighet».

Socialstyrelsen har icke uttalat sig i frågan, men *byråchefen i styrelsen Nyström* har i avgivet särskilt yttrande framhållit, att spørsmålet om statsbidrag till anställning av arbetslös ungdom, företrädesvis från lantbrukar- och lantarbetarhem, såsom extra hjälpare vid mindre jordbruk, borde underkastas förnyad utredning, varvid man ej borde inskränka sig till att inhämta utlåtanden från lantarbetsgivarnas och lantarbetarnas organisationer, utan även borde sammanställa och skärskåda de praktiska erfarenheter om denna hjälpform, vilka gjorts såväl i vissa främmande länder som på kommunalt och enskilt initiativ jämväl i vårt eget land.

Lantbruksstyrelsen, som tidigare i ett den 3 maj 1933 avgivet yttrande över inom riksdagen väckta motioner ansett sig kunna tillstyrka åtgärder för statsbidrag för anställande inom jordbruket av arbetslös ungdom, har funnit de av de sakkunniga framförda praktiska erinringarna mot åtgärder av här ifrågasvarande slag vägande. Styrelsen ifrågasätter dock, om icke försök i mindre skala skulle kunna göras, avseende elevunderstöd för utbildning vid därför lämpade jordbruk, som icke redan hade lönearbetare.

En från de sakkunnigas avvikande uppfattning göres gällande av *statens egnahemsstyrelse* och *länsstyrelsen i Norrbottens län*.

Egnahemsstyrelsen anser hinder icke böra möta mot att staten lämnar bidrag till utbildning av arbetslös ungdom inom jordbruket samt finner risken att vid en dylik anordning förutvarande arbetare kunde bli entledigade förefinnas allenast vid jordbruk, som redan anlitade lönearbetare.

Egnahemsstyrelsen anför i denna fråga härefter bland annat följande.

Såvitt egnahemsstyrelsen kunnat finna, mötte de egentliga svårigheterna för en omfattande jordbruksanställning av arbetslös ungdom i att vinna jordbrukarnas och trädgårdsägarnas medverkan, enär de ungas arbetstillskott torde allmänt anses ej uppväga kostnaderna och besvären för omhändertagandet. Egnahemsstyrelsen tänkte sig nämligen, att jordbrukaren skulle hålla kost och logi ävensom möjligen ombesörja tvätt, medan kontantersättning skulle utgå av statsmedel direkt till den anställde. Den förutsättningen, att åtskil-

liga jordbrukare av socialt intresse och medborgerlig ansvarskänsla skulle ställa sig välvilliga i samhällskampen mot arbetslöshetens fördärvbringande utbredning bland ungdomen, torde dock kunna påräknas i betydande grad. Framhållas kunde vidare, att det närmast torde vara otillräckligheten av kontanta inkomster för jordbrukarna, som icke tillåte anlita det av nödig lejd arbetskraft. Särskilt bland det stora antalet jordbruk med 5—15 hektar åkerjord torde därför i regel lönearbetare helt saknas och innehavarens familjemedlemmar nödgas bära en över hövan stor arbetsbörd. I mångt småbrukarhushåll, där det bleve möjligt att få tillgodoräkna sig arbetshjälp utan kontantutlägg, kunde tillika de unga erfara nyttan och glädjen av uppskattat arbete. Åtskilliga ynglingar borde härigenom få osökt tillfälle pröva sina förutsättningar för jordbruks drivande.

Egnahemsstyrelsen har härefter framlagt ett förslag till den ifrågasatta hjälpformens praktiska utformande av huvudsakligen följande innehåll.

Arbetslösa liksom innehavare av jordbruk eller trädgårdsbruk, som ville komma i fråga, hade att göra anmälan därom till hemkommunens arbetslöshetskommitté eller, där sådan icke vore utsedd, till kommunalnämnden eller annat motsvarande kommunalorgan, som jämväl borde av eget initiativ verka för utplaceringen. Såväl arbetssökandens som jordbrukarens lämplighet prövades efter undersökningar därom. I första hand torde såsom mera förtroga med jordbrukets förhållanden uttagas arbetslösa från landsbygden. Dessas ålder borde icke understiga 16 år och ej heller överstiga 25 år vid uttagandet. Måhända borde under första anslagsåret, tills någon större erfarenhet vunnits, företrädesvis jordbruk utan lönearbetare tagas i anspråk. Arbetsgivare, som vanligen anlitate annans arbetskraft, torde, där ifrågasatta begränsning icke ansåges erforderlig, förbinda sig att under anställningstiden icke inskränka den lejda arbetskraften. Anställningskontrakt skulle upprättas.

Tiden för anställningen torde bestämmas för varje särskilt fall och i regel icke understiga sex månader.

Hänvisningsförfarande borde kunna tillämpas. För den, som utan att giltig orsak kunde anses föreligga, slutade före anställningstidens utgång, borde vidare understöd kunna indragas.

Hos arbetsgivaren skulle vederbörande åtnjuta kost och logi ävensom möjligen tvätt, som kunde anses bära ingå i naturaunderhållet. Den kontanta lönen torde sättas till 20 à 30 kronor i månaden — det lägre beloppet till de yngre — vilken avlöning för närvarande i regel utginge till elever vid jordbruket. Den utbetalades av vederbörande kommunalorgan i efterskott månadsvis till den anställde. För att icke hänsynen till kommunens ekonomiska uppoffringar skulle verka hämmande på intresset för arbetsförmedlingen kunde ifrågasättas, om icke bidraget till kontantlönen borde helt utgå av statsmedel.

Egnahemsstyrelsen framhåller, att ett genomförande av detta förslag skulle för statsverkets del innebära en årskostnad av högst 360 kronor för varje placerad person, vilket belopp avsevärt understeg den kostnad per elev, varmed de sakkunniga räknade vid kursverksamhet, frivillig arbetstjänst och ungdomsreservarbeten.

Beträffande egnahemsstyrelsens förslag uttalar *länsstyrelsen i Gävleborgs län*, som tagit del av detsamma, att sagda förslag i vissa fall syntes vara att föredraga framför de av de sakkunniga framförda förslagen. Länsstyrelsen betonar dock, att svårigheter mötte för förslagets genomförande, när det gällde att bedöma behövligheten och värdet för arbetsgivaren av ifrågavarande arbetskraft.

Länsstyrelsen i Norrbottens län anför, att för länets del hjälpformen statsbidrag för anställande av arbetslös ungdom inom jordbruket skulle vara synnerligen lämplig. Härom uttalar sig länsstyrelsen närmare sålunda.

Vad de sakkunniga anført emot denna anordning kunde äga sin giltighet i fråga om vissa delar av landet; på förhållandena i övre Norrland ägde argumenteringen i allt fall ej tillämpning. Till belysning av sin uppfattning därutinnan ville länsstyrelsen framhålla, att av detta läns omkring 17,000 jordbruk cirka 13,500 hade mindre än 5 hektar odlad jord och omkring 2,500 blott mellan 5 och 10 hektar dylik jord. Det stora flertalet innehavare av dessa typiska småbruk hade i regel ej någon — ens tillfällig — arbetskraft anställd, särskilt icke under de senare, för jordbrukets ekonomi påfrestande åren. Någon verklig fara för missbruk av ifrågavarande anordning i de hänseenden, som angivits i utredningen, förefunnes därför helt visst ej i denna landsända. Och vad beträffade invändningen, att den enskilde jordbrukaren ej skulle hava möjlighet att lämna erforderlig handledning åt den arbetslösa ungdom, som skulle fullgöra arbetsuppgifter vid sidan om de mera löpande jordbruksgöromålen — underhåll av byggnader och vägar, röjningar å ängar och i skogar, anläggning av trädgårdar etc. — måste även denna erinran åtminstone för länets vidkommande fränkännas större betydelse. Säkerligen vore nämligen jordbrukarna i dessa trakter i allmänhet tämligen väl skickade att med någon hjälp av — eventuellt för ändamålet särskilt anställda — tjänstemän hos hushållningssällskapet och skogsvårdsstyrelsen på ett för ortens förhållanden nöjaktigt sätt leda jämväl dessa arbeten. Ett stort antal ungdomar skulle på detta sätt erhålla sysselsättning och en viss, låt vara blygsam, utbildning i hithörande ämnen. Det allmännas kostnader för finansierandet av detta slags hjälpåtgärder — den enklaste formen av arbetshjälp — skulle ock otvivelaktigt bli de minsta möjliga.

Länsstyrelsen ville sålunda för sin del på det livligaste förorda, att i blivande system av åtgärder till ungdomsarbetslöshetens lindrande även nämnda hjälpform måtte upptagas såsom ett led, möjligt att bringa i tillämpning i de delar av landet, där sådant funnes kunna med fördel ske. Anordningen vore ej blott särskilt väl lämpad för de unga i dessa och därmed jämförliga trakter; den gäve ock det betryckta jordbruket något litet handtag. Länsstyrelsen önskade i samband därmed starkt understryka, hurusom det ingalunda syntes vara nödvändigt eller önskvärt, att ungdomshjälpen utformades på alldeles enahanda sätt inom hela landet; tvärtom torde hjälpsystemet vinna i styrka och användbarhet genom viss anpassning efter de skiftande faktiska förhållandena i olika landsdelar. Vad i förevarande avseende kunde befinnas ändamålsenligt i en viss landsända, till exempel Norrbotten, borde sålunda, enligt länsstyrelsens förmenande, därstädes få komma i tillämpning utan hinder av att hjälpformen i fråga kunde framstå såsom mindre lämplig på andra håll.

Svenska arbetsgivareföreningen har i sitt yttrande berört frågan om kollektivavtalens inverkan på ungdomsarbetslösheten. I denna del har föreningen anført bland annat följande.

I likhet med de sakkunniga ansåge föreningen, att det ej syntes kunna ifrågakomma något ingripande från statens sida i fråga om lönesättningen av de yngre arbetarnas arbete å öppna marknaden, utan borde lönernas fixerande förbehållas de avtalsslutande parterna. Föreningen ville dock ej underlåta att bekräfta riktigheten av de sakkunnigas iakttagelser rörande de ogynnsamma verkningarna av att i kollektivavtal — såsom i stor utsträckning skedde — intoges lönesatser som, oaktat de avsåge samma slags arbete, steg med lön-

tagarnas ålder. En stor del av den rådande ungdomsarbetslösheten vore otvivelaktigt att skylla på arbetarorganisationernas bristande förståelse för lörens inverkan på arbetsmöjligheterna.

Vad anginge andra bestämmelser, som vore ägnade att försvåra ungdomens tillträde till arbetsplatser inom industri och hantverk, hade de sakkunniga berört de s. k. lärlingsregulativen ävensom det s. k. organisationstvånget. Därtill komme andra slag av intrång i arbetsgivarnas naturliga rätt att fritt välja sin arbetskraft, särskilt företrädesrätten till arbete grundad å ålder eller längden av tidigare anställning, den s. k. anciennitetsprincipen. Enligt arbetsgivareföreningens uppfattning hade de sakkunniga underskattat den ogynnsamma verkan på företagsamheten och därigenom också på arbetsmöjligheterna, som dylika inskränkningar utövade.

Arbetsgivareföreningen ville i detta sammanhang erinra därom, att föreningen dels i yttrande den 23 februari 1934 över utredningen angående tredje mans rätt till neutralitet i arbetskonflikter och därmed sammanhängande frågor påyrkat förbud mot sådana ekonomiska stridsåtgärder, som företoges i konkurrenssyfte eller för utövande av organisationstvång, dels i yttrande den 26 i samma månad till riksdagens andra lagutskott i anledning av en inom riksdagen väckt motion tillstyrkt, att på lagstiftningens väg måtte förbjudas att i kollektivavtal bestämma om inskränkningar i fråga om anställande av ny arbetskraft eller meddelande av lärlingsutbildning. Arbetsgivareföreningen kunde alltså på denna punkt ej ansluta sig till de sakkunnigas ståndpunkt. Ej minst ur arbetslöshetspolitisk synpunkt syntes här ett ingripande från statens sida genom lagstiftning vara påkallat.

I likhet med de sakkunniga har arbetsgivareföreningen avstyrkt de framkomna förslagen, att staten skulle genom utgivande av bidrag till avlöning medverka till att arbetslös ungdom erhöles sysselsättning eller utbildning i industri eller jordbruk. Föreningen anför till stöd för sin ställning i dessa frågor huvudsakligen följande.

Förutom att det vore förenat med oöverstigliga praktiska svårigheter att anordna en för denna hjälpverksamhet effektiv kontroll från det allmännas sida, torde man ej kunna påräkna något större intresse från arbetsgivarnas sida att bibringa dessa tillfälligt anställda någon utbildning. Ett dylikt ingrepp i den privata företagsamheten skulle säkerligen komma att bliva en ökad social börda för arbetsgivarna, för den händelse ej statsbidraget komme att utgå med något så när stor andel av lönen, och med bidragets växande storlek föreläge å andra sidan fara för att anordningen komme att verka som en subventionering med därav följande beroende av staten och rubbning i den naturliga prishöjningen. Det förtjänade även anmärkas, att i Tyskland vidtagna försök att på föreslagna sätt skaffa den arbetslösa ungdomen sysselsättning inom jordbruk misslyckats.

Departementschefen.

De sakkunnigas undersökningar rörande anvisandet av vidgade arbetsområden och arbetstillfällen, särskilt lämpade för arbetare i de åldersgrupper, varom här är fråga, hava icke lett till positivt resultat. Däremot är utredningen i andra avseenden ägnad att principiellt belysa ungdomsarbetslöshetens problem. Jag åsyftar härvid de sakkunnigas klarläggande av kollektivavtalens inverkan på de ungas anställningsmöjligheter inom industrien. På vissa håll

har man hyst den föreställningen, att gällande avtalsbestämmelser i fråga om såväl avlönings- som arbetsvillkor skulle väsentligen försämra utkomst-möjligheterna för de unga. De sakkunnigas utredning härutinnan, vilken i grundläggande punkter företagits under medverkan av representanter för arbetsgivare och arbetare, har ådagalagt, att de yppade farhågorna i stort sett äro ogrundade. De sakkunniga ha sålunda icke kunnat konstatera något påtagligt samband mellan ungdomsarbetslöshetens omfattning och avtalens lönevillkor. Icke heller ha de sakkunnigas ingående undersökningar rörande förekomsten och inverkan av s. k. lärlingsregulativ givit stöd för den uppfattningen, att avtalsbestämmelserna, vad industrien beträffar, äga större betydelse för ungdomsarbetslösheten. Vad slutligen angår lönedifferentieringen mellan olika åldersklasser, har det visserligen låtit sig konstatera, att denna väl kan medverka till en omgruppering inom arbetslöshetsklientelet, men att den totala omfattningen av ungdomsarbetslösheten i och för sig icke därav röner något mera påtagligt inflytande.

Vad de sakkunniga i nu angivna avseenden anfört har i det hela lämnats utan erinran av de hörda myndigheterna. Även jag finner slutsatserna väl dokumenterade, och jag saknar därför anledning att överväga åtgärder i reglerande syfte.

Likaledes lära de sakkunniga få anses ha förebragt övertygande skäl för att frågan om tidpunkten för värnpliktstjänstgöringen icke i nu förevarande sammanhang äger större praktisk betydelse. De ungas möjligheter till anställning i yrkena torde knappast nämnvärt ökas genom ändrade författningsbestämmelser på detta område.

Jag kommer så till de mycket omdebatterade uppslagen att öppna möjligheter för att i utbildningssyfte med bidrag av statsmedel anställa arbetslös ungdom inom industri och jordbruk. De sakkunniga ha underkastat dessa uppslag en ingående prövning med negativt resultat. Vad industrien angår, har vid remissbehandlingen intet framkommit, som kan rubba den förebragta argumenteringen för den praktiska ogenomförbarheten av uppslaget. Och i fråga om jordbruket har jag icke kunnat undgå att taga intryck av vad som i vissa remissyttranden anförts till förmån för de sakkunnigas ståndpunkt. Visserligen hava statens egnahemsstyrelse och länsstyrelsen i Norrbottens län, den senare med omedelbart hänsynstagande till föreliggande lokala förhållanden, gjort gällande en från de sakkunnigas avvikande mening. Men härvid är att märka, att de ifrågavarande yttrandena knappast förmått vederlägga de vägande praktiska skäl, som de sakkunniga andragit.

Så mycket synes mig uppenbart, att uppslaget i vad det avser jordbruk med anställda lönearbetare är förbundet med så avsevärda risker ur synpunkten av arbetslösheten i det hela, att utvägen redan av denna anledning måste avvisas såsom olämplig. Och jämväl i fråga om de egentliga småbrukens möta starka praktiska betänkligheter, vilka övertygande uppvisats av de sakkunniga. Jag vill ock erinra, att åtgärder av motsvarande innebörd voro föremål för prövning av 1933 års riksdag, därvid riksdagen fann sig förhindrad medverka till desammas vidtagande. Jag anser mig med hänvisning

till det nu anförda icke kunna tillstyrka, att den ifrågavarande utvägen anlitas vid hjälpverksamheten.

Kursverksamheten.

De sakkunniga:

Den av arbetslöshetsorganen bedrivna kursverksamheten har, enligt vad de sakkunniga fastslå, hittills i stort sett lämnat synnerligen goda resultat. De sakkunniga framhålla vidare, att den hos arbetslöshetsorganen anmälda ungdomen i stor utsträckning saknade varje slag av utbildning utöver folk- och fortsättningsskola och att en fortsatt yrkesutbildning, särskilt om den inriktades på de ungas blivande verksamhet i yrkesarbetet, borde öka möjligheterna för dem att erhålla anställning. De sakkunniga hava också livligt tillstyrkt, att kursverksamhet alltjämt måtte ingå såsom ett led i åtgärderna mot ungdomsarbetslösheten.

I detta sammanhang hava de sakkunniga starkt understrukit, att redan befintliga undervisningsanstalter givetvis borde i största möjliga utsträckning utnyttjas för de unga arbetslösas utbildning och sysselsättning. De hava emellertid även betonat den skillnad, vilken föreläge mellan å ena sidan den av arbetslöshetsorganen bedrivna kursverksamheten och å den andra den motsvarande verksamhet, som omhänderhades av de ordinarie organen för undervisningsväsendet. Medan vid de senare utbildnings- och undervisningssynpunkterna bleve avgörande, måste den förstnämnda verksamheten inpassas såsom ett led i det allmännas hjälpverksamhet. Detta innebure bland annat, att kursverksamheten måste avse hjälpsökande arbetslösa och ordnas på sådant sätt, att kontakten med den öppna arbetsmarknaden uppehölls. Med hänsyn till nämnda förhållanden vore det, anförda de sakkunniga, icke möjligt att överflytta den av arbetslöshetsorganen bedrivna kursverksamheten på de ordinarie undervisningsorganen, utan borde verksamheten alltjämt omhänderhavas på samma sätt som för närvarande. De sakkunniga understryka emellertid starkt angelägenheten av att samarbete åvägabringas med det ordinarie undervisningsväsendets målsmän och organ i orterna.

Beträffande *grunderna för statsbidrag* till ifrågavarande verksamhet föreslå de sakkunniga ändring endast i ett avseende. De förorda nämligen, att de med kursverksamheten förenade utgifterna för undervisningsmateriell måtte till högst 50 % få bestridas av statsmedel. Till stöd för detta förslag, vilket närmast föranletts av en av Göteborgs arbetslöshetskommitté i ämnet gjord framställning, hava de sakkunniga anført i huvudsak följande.

Kursverksamheten hade till en början organiserats såsom en tillfällig hjälpform med till stor del teoretisk undervisning. De med verksamheten förenade utgifterna hade varit jämförelsevis obetydliga. Efter hand hade man emellertid sökt att i allt större utsträckning anordna kurser i praktiskt arbete, därvid i vissa fall åsyftats att bereda de arbetslösa en verklig yrkesutbildning. Vare sig kurserna inriktades på mera praktiska uppgifter i allmänhet eller på verklig yrkesutbildning, bleve emellertid kostnaderna för materiell större än vid de teoretiska kurserna. Många kommuner hade därför av ekono-

miska skäl nödgats giva kurserna en mera teoretisk betoning än som i och för sig vore önskvärt.

Därest statsbidrag finge utgå till kostnaderna för materiell, skulle detta för kommunerna innebära en uppmuntran att ge kurserna en mera praktisk och på yrkesutbildning inriktad läggning.

Därtill komme, att en utvidgning av kursverksamheten överhuvud vore önskvärd. En dylik utvidgning syntes emellertid näppeligen vara att förvänta, därest icke kommunerna erhöles statsbidrag enligt fördelaktigare grunder än de nuvarande. Särskilt gällde detta landskommunerna, vilka hittills endast i relativt ringa omfattning anordnat kursverksamhet.

Enligt gällande bestämmelser för statsbidrag åt kommunala anstalter för yrkesundervisning kunde statsbidrag för undervisningsmateriell utgå med en tredjedel eller i vissa undantagsfall intill hälften av kostnaderna. Vid dylika skolor utginge statsbidrag för lärarlöner med högst två tredjedelar av avlöningen. I fråga om lärarlönerna utginge alltså statsbidrag till den av arbetslöshetskommittéerna anordnade verksamheten enligt gynnsammare grunder än vid nämnda anstalter. De sakkunniga ville icke därutinnan ifrågasätta någon ändring, men förordade att statsbidrag till kostnaderna för undervisningsmateriell skulle vid nu ifrågavarande kursverksamhet få utgå med högst hälften av kostnaderna.

De sakkunniga meddela, att Göteborgs arbetslöshetskommitté i sin berörda framställning ifrågasatt, att statsbidrag skulle få utgå även till bestridande av med kursverksamheten förenade kostnader för hyra och städning av lokaler. Dylika kostnader syntes dock de sakkunniga, liksom vid all statsunderstödd kommunal undervisningsverksamhet, böra bestridas av kommunen. De kostnader, varom här vore fråga, uppginge i allmänhet icke till några betydande belopp och svårigheter mötte även att åstadkomma en effektiv kontroll över utgifterna.

De sakkunniga beräkna, att genom de föreslagna statsbidragsbestämmelserna kursverksamheten skall under nästa budgetår kunna utvidgas att omfatta i genomsnitt 8,000 unga arbetslösa.

I fråga om *utbildning för arbetslös ungdom inom den ordinarie skolorganisationens ram* framhålla de sakkunniga till en början, att de skolor, vilka i detta sammanhang vore av betydelse, vore folkhög- och lantmannaskolor samt kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning.

De sakkunniga betona, att svårigheter i åtskilliga fall mötte att vid dessa anstalter i önskvärd utsträckning bereda plats för inträdessökande elever samt att dessa svårigheter till en del sammanhänge med den starka tillströmningen av arbetslösa. Med hänsyn härtill hava de sakkunniga ansett, att skäl kunde föreläggas för vissa provisoriska utvidgningar av den ordinarie skolorganisationen i syfte att bereda arbetslös ungdom utbildning. Enligt vad de sakkunniga erfarit hade resultaten av den kursverksamhet, som under innevarande budgetår med bidrag av arbetslöshetsmedel bedrivits inom ifrågavarande anstalter, varit goda. Genom besök vid den provisoriska folkhögskolan i Mariestad hade de sakkunniga bibragts den uppfattningen, att densamma helt kunde jämföras med en vanlig folkhögskola. Verksamheten syntes därför böra fortsättas.

De sakkunniga framhålla emellertid, att då här i främsta rummet vore

fråga om en undervisningsåtgärd, de tillfälliga anslag, som kunde bli behöfliga för ändamålet, borde anvisas såsom anslag till skolverksamhet. De borde alltså, såvitt vore fråga om folkhögskolor och anstalter för yrkesundervisning, upptagas under åttonde och, såvitt vore fråga om lantmannaskolor, under nionde huvudtiteln och alltså ej bestridas ur anslag till arbetslöshetens bekämpande. Emellertid tillägga de sakkunniga, att förevarande försöksverksamhet bedrivits under så kort tid att någon bestämd erfarenhet, som kunde motivera en systematisering av densamma, knappast ännu kunde anses föreligga. På grund därav syntes verksamheten böra under ytterligare ett budgetår fortgå i form av försök, därvid statsbidrag till verksamheten syntes kunna bestridas på samma sätt som under löpande budgetår.

I detta sammanhang hava de sakkunniga även berört frågan, huruvida arbetslöshetsmedel borde få användas för möjliggörande av att arbetslösa elever vid folkhögskolor, lantmannaskolor och anstalter för yrkesundervisning erhöles stipendier till högre belopp än som för närvarande författningen enligt kunde utgå. De sakkunniga, som kommit till den uppfattningen att en höjning av stipendierna i vissa fall kunde vara motiverad, men att högre stipendier än de nuvarande borde kunna ifrågakomma även för andra än arbetslösa elever samt att dessa stipendier icke borde till någon del bestridas av arbetslöshetsmedel, hava icke ansett sig böra framlägga något förslag till ändrade bestämmelser i ämnet.

Under innevarande budgetår hava, såsom förut nämnts, statsbidrag av arbetslöshetsmedel beviljats till två *arbetskolonier*, därav en mindre i Norrköping och en större vid Stjärnsunds gård i Dalarna. De sakkunniga, som lämna en utförlig redogörelse för de speciella förhållanden, vilka föranlett inrättandet av sistnämnda koloni (utredningen s. 76 ff.), framhålla, att den ifrågavarande anordningen för närvarande endast kunde betraktas såsom ett försök. Med hänsyn härtill och då denna koloni ännu icke hunnit påbörja sin verksamhet, hava de sakkunniga tillstyrkt, att jämväl under nästkommande budgetår statsbidrag måtte få utgå till försök med arbetskolonier. Då arbetskolornierna skilja sig från den frivilliga arbetstjänsten däri, att de måste planeras på lång sikt, förorda de sakkunniga, att statsbidrag till dylik verksamhet icke beviljas av arbetslöshetskommissionen utan av Kungl. Maj:t.

Yttranden.

Statens arbetslöshetskommission förklarar sig icke hava något att erinra mot de sakkunnigas förslag om större effektivisering av kursverksamheten.

Skolöverstyrelsen meddelar, att, såvitt överstyrelsen hade sig bekant, erfarenheterna av den genom arbetslöshetsorganen bedrivna kursverksamheten vore goda samt ansluter sig i allt väsentligt till vad de sakkunniga anfört och föreslagit beträffande kursverksamheten såväl utom som inom den ordinarie skolorganisationens ram. Det föreslagna statsbidraget till kostnaderna för undervisningsmaterieell har överstyrelsen icke velat motsätta sig.

Lantbruksstyrelsen betonar vikten av att vid beviljande av statsbidrag till

anordnande av lantbrukskolonier dessas planläggning och organisation i varje särskilt fall bleve föremål för sakkunnig granskning.

Statens egnahemsstyrelse påpekar, att en höjning av statsstipendierna till elever vid lantmannaskolor och folkhögskolor skulle utgöra ett i hög grad lämpligt led i åtgärderna att befordra de yngre arbetslösa till jordbruket.

Svenska arbetsgivareföreningen finner välbetänkt att en stor del av den utvidgade hjälpverksamheten vid ungdomsarbetslöshet bedrives såsom förenad understöds- och kursverksamhet. Oaktat de beräknade kostnaderna för kursverksamheten äro väsentligt högre än vad som tidigare tagits i anspråk för sådan verksamhet, synes ej någon principiell invändning kunna göras mot att ökad hjälp lämnades de unga i denna form. Ej heller finner föreningen anledning till erinran mot förslaget om statsbidrag till undervisningsmaterieell, då kursverksamheten så mycket som möjligt borde inriktas på meddelande av yrkesundervisning. Vunna erfarenheter rörande den av arbetslöshetskommittéerna handhavda kursverksamheten belyste nödvändigheten av att stor omsorg ägnades valet av såväl kursledare och lärare som de ämnen, vilka upptogos å undervisningsschemat. Såsom önskemål framhåller föreningen, att i första hand de ordinarie skolororganisationerna i största möjliga grad utnyttjas för undervisningen av arbetslös ungdom samt att de stipendier, vilka utginge till arbetslös ungdom vid folkhög- och lantmannaskolor ävensom kommunala eller enskilda anstalter för yrkesundervisning måtte höjas.

Landsorganisationen i Sverige uttalar sin tillfredsställelse med den föreslagna utvidgningen av kursverksamheten samt tillstyrker ytterligare försök med statsbidrag till provisoriska folkhögskolor och undervisningsanstalter ävensom till koloniverksamhet.

Departementschefen.

Vad till en början angår förhållandet mellan den för de unga arbetslösa speciellt anordnade undervisningsverksamheten och den, som bedrives inom den ordinarie skolororganisationens ram, delar jag de sakkunnigas principiella uppfattning. Uppenbarligen böra de utbildningsmöjligheter, som samhället i reguljär ordning tillhandahåller, i första hand utnyttjas jämväl av de arbetslösa. Men å andra sidan utgör den ofrånkomliga anpassningen till de speciella arbetslöshetsförhållandena ett bestämt hinder för att *uteslutande* på denna väg tillgodose de av krisläget betingade särskilda utbildnings- och sysselsättningsbehoven. Efter samråd med chefen för ecklesiastikdepartementet vill jag uttala, att ökade möjligheter framdeles böra beredas inom undervisningsväsendet i all den utsträckning, som med hänsyn till faktiska förhållanden kan anses erforderligt. Då under nästa budgetår åtminstone i fråga om folkhögskolor och vissa yrkesutbildningsanstalter den förefintliga skolororganisationen kan beräknas bliva otillräcklig, är man nödsakad att allttjämt vidtaga provisoriska anordningar med anlitande av medel ur arbetslöshetsanslaget.

De från skilda håll vitsordade goda erfarenheterna av den genom arbetslöshetsorganen bedrivna kursverksamheten föranleda mig att tillstyrka den väsentliga utvidgning av densamma, som sakkunnigförslaget innebär. Då det

synes mig angeläget att på allt sätt underlätta även för mindre bärkraftiga kommuner anordnandet av dylik verksamhet, vill jag också förorda, att statsbidrag, förutom till lärare- och kursledarearvoden enligt hittills tillämpad ordning, må utgå jämväl till bestridande av kostnaderna för undervisningsmaterieell i enlighet med de sakkunnigas förslag. Såmedelst främjas tillika strävandena att åt verksamheten giva en mera bestämd inriktning på yrkesutbildning, något som synes mig särdeles betydelsefullt.

Beträffande slutligen de ifrågasatta åtgärderna för att bereda arbetslösa elever ökade stipendieunderstöd vid sådana läroanstalter, där dylika utgå av statsmedel, kan jag på de av de sakkunniga anförda skälen icke förorda, att framställning nu göres hos riksdagen om jämkning i härutinnan fastställd ordning.

Inventering av arbetstillfällen lämpade för de unga.

De sakkunniga.

I enlighet med de för utredningen angivna riktlinjerna hava de sakkunniga verkställt en undersökning av förefintliga arbetstillfällen, som lämpa sig för de unga. De sakkunniga hava för erhållande av uppgifter i ämnet till ett stort antal statliga och kommunala organ samt enskilda institutioner och organisationer utsänt ett cirkulär jämte därtill hörande frågeformulär. Enligt cirkuläret skulle inventeringen avse arbetstillfällen, som med fördel kunde reserveras för arbetslösa personer i åldern 16—25 år och åsyfta åtgärder såväl på längre som kortare sikt. Vid inventeringen skulle medtagas dels arbeten, som borde utföras i den öppna arbetsmarknaden, dels arbeten, som kunde givas formen av reservarbeten, avsedda uteslutande för ungdom, dels ock arbeten särskilt lämpade att utföras genom den s. k. frivilliga arbetstjänsten. Genom frågeformuläret infordrades beträffande varje arbete uppgift om för vilkens räkning arbetet skulle utföras, vilken årstid som bäst lämpade sig för arbetets utförande, för vilken åldersgrupp arbetet i främsta rummet vore lämpligt, huru många normala dagsverken med fullgod vuxen arbetskraft arbetet kunde tänkas kräva, storleken av beräknade materialkostnader m. m.

Inalles inkommo 1,052 positiva svar, därav 528 från arbetslöshetskommittéer, 211 från andra myndigheter och 313 från enskilda organisationer.

De sakkunniga framhålla, att den knappa tid — omkring 14 dagar — som stått vederbörande till förfogande för avgivande av förslag givetvis inverkat ofördelaktigt på möjligheterna att finna nya arbetsobjekt samt att det låge i sakens natur, att någon bottenkrapning av möjliga arbetstillfällen icke kunnat äga rum vid en inventering, som företagits med den skyndsamhet, varom här varit fråga.

Vidare meddela de sakkunniga, att de vid bearbetningen av materialet med stränghet utgallrat tivelaktiga förslag. Sålunda hade de uteslutit ej blott förslag till sådana arbeten, vilka normalt kunde anses tillhöra den öppna marknaden eller lämpligen borde falla under de allmänna reservarbetena, samt

förslag, som ansetts ekonomiskt icke utförbara, då man räknat med alltför stora statsbidrag till materialkostnaderna, utan även omkring 800 förslag, som saknade närmare uppgifter om erforderliga dagsverken, materialkostnader m. m., men av vilka sannolikt åtskilliga väl lämpade sig att komma till utförande såsom ungdomsarbeten.

De sakkunniga hava för varje arbete omräknat det antal dagsverken, som uppgivits erforderligt för dess utförande, i ungdomsdagsverken. Denna omräkning har skett med ledning av erfarenheterna från den frivilliga arbetstjänsten. I genomsnitt har ett fullgott mansdagsverke beräknats motsvara 1.7 ungdomsdagsverken.

De förslag, vilka av de sakkunniga upptagits i en betänkandet bilagd förteckning, avse sammanlagt 3,662,000 ungdomsdagsverken. Av dessa hava 821,500 beräknats komma på den frivilliga arbetstjänsten, 2,429,900 på reservarbeten för ungdom och 410,800 på branddammar och brandbrunnar. Då emellertid de sakkunniga räknat med att såväl inom den frivilliga arbetstjänsten som inom reservarbeten för ungdom den genomsnittliga arbetstiden i regel skulle utgöra 4 timmar per dag, skulle antalet ungdomsdagsverken i verkligheten kunna upptagas till det dubbla eller i runt tal 7,325,000. Räknas antalet arbetsdagar per år till 300, skulle de föreslagna arbetstillfällena räcka till att ge sysselsättning åt tillhoppa 24,500 arbetslösa under ett år.

De sakkunniga hava även lämnat en översiktlig framställning av de *olika huvudgrupper av arbeten*, som föreslagits till utförande, och i samband därmed gjort vissa uttalanden angående lämpligheten av de föreslagna arbetena. De sakkunniga betona, att endast sådana arbeten borde få ifrågakomma, vilka icke eljest skulle kunna beräknas bli utförda under en avsevärd tid framåt.

Skogsarbeten hava föreslagits av olika slag, innefattande skogskulturer, röjningar, gallringar, skogsdikningar, uppkvistning av stammar på rot, stamräkning, linjetaxering, rågångsrensning m. m. De framställda förslagen avse i väsentlig utsträckning enskilda skogar, men delvis även ecklesiastika boställsskogar och domänverkets skogar. De sakkunniga påpeka, att inom denna grupp finnes en mängd arbeten, som synnerligen väl lämpa sig såsom arbetstillfällen för ungdom.

Bland förslag inom *jordbrukets* område omnämna de sakkunniga bland andra en del, som avse täckdikning, nyodlingsverksamhet och torrläggning av myrar.

Inom gruppen *trädgårdsarbeten* uppräknas förslag till ordnande av parker i städer och andra samhällen samt av trädgårdsanläggningar vid folk- och folkhögskolor och andra skolor, till alléplanteringar m. m.

Rörande gruppen *vägarbeten* framhålla de sakkunniga, att endast vissa enklare väganläggningar, såsom smärre bygde- och tillfartsvägar kunde lämpa sig att utföras av unga arbetslösa.

En del förslag att iordningställa *badplatser* m. m. hava framkommit. De sakkunniga anmärka, att inom denna grupp ett mycket större antal arbetsobjekt än de föreslagna torde kunna uppbibras.

I gruppen *byggnadsarbeten* ingår uppförandet av vandringshärbärgen, turisthärbärgen, bygdegårdar, föreningshus, bad- och tvättstugor m. m. De sakkunniga betona, att i regel endast enklare slag av byggnadsarbeten borde ifrågakomma, men att de nämnda förslagen i stor utsträckning lämpa sig för ändamålet jämväl ur utbildningssynpunkt. De sakkunniga anföra, att på

detta område i många fall torde finnas arbetsobjekt, som måste anses särskilt värdefulla ur den synpunkten att de unga kunde känna sig ha ett eget intresse av det utförda arbetet.

Vad angår *idrottsanläggningar*, hava framlagts många förslag, därvid det största materialet tillhandahållits av svenska idrottsförbundet. Enligt de sakkunnigas mening borde mera dyrbara sådana anläggningar icke komma till utförande i här avsedd ordning, medan däremot anordnandet av tränings- och enklare tävlingsplatser finge anses såsom synnerligen lämpliga arbeten för ungdom.

De sakkunniga hava härutöver närmare uppehållit sig vid vissa speciella framställningar och förslag. Härutinnan hänvisar jag till de sakkunnigas utredning (sid. 89—98). Här torde jag allenast böra omnämna *dels* att de sakkunniga med anledning av de ingivna förslagen rörande anordnande av brandbrunnar och branddammar uttalat, att ett stort antal av de föreslagna arbetena syntes väl motiverade och att genom dem skulle kunna skapas ett vidsträckt arbetsfält för den frivilliga arbetstjänsten eller för särskilda reservarbeten för ungdom, *dels* ock att de sakkunniga med anledning av ett av kommittén för svensk cykelpropaganda avgivet förslag angående anläggandet av cykelstigar framhållit, att de funne detta förslag vara värt den största uppmärksamhet samt att förslaget syntes innebära ett av de värdefullaste uppslagen till arbetsprojekt av här ifrågavarande slag.

Till sist hava de sakkunniga betonat, att — i avvaktan på statsmakternas beslut om åtgärder mot ungdomsarbetslösheten under nästkommande budgetår — en grundlig omprövning av de inkomna förslagen jämte inhämtande av kompletterande uppgifter borde företagas. Endast på så sätt kunde det bliva möjligt att vid början av det nya budgetåret utan tidsförlust igångsätta de föreslagna arbetena.

Yttranden.

Länsstyrelsen i Kristianstads län finner bland de föreslagna åtgärderna särskilt skogs- och trädgårdsarbete samt i viss mån idrottsanläggningar vara lämpliga arbetsobjekt. I Kristianstads län torde även de föreslagna arbetena med anläggning av brandbrunnar och branddammar vara värda beaktande. Brandskyddsintresset vore stort i länet. I en stor del av länets kommuner hade kommunala eller frivilliga brandkårer med brandstationer och erforderlig attiralj inrättats och andra åtgärder vidtagits för brandskyddets tillgodoseende. Såsom ett bland de viktigaste momenten i detta arbete måste anses åtgärder till tryggnad av vattentillgången. Anordnandet av branddammar och brandbrunnar vore emellertid en jämförelsevis kostsam sak, som kunde överstiga de frivilliga organisationernas förmåga och som kommunerna under nuvarande tryckta förhållanden icke alltid hade tillräckligt intresse för. I vad mån behov av sådana arbetens utförande föreläge inom länet, hade det icke varit länsstyrelsen möjligt att undersöka under den korta tid, som för yttrandets avgivande stått till länsstyrelsens förfogande, men att mycket i detta avseende återstode att uträtta inom länet, därom vore länsstyrelsen fullt övertygad.

Domänstyrelsen förklarar, att styrelsen för sin del vore villig medverka till beredande i skälighetssträckning åt arbetslös ungdom av sådana arbetstillfällen å domänfondens skogar, som ej borde i främsta rummet förbehållas domänverkets fasta arbetare och övrig orsbefolkning.

Lantbruksstyrelsen framhåller, att förslaget om utförande av vissa brand-skyddsanläggningar även från lantbrukssynpunkt syntes värdefullt.

Departementschefen.

Den av de sakkunniga verkställda inventeringen av lämpliga ungdomsarbeten har utfallit tillfredsställande. De föreslagna arbetsobjekten synas mig i det hela väl fylla de särskilda krav, som härvid måste uppställas. Bortsett från det grundläggande villkoret, att arbetena skola vara av sådan beskaffenhet, att de icke eljest kunna beräknas komma till utförande under en avsevärd tid, gäller nämligen, att åtskilliga av de föreslagna uppgifterna äro av den art, att de kunna förväntas bliva omfattade med särskilt intresse av de unga. Samtidigt äro de i stor utsträckning ägnade att både tillgodose den betydelsefulla utbildningssynpunkten och, på sätt av olika myndigheter vitsordats, skänka ur allmän synpunkt gagneliga resultat. Jag anser sålunda det framlagda arbetsprogrammet utgöra en lämplig utgångspunkt för de fortsatta övervägandena och har redan vidtagit åtgärder för att en grundligare omprövning av de föreliggande förslagen må komma till stånd. Endast på så sätt blir det möjligt att, för den händelse riksdagen ger sin anslutning till de av mig förordade åtgärderna, vid början av det nya budgetåret utan tidsförlust skrida till förverkligandet av den uppgjorda planen. Detta har synt mig så mycket viktigare, som vissa av de mest arbetskrävande uppgifterna först efter jämförelsevis grundliga förarbeten kunna påbörjas.

Den frivilliga arbetstjänsten.

De sakkunniga.

Rörande erfarenheterna från de hittills anordnade arbetslägren hava de sakkunniga bland annat anfört följande.

Lägerledarna hade lämnat eleverna de bästa vitsord i fråga om uppförande. I åtskilliga fall hade man vid lägrets början kunnat konstatera lojhet och liknöjdhet hos eleverna, och arbetslusten hade hos många varit så gott som obefintlig. Men lägerledarna hade betonat, att arbetslusten under lägertiden blivit allt större och att t. o. m. verklig arbetsglädje kunnat skönjas hos deltagarna efter ett par månaders vistelse vid lägret, särskilt då det gällt arbeten, där resultatet varit mera påfallande. På grund därav hade också intresset för det praktiska arbetet i allmänhet varit större än för den teoretiska undervisningen, fastän man vid denna främst sysslat med sådant, som eleverna kunde få direkt nytta av i det praktiska livet, och fastän undervisningen i största möjliga utsträckning bedrivits individuellt och med hänsyn till varje elevs förutsättningar och behov.

Elevernas personliga ordentlighet och önskan att hålla snyggt hade också blivit större under vistelsen vid lägret, vilket ej blott märkts i elevernas egna rum utan även i förläggningen i dess helhet.

I anslutning härtill hava de sakkunniga framhållit, att de funne starka skäl föreligga för en fortsättning av ifrågavarande verksamhet och en betydande utvidgning av densamma.

De sakkunniga förutsätta, att den frivilliga arbetstjänsten liksom hittills bedrives såväl i kommunal som statlig regi, i senare fallet med arbetslöshets-

kommissionen såsom organ. De sakkunniga hava anställt vissa jämförelser mellan förhållandena vid kommunala och statliga arbetsläger, därvid de yttrat följande.

Svårigheterna att hålla de tillgängliga elevplatserna besatta vore större vid kommunala läger än vid de statliga. Vidare måste de kommunala lägren — med hänsyn till önskvärdheten av att kunna hålla lägren fullbelagda — ofta planeras för ett mindre antal elever än de statliga. De fasta kostnaderna per elev och dag räknat bleve därvid högre. Eventuellt erforderliga ändringar i anordningarna vid kommunala läger erfordrade i allmänhet beslut av vederbörande kommunala organ. Därvid uppstode ofta lång tidsutdräkt i jämförelse med vad fallet vore vid statliga läger, för vilka beslut om eventuellt erforderliga åtgärder kunde snabbt fattas och omedelbart verkställas. Kommunerna hade emellertid givetvis lättare att i skilda avseenden för sina läger utnyttja de lokala möjligheterna, än vad fallet vore vid statliga läger. Därtill komme, att det för hela verksamheten betydelsefulla lokala intresse, som kunde förefinnas inom en kommun för vidtagande av åtgärder mot ungdomsarbetslösheten, komme till sin rätt på ett helt annat sätt vid de kommunala arbetslägren än vid sådana, som dreves i kommissionens regi.

I syfte att möjliggöra ett vidsträcktare anordnande av arbetsläger föreslå de sakkunniga i åtskilliga avseenden ändringar i nu gällande bestämmelser för den frivilliga arbetstjänsten och dess ekonomiska understödjande.

Sålunda föreslå de sakkunniga — efter erinran att för närvarande endast sådana arbeten finge komma till utförande, vilka vore allmännyttiga, d. v. s. tillhörde stat eller kommun eller eljest uppenbarligen komme större eller mindre grupper av medborgare samfällt till godo — att framdeles även *arbeten åt enskilda* måtte kunna ifrågakomma till utförande. Såsom skäl härför åberopas dels det förhållandet att det stundom mött svårigheter att begränsa arbetena till allmännyttiga företag, dels ock att genom den föreslagna ändringen en utökning av den frivilliga arbetstjänsten skulle komma till stånd. Alltjämt skulle emellertid gälla, att arbetena måste vara av sådan art, att de varken nu eller inom den närmaste framtiden skulle komma till utförande utan anlitande av den frivilliga arbetstjänsten. De sakkunniga föreslå tillika, att i de fall, då arbeten komme att utföras åt enskilda, arbetsobjektens ägare borde vara skyldiga att lämna någon ersättning. Denna borde i första hand användas till arbetspremier åt eleverna samt, i den mån den uppginge till högre belopp än som lämpligen kunde disponeras för detta ändamål, på annat sätt användas till förmån för unga arbetslösa inom den kommun, från vilken de med arbetsobjektet sysselsatta eleverna hänvisats.

I fråga om *grunderna för statsbidrag till kommunala läger* föreslå de sakkunniga vissa ändringar. Sålunda hemställa de sakkunniga, att statsbidrag till kost, logi och fickpenning åt arbeteleverna måtte vid kommunala arbetsläger få utgå enligt fördelaktigare grunder än hittills, nämligen på högst ett belopp motsvarande det för ensamstående person av arbetslöshetskommissionen fastställda dagunderstödet, ökat med 25 öre.

Vidare tillstyrka de sakkunniga, att statsbidrag må vid kommunalt arbetsläger utgå med högst 50 % av kostnaderna för material, arbetsredskap, transporter och annan arbetsledning än den för lägrets ledning i övrigt erforderliga

personalen. Dylikt statsbidrag skulle dock utgå allenast beträffande arbetsobjekt, som ägdes av allmänt rättssubjekt eller som komme en större allmänhet till godo.

De sakkunniga förorda även statsbidrag till undervisningsmateriell vid kommunala arbetsläger enligt samma grunder, som i detta hänseende tillstyrkts beträffande av arbetslöshetsorganen anordnad kursverksamhet.

De sakkunniga erinra vidare, att vid den under innevarande år bedrivna arbetstjänsten i ett par fall av enskilda medel kunnat utdelas *arbetspremier* till eleverna samt att lägerledarna vitsordat den stora betydelse dessa premier haft för arbetsintensiteten. Med hänsyn härtill förorda de sakkunniga, att arbetspremier måtte vid såväl statliga som kommunala arbetsläger få utgå med ett belopp motsvarande i genomsnitt högst 20 öre per elev och dag. Arbetspremier skulle tilldelas allenast elever, som gjort sig därav förtjänta. De sakkunniga föreslå, att statsbidrag till arbetspremierna skulle vid kommunala läger utgå med hälften av de i arbetspremier verkligt utbetalade beloppen. Vid statliga arbetsläger skulle arbetspremierna i sin helhet gäldas av statsmedel.

De sakkunniga förorda vidare med ledning av hittills vunna erfarenheter, att den frivilliga arbetstjänsten skulle som regel omfatta åldersgrupperna 16—21 år. Endast i undantagsfall borde arbetslösa i åldern 22—25 år få delta i denna tjänst. Slutligen föreslås, att *deltagarna i den frivilliga arbetstjänsten borde betraktas såsom arbetare enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete*.

I övrigt ifrågasätta de sakkunniga icke några ändringar i bestämmelserna för den frivilliga arbetstjänsten.

Med avseende å *ledarpersonalen* framhålla de sakkunniga, att tillgången på lämpliga ledare för den frivilliga arbetstjänsten vore av central betydelse för verksamheten samt att det därför vore av utomordentlig vikt, att ej blott till lägerledare utan även till lärare, arbetsledare och husmödrar utsåges personer med god fackkunskap, pedagogisk förmåga, ledaregenskaper och fasthet, parat med förståelse för ungdomen. De sakkunniga förklara, att vid en fortsatt och utökad verksamhet särskild utbildning av lägerpersonal i vissa fall syntes böra av arbetslöshetskommissionen anordnas i form av kortare instruktionskurser, varjämte blivande personal i många fall syntes kunna beredas tillfälle att någon tid följa arbetet vid ett arbetsläger.

De sakkunniga hava vidare i detta sammanhang framhållit önskvärdheten av att tillgängliga lokaler och andra resurser vid lantmannaskolorna utnyttjades för anordnandet av arbetsläger i arbetslöshetskommissionens regi och att därvid liksom i övrigt det praktiska arbetet vid arbetslägren i görligaste mån gäves en sådan inriktning, att det finge form av en verklig utbildning. De sakkunniga hava också utgått ifrån att arbetslöshetskommissionen komme att i samråd med lantbruksstyrelsen, hushållningssällskapen, skogsvårdsstyrelser, lantmannaskolor o. s. v. söka ordna utbildningskurser, i den mån så kunde anses påkallat. De sakkunniga funne, att dylika kurser för arbetslös ungdom lämpligast borde få formen av frivillig arbetstjänst.

Beträffande den *omfattning*, vari den frivilliga arbetstjänsten borde bedrivas, innebär sakkunnigförslaget, att verksamheten skulle för nästa budgetår beräknas omfatta 3,000 deltagare i statliga och 2,000 deltagare i kommunala arbetsläger. Statens kostnader härför hava de sakkunniga, med ledning av hittillsvarande erfarenheter och under förutsättning att de sakkunnigas förslag rörande ändrade bidragsgrunder m. m. bifölles, uppskattat för de statliga arbetslägren till 3 kronor per elev och arbetsdag, motsvarande 900 kronor per år och för de kommunala arbetslägren till 2.33 kronor per elev och arbetsdag, motsvarande 700 kronor per år.

Yttranden.

Statens arbetslöshetskommission förklarar sig icke hava något att invända mot större effektivisering av den frivilliga arbetstjänsten.

Skolöverstyrelsen anför, att de sakkunnigas förslag rörande frivillig arbetstjänst icke, så vitt rörde överstyrelsens verksamhetsområde, gäve överstyrelsen anledning till erinran.

Lantbruksstyrelsen tillstyrker förslaget, att vid frivillig arbetstjänst även arbeten åt enskilda skulle få utföras, samt ansluter sig till uppfattningen att därvid arbetsobjektets ägare borde lämna någon ersättning. Mot förslaget om extra specialkurser vid lantmannaskolor förklarar sig styrelsen intet hava att erinra.

Centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund uttalar, att tillgången på lämpliga arbetsobjekt för den frivilliga arbetstjänsten inom skogshushållningens område vore nära nog obegränsad, särskilt därest — på sätt de sakkunniga föreslagit och centralrådet tillstyrkte — jämväl arbeten i enskilda tillhöriga marker skulle kunna anlitas.

Med hänsyn till den ifrågasatta utsträckningen av arbetsobjekten till enskildas mark har centralrådet vidare föreslagit, att för vinnande av en ändamålsenlig planläggning av arbetslägren länsvis samarbete borde etableras mellan arbetslöshetskommissionens avdelning för ungdomsarbetslösheten och vederbörande skogsvårdsstyrelse. Skogsvårdsstyrelsen syntes nämligen kunna lämna goda råd med avseende på valet av förläggningsplatser ävensom vara behjälplig vid tillhandahållandet av arbetsobjekt m. m.

Svenska arbetsgivareföreningen anför, att då den frivilliga arbetstjänsten syntes hava slagit väl ut i vårt land, intet vore att erinra emot en fortsatt och utvidgad tillämpning av denna hjälpform. Det syntes emellertid som om de sakkunniga uppskattat kostnaderna för hjälpåtgärder av detta slag väl i överkant, även om man utginge från den ökade bidragsskyldighet, som enligt förslaget skulle åvila staten gentemot kommunerna. Bortsett från att det starkt kunde ifrågasättas, om nämnda förslag rörande utvidgad hjälp från statens sida vore i alla avseenden godtagbart, syntes det finnas anledning att kalkylera med ej obetydligt lägre kostnader. Vid kostnadsbeloppens bedömande finge ej heller bortses ifrån värdet av det av arbeteleverna åstadkomna arbetsresultatet.

Under åberopande av sina erfarenheter från de arbetsläger, vilka under löpande budgetår varit anordnade av arbetslöshetskommissionen i samarbete med

Gävleborgs läns skogsvårdsstyrelse har nämnda skogsvårdsstyrelse gjort vissa uttalanden rörande lämpligaste sättet för bedrivande av frivillig arbetstjänst, därvid styrelsen närmast haft i tankarna sådana fall, där fråga vore om rena skogsarbeten. Skogsvårdsstyrelsen har i ämnet anfört bland annat följande.

För vinnande av garanti att utbildningen komme att handhavas på tillfredsställande sätt borde samarbete äga rum mellan skogsvårdsstyrelsen och anordnaren av arbetstjänsten. Såsom arbetsobjekt finge icke väljas arbete, som vederbörande markägare enligt gällande skogsvårdslagar vore skyldig att utföra. Vid den frivilliga arbetstjänsten borde arbetslinjen tillerkännas obestridligt företräde framför en blandad teoretisk-praktisk linje. Styrelsen ville ifrågasätta, huruvida det icke vore lämpligare att ynglingarna avlönades enligt ackordssystemet och själva finge bestrida kostnaderna för sitt uppehälle. Elevantalet vid ett läger borde icke överstiga 30. Minimåldern borde icke sättas lägre än 18 år. Då det på grund av de båda kategoriernas olika intressen visat sig mindre lämpligt att sammanföra ynglingar från landsbygden och från städerna, borde landsortens ungdom sammanföras för sig och städernas för sig.

Departementschefen.

Med hänsyn till de gynnsamma erfarenheterna av den försöksvis bedrivna arbetstjänsten finner jag välbetänkt, att förutsättningar skapas för en väsentlig utvidgning av denna verksamhet. De sakkunniga hava i sådant avseende framställt olika förslag. Därvid åsyftas att utöka kretsen av lämpliga arbetsobjekt genom att under angivna förutsättningar möjliggöra upptagande av arbeten även åt enskilda. Vidare innebär förslaget vissa jämkningar i statsbidragsvillkoren, i syfte att underlätta för de lokala organen att anordna kommunala läger. Och slutligen hava de sakkunniga förordat, att arbetspremier skulle få utgå till deltagarna i arbetstjänsten. Samtliga de föreslagna åtgärderna äro enligt min mening ägnade att främja det ändamål, som uppställts för den frivilliga arbetstjänsten. Dock synes mig de föreslagna arbetspremiernas genomsnittsbelopp — 20 öre per elev och dag — hava tilltagits väl knappt. Enligt min mening föreligger skäl att överväga en differentiering av beloppen jämväl med hänsyn till deltagarnas ålder. I syfte att skapa garantier för en nyttig användning av intjänta arbetspremier synes det mig vara lämpligt, att premierna i regel innehållas och som samlad summa utbetalas först då eleverna lämna arbetslägret.

I anslutning till vad de sakkunniga anfört beträffande olycksfallsförsäkringslagens tillämplighet å deltagare i frivillig arbetstjänst, vill jag framhålla, att bestämmelserna i 2 § olycksfallsförsäkringslagen, sådan denna paragraf lyder efter den i föl genomförda ändringen — jfr lagen den 14 juni 1933 (nr 349) och kungörelsen den 1 december 1933 (nr 643) — äro tillämpliga beträffande den frivilliga arbetstjänsten.

Ungdomsreservarbeten.

De sakkunniga.

De sakkunniga framhålla, att den frivilliga arbetstjänsten i Sverige utgestaltats på ett sådant sätt att den framför allt fått karaktären av en form av utbildning av de unga arbetslösa. Det kroppsarbete, som i regel inginge i

densamma, hade huvudsakligen till syfte att skapa och uppöva de ungas arbetsvilja och arbetsförmåga. Frånsett svårigheterna att finna lämpliga arbetsobjekt för den frivilliga arbetstjänsten hade denna hjälpform den svagheten, att den allenast medförde så att säga ett omhändertagande av de unga, men icke gäve deltagarna i arbetstjänsten tillfälle att försörja sig genom eget arbete. Enligt de sakkunnigas mening låge det därför i sakens natur, att den frivilliga arbetstjänsten icke kunde bli en form för beredande av hjälp åt de unga under någon längre tid. Efter att under några månader hava deltagit i arbetstjänsten, borde de unga därför — därest de icke kunde erhålla arbete å den öppna marknaden — såvitt möjligt beredas dylikt i form av reservarbete.

Härefter erinra de sakkunniga om de svårigheter av olika slag, vilka förelåge att placera de unga i vanligt reservarbete. Åldersgruppen 16—17 år vore sålunda för närvarande helt utesluten från möjligheten att erhålla statligt eller statskommunalt reservarbete. Icke heller syntes de medel för anordnande av reservarbeten, vilka av Kungl. Maj:t äskats för nästa budgetår, förslå till någon utökning av antalet ungdomar inom de nuvarande reservarbetenas ram. Härutöver hava de sakkunniga emellertid särskilt understrukt, att det icke kunde vara lämpligt eller tillrådligt att i större utsträckning hänvisa de unga — speciellt 18—20-åringarna — till de vanliga reservarbetenas företrädesvis för vuxna avsedda förläggningar, enär dessa ungdomar befunno sig i en ålder, då särskilda hänsyn måste tagas till deras psykiska och fysiska utveckling.

Enligt de sakkunnigas mening skulle vidare möjligheterna att bereda de unga sysselsättning vid reservarbeten ökas, om vid dem en viss lönedifferentiering mellan äldre och yngre arbetare kunde genomföras. Sådan differentiering skulle lämpligen kunna göras på det sätt, att den nominella lönen bibehölles lika för äldre och yngre, men att genom växling mellan arbete och undervisning arbetstillfällena för de yngre utdrygades.

Med hänsyn till det anförda hava de sakkunniga — under hänvisning tillika till vissa i denna riktning redan verkställda försök — föreslagit, att vid sidan av den frivilliga arbetstjänsten och de nuvarande reservarbetena skulle såsom en ny hjälpform anordnas s. k. ungdomsreservarbeten, vilka skulle vara avsedda uteslutande för ungdom och vid vilka arbets- och undervisningslinjerna skulle kombineras.

Beträffande det *sätt, varpå dessa arbeten skulle bedrivas*, hava de sakkunniga framlagt ett förslag av i huvudsak följande innehåll.

Arbetena borde, liksom den frivilliga arbetstjänsten huvudsakligen omfatta unga i åldern 16—21 år. Endast undantagsvis skulle arbetslösa i åldern 22—25 år sysselsättas vid dessa arbeten. Ungdomsreservarbetena skulle alltså som regel komma att avses dels för åldersgruppen 16—17 år, vilken hittills stått utanför med bidrag av statsmedel anordnade reservarbeten, dels för åldersgruppen 18—21 år, vilken grupp dock fortfarande skulle kunna hänvisas till vanliga reservarbeten. När arbetslösa i sistnämnda ålder borde hänvisas till vanligt reservarbete och när hänvisning till ungdomsreservarbete borde äga rum, finge avgöras efter skälighetsprövning i varje särskilt fall.

Till ungdomsreservarbete borde hänvisning äga rum ej blott beträffande dem, som vore fyllda 18 år, utan även beträffande dem, som tillhörde åldersgruppen 16—17 år. Därigenom skulle i fråga om sistnämnda åldersgrupp de ungas arbetsvilja kunna prövas på ett effektivare sätt än som för närvarande vore möjligt.

Vid arbetena borde de unga i genomsnitt beredas sysselsättning 8 timmar per dag, därvid i regel hälften av tiden borde anslås till arbete och hälften till undervisning. I allmänhet skulle dock på en och samma dag icke förekomma både arbete och undervisning. De sakkunniga hade närmast tänkt sig, att de unga arbetarna skulle under tidsperioder omfattande 14 dagar växelvis delta i reservarbete och kursverksamhet, dock att även annan periodindelning borde få förekomma. I vissa fall skulle dock arbetstiden kunna utsträckas till att omfatta mer än hälften av den sammanlagda arbets- och undervisningstiden. Detta kunde särskilt bliva nödvändigt till förhindrande av att arbetsförtjänsten komme att understiga värdet av förmånerna i den frivilliga arbetstjänsten, vilket icke borde få förekomma. I intet fall borde dock arbetstiden utsträckas längre än till i genomsnitt 6 timmar per dag eller till 8 timmar för viss arbetsdag. Den kortaste tid, som i genomsnitt borde ägnas åt utbildning och undervisning skulle alltså utgöra 2 timmar per dag.

Avlöningen borde utgå efter samma principer, som vid vanliga reservarbeten. I enlighet härmed borde arbetet till övervägande delen utföras på ackord, men även tidsarbete måste i viss utsträckning förekomma. Vid ackordsarbetet komme på grund av de ungas mindre arbetsprestationer arbetsförtjänsten att — även fränsett arbetstidens längd — automatiskt bliva lägre än vid nyssnämnda arbeten. Annorlunda ställde sig förhållandet vid tidsarbetet, där emellertid den förkortade arbetstiden alltid komme att inverka reglerande på arbetsförtjänsten.

Under de tider, då den unge deltog i undervisning, skulle han, därest arbetslöshetskommissionen så medgäve, kunna uppbära dagunderstöd enligt vanliga grunder. Kosthållet skulle under såväl arbets- som undervisningstiden bestridas av deltagarna själva.

Därest dessa bestämmelser genomfördes, komme arbetsförtjänsten att å ena sidan bliva mindre än vid vanliga reservarbeten men å andra sidan att överstiga de vid frivillig arbetstjänst utgående förmånerna.

I motsats till vad som gällde vid vanliga reservarbeten borde ej blott logi utan även kost tillhandahållas under vederbörande myndighets överinseende, därvid mathållningen skulle ordnas i gemensam förläggning. Genom arbetslöshetsorganets försorg skulle utses en husmoder, som i samråd med de i förläggningen deltagande hade att planlägga och övervaka mathållningen. Kostnaderna för husmoderns avlöning skulle bestridas av arbetslöshetskommissionen. Mathållningen — liksom förläggningen överhuvud taget — skulle ställas under kontroll av en genom arbetslöshetsorganet utsedd ledare. Genom dessa anordningar skulle man erhålla garanti för att mathållningen tillgodosåge de alldeles särskilt för dessa åldersgrupper ofrånkomliga kraven på att kosten bleve både tillräcklig och närande. De unga skulle vidare turvis få delta i matlagningen samt med bistånd av husmoder eller arbetsledare få svara för kosthållets planläggning, matinköpen och därmed sammanhängande bokföring. Den uppfostrande betydelsen härav syntes knappast kunna över-skattas.

Den undervisning, som skulle ingå i verksamheten, torde kunna anordnas på samma sätt som den genom arbetslöshetsorganen bedrivna kursverksamheten och således omfatta såväl praktiskt som teoretiskt betonade ämnen. Emellertid syntes i detta sammanhang särskilt böra framhållas, att man liksom inom den frivilliga arbetstjänsten borde genom undervisning i exempelvis trädgårdssköt-

sel, uppfödning av smådjur m. m. kunna frambringa för det gemensamma hushållet betydelsefulla produkter, vilket även ur ekonomisk synpunkt skulle vara fördelaktigt. Överhuvud borde i åtskilliga avseenden de erfarenheter, som vunnits genom försöken med frivillig arbetstjänst, bli tillämpliga även inom ungdomsreservarbetena.

Ungdomsreservarbetena skulle kunna anordnas både såsom statliga arbeten och såsom statskommunala. Dock syntes de med hänsyn till de speciella krav, som måste ställas på ledningen vid dessa arbeten, såsom regel böra bedrivas i statlig regi. Det vore ock att märka, att arbetena endast i undantagsfall torde komma att rekryteras från en enda kommun.

De sakkunniga betona, att i det föregående hänsyn endast tagits till reservarbeten med fast förläggning, men att hinder icke behöfde möta mot att vid ifrågavarande arbeten förekomme s. k. dagkolonister, d. v. s. sådana deltagare, som bodde i sina hem, men deltog i arbete och undervisning på samma sätt som arbetare i fast förläggning.

Vad angår *kostnaderna* för ungdomsreservarbetena, hava de sakkunniga anfört följande.

Kostnaderna för den del av ungdomsreservarbetet, som bestode av undervisning (ledare, lärare, undervisningsmaterie), borde bestridas enligt bestämmelserna för kursverksamhet, dock att vid statliga reservarbeten för ungdom samtliga dessa kostnader skulle bestridas av arbetslöshetskommissionen. Beträffande kostnaderna för det arbete, som inginge i ungdomsreservarbetet, skulle samma bestämmelser gälla som för vanliga reservarbeten, dock att vid statskommunala ungdomsreservarbeten statsbidrag till arbetslöner borde utgå med minst 50 %. Även beträffande ersättning för resor, förfarande vid konflikt, sjukersättning m. m. skulle samma bestämmelser som vid reservarbetena gälla. Dagunderstöd borde fördelas på stat och kommun enligt vanliga grunder. Vid statliga ungdomsreservarbeten följdes i detta fall samma praxis som vid statliga arbetsläger. Ungdomsreservarbetet borde även på så sätt betraktas som en enhet, att ansökan om statsbidrag skulle göras i ett sammanhang och ärendet inom arbetslöshetskommissionen handläggas som ett ärende och beslut fattas i ett sammanhang. De sakkunniga förutsatte, att frågorna om ungdomsreservarbeten inom kommissionens kansli komme att förberedas av samma avdelning, som handlade ärenden om den frivilliga arbetstjänsten.

Rörande förhållandet mellan den frivilliga arbetstjänsten och ungdomsreservarbetena hava de sakkunniga ytterligare framhållit, att gränslinjen dem emellan egentligen vore betingad av arbetsuppgifternas art och den omständigheten att tvångshänvisning kunde ske vid reservarbetena men ej vid arbetstjänsten. Medan vid reservarbetena arbetet intogs den centrala platsen och måste bedrivas så, att de unga kunde försörja sig därpå, vore detta icke fallet med arbetstjänsten. Vid denna kunde därför under vissa tider, då på grund av väderleksförhållanden eller andra omständigheter lämpliga arbetsobjekt saknades, sysselsättningen helt koncentreras på utbildning och undervisning.

Beträffande den *omfattning*, vari de föreslagna ungdomsreservarbetena borde bedrivas, hava de sakkunniga yttrat sig sålunda.

Enligt de sakkunnigas mening borde arbetslösa i åldern under 21 år i stort sett icke hänvisas till vanliga statliga eller statskommunala reservarbeten. Med ledning av den verkställda utredningen kunde antagas, att antalet arbetslösa i nämnda ålder, som vore inkvarterade i reservarbetsförläggningarna, för när-

varande utgjorde omkring 2,000. De särskilda ungdomsreservarbetena borde alltså egentligen erhålla sådan omfattning, att de kunde giva sysselsättning dels åt nämnda antal, dels ock åt ytterligare ett icke obetydligt antal hittills ej alls sysselsatta ungdomar i åldern 16—21 år.

Det finge emellertid beaktas, att då här vore fråga om en ny hjälpform, vilken måste planläggas med stor omsorg, betydande svårigheter uppkomme att omedelbart igånggå arbetena i angiven omfattning. Dessutom borde en överflyttning av i de vanliga reservarbetena sysselsatt ungdom ske endast efter noggrann prövning i varje särskilt fall. Därför syntes arbetena till en början närmast böra få karaktären av försöksverksamhet. Under sådana förhållanden syntes man icke för nästa budgetår böra beräkna det genomsnittliga antalet sysselsatta vid dessa arbeten till mer än 2,000. Därvid borde deltagare som regel icke utses genom överflyttning av arbetslösa från vanliga reservarbeten utan utväljas bland sådana arbetslösa, som tidigare icke alls erhållit någon sysselsättning eller endast deltagit i kursverksamhet eller frivillig arbetstjänst.

Yttranden.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län har funnit reservarbetena för ungdom på ett lyckligt sätt komplettera den övriga verksamheten mot ungdomsarbetslösheten.

Länsstyrelserna i Östergötlands, Kristianstads, Gävleborgs och Västerbottens län ha lämnat förslaget i denna del utan erinran.

Länsstyrelsen i Norrbottens län, som ansett de föreslagna åtgärderna i stort sett väl ägnade att lindra ungdomsarbetslösheten, har framhållit, att reservarbetslinjen för de unga icke torde kunna tänkas vinna större tillämpning inom Norrbotten.

Socialstyrelsen anför:

Styrelsen vore ej helt övertygad om lämpligheten att i vissa reservarbeten sammanföra allenast ungdom, även om särskilda anordningar träffades för deras vägledning och fostran. Det torde tvärtom ofta visa sig, att vid ett sammanförande av yngre element med mera till åren komna, ansvarsmedvetna familjeförsörjare de senare utövade ett uppfostrande inflytande på de unga, liksom de ock med sin större arbetsvana kunde hjälpa de unga tillrätta i det praktiska arbetet.

Ungdom i åldern 16—21 år utgjorde ingalunda någon i fysiskt hänseende homogen grupp; tvärtom innebure ju speciellt åldrarna 16 och 17 år ett viktigt utvecklingsskede, då ynglingen i fråga om fysiska krafter utvecklades till man. I genomsnitt torde gossar i dessa åldrar i fråga om sådana kroppskrafter, som erfordrades vid reservarbete, vara ej oväsentligt underlägsna unga män i åldern 18—21 år, låt vara att undantagsfall givetvis kunde förekomma, då ynglingar redan i 16- och 17-årsåldern besatte kroppskrafter, jämförliga med vuxnas. De skäl, som föranlett, att den nedre åldersgränsen vid reservarbete satts till fyllda 18 år, torde även gälla vid de föreslagna speciella reservarbetena.

I det praktiska arbetet skulle dessa fysiska olikheter sannolikt vålla slitningar och svårigheter. Om sålunda i ackordslagen olika åldrar blandades med varandra, skulle de äldre och kraftigare sannolikt ofta med motvilja betrakta sina yngre, svagare kamrater.

Om man åter tänkte sig, att ackordslagen sammansattes å ena sidan av 16—17-åringar och å andra sidan av 18—21-åringar, frågade man sig, om ej dessa yngre finge prestera ett i förhållande till deras kroppskrafter alltför hårt

och krävande arbete, för att de med gängse ackordslöner skulle uppnå rimliga arbetsinkomster.

Nu förutsattes emellertid, att tidlönsarbete skulle kunna ifrågakomma vid dylika reservarbeten. På så sätt skulle de yngre kunna tillförsäkras viss inkomst. Reservarbetslönen, som skulle ifrågakomma vid tidlönsarbete, vore emellertid beräknad på grundval av lönen för vuxna. Man skulle alltså vid dessa reservarbeten låta ynglingar jämväl i 16—17-årsåldrarna komma i åtnjutande av tidlön, avpassad för vuxna. Nämnas kunde exempelvis, att tidlönen i Stockholm — enligt nu gällande grunder — skulle för dessa ungdomskategorier utgå med 90 öre per timme. Även om medelförtjänsten skulle utjämnas på grund av arbetets åsyftade intermittenta natur, skulle dock dessa ungdomar vänja sig vid att i reservarbete åtnjuta en lön, som de i allmänhet näppeligen kunde påräkna i öppna marknaden.

Med anledning av det anförda ifrågasatte socialstyrelsen, om ej behovet av sysselsättning för arbetslös ungdom i åldern 16—17 år lämpligen och i nöjaktig omfattning kunde tillgodoses genom de andra hjälpformer, som förslaget anvisade, närmast genom kurser och den frivilliga arbetstjänsten.

Om så vore fallet, bortföle i själva verket huvudmotivet för anordnande av särskilda reservarbeten. Ungdom i åldern 18—21 år kunde ju i mån av behov hänvisas till vanliga reservarbeten, en möjlighet som även enligt förslaget alternativt stode till buds. Den nu gällande nedre åldersgränsen för hänvisning till reservarbete, nämligen fyllda 18 år, skulle alltså bibehållas.

Härmed hade dock styrelsen ej velat bestrida möjligheten och lämpligheten av att i förekommande fall ägna viss omvårdnad åt yngre arbetslösa, närmast i åldern 18—21 år, vilka hänvisades till reservarbete. Mycket hängde härvid på specifika rent personliga egenskaper och förutsättningar hos arbetsbefälet, egenskaper som man visst icke kunde vare sig förvänta att finna hos eller påfordra av alla dem, som eljest vore lämpliga såsom platsledare. Vidare torde arbetsobjektets belägenhet och beskaffenhet samt förläggningsförhållandena spela en ej oväsentlig roll.

Styrelsen frågade sig, om icke vissa arbetsplatser, där betingelserna i nu berörda hänseenden vore gynnsamma, kunde reserveras åt företrädesvis unga arbetslösa samt — i enlighet med vad förut anförts — ett visst urval av pålitliga och ansvarsmedvetna äldre reservarbetare, lämpade att exempelvis såsom lagbasar handleda de unga i arbetet och att, utom arbetet, i förläggningsarna medverka till ordning och disciplin. Läte det för övrigt icke tänka sig, att arbetsbefälet i dylika fall, särskilt vintertid, kunde — mot någon ersättning och måhända med någon inskränkning av arbetstiden med exempelvis tre timmar i veckan, för vilka tidlön finge utgå till de unga — meddela dessa viss undervisning samt lämna dem praktisk handledning i olika göromål?

Det vore här närmast fråga om att i förekommande fall söka åstadkomma för ändamålet gynnsamma kombinationer och att i görligaste mån utnyttja dessa till förmån för unga arbetslösa men ej att efter visst schema anordna reservarbeten av speciell typ, skild från andra reservarbeten. Socialstyrelsen föreställde sig, att statsorganet redan nu ägde tillräcklig handlingsfrihet för att, där så befunnos möjligt och lämpligt, träffa dispositioner i här antydd riktning. I den händelse att de sakkunnigas förslag om speciella reservarbeten för ungdom ej vunne Kungl. Maj:ts och riksdagens bifall, förordade styrelsen emellertid, att statsorganet det oaktat måtte fritt kunna träffa dylika anordningar.

Socialstyrelsen erinrar i detta sammanhang, hurusom de sakkunnigas förslag om inrättande av ungdomsreservarbeten, till vilka hänvisning skulle äga rum, skulle öppna en möjlighet att på ett effektivare sätt än nu pröva arbets-

villigheten hos arbetslös ungdom i åldern 16—17 år. Med anledning därav yttrar styrelsen följande.

Om dylika reservarbeten ej komme till stånd kunde det ifrågasättas, huruvida ej önskemålet att pröva vederbörandes arbetsvilja kunde tillgodoses i annan ordning. Styrelsen hölle visserligen före, att den frivilliga arbetstjänsten principiellt borde upprätthållas såsom frivillig; hela anordningen byggde i viss mån på denna grundsats. Emellertid skulle måhända, beträffande hjälpsökande arbetslös ungdom i de lägsta åldersklasserna (16—17 år), de kommunala hjälporganen kunna bemyndigas att i fall av tvekan om arbetsvilligheten pröva denna genom hänvisning till så kallade arbetsläger.

Statens arbetslöshetskommission yttrar: Enligt kommissionens uppfattning kunde åtskilliga skäl andragas både för och emot bedrivandet av de av de sakkunniga föreslagna ungdomsreservarbetena. Då de sakkunniga emellertid uttryckligen betonade, att dessa arbeten helt och hållet vore avsedda att ha karaktären av försöksanordning, ansåge sig kommissionen för sin del icke böra ställa sig avvisande mot att försök gjordes med en dylik extraordinär arbetslinje men ville samtidigt bestämt understryka de svårigheter, som måste komma att inställa sig vid försöken att på föreslaget sätt och i större utsträckning realisera en kombinerad arbets- och undervisningslinje. Kommissionen hade sig väl bekant, att man understundom framställt den anmärkningen mot det nuvarande reservarbetssystemet, att de arbetslösa ungdomarna kommit att sammanföras med äldre personer, vilket skulle lända till men för de ungas moraliska fostran, i synnerhet när de blivit hänvisade till arbetsplatser på längre avstånd från hemmet. I dylika fall hade det dock gällt arbetslösa ungdomar över 18 år. Detta riskmoment förutsattes nu skola bortfalla eller åtminstone minskas i och med införande av särskilda reservarbeten för ynglingar i åldern 16—21 år. Det torde dock kunna ifrågasättas, om icke lika stora vådor vore förbundna med att till samma förläggningar och samma sysselsättning föra ihop ungdomar i åldern 16—21 år i betraktande av de skilligheter i fråga om fysisk utveckling och allmän mogenhet, som förefunnos mellan ynglingar i åldern 16—17 år å ena sidan samt 18—21 år å den andra sidan.

Vissa av de därmed förbundna olägenheterna skulle möjligen kunna undvikas, därest de speciella ungdomsarbetena endast komme att omfatta 16- och 17-åringar. Redan nu vore nämligen personer, vilka fyllt 18 år, berättigade att erhålla placering vid de statliga och statskommunala reservarbetena. Där- est nu särskilda ungdomsreservarbeten komme att anordnas för personer mellan 16 och 21 år, uppstode en dubbel hänvisningsmöjlighet, vilket knappast kunde betecknas som önskvärt. För att emellertid under alla förhållanden kunna omhändertaga cirka 2,000 personer i åldern 18—21 år, skulle man kunna tänka sig att dylik placering skedde i av kommissionen anordnade, vanliga reservarbeten men särskilt avdelade för ungdom. Det syntes dock icke kunna undgås, att de skiljaktiga anordningarna vid de båda lagen av arbeten komme att giva anledning till jämförelser, som framkallade missnöje.

Kommissionen ville även framhålla sin tveksamhet gentemot tanken på tillämpande av ackordsbetalning vid dessa ungdomsarbeten. Sannolikt komme det att visa sig, att ett sådant lönesystem bleve olämpligt åtminstone för de yngre årsklasserna samt att exempelvis ett system med arbetspremier skulle bli mera ändamålsenligt.

Tvivelsutan bleve genomförandet i större skala av förslaget om ungdomsreservarbeten i hög grad beroende av tillgången på lämplig arbetsledning. De svårigheter, som mötte vid anskaffandet av sådan, syntes bli så mycket

större, som stora kompetenskrav måste ställas på ledningen för att det skulle bli möjligt att genomföra den kombinerade arbets- och undervisningslinje, det här gällde. Handläggningen hos kommissionen av ärenden rörande ungdomsreservarbeten syntes böra ske i samarbete mellan kansliets olika ifrågakommande avdelningar i likhet med vad nu vore förhållandet beträffande reservarbeten, frivillig arbetstjänst och kurser. För kommissionen framstode det under alla förhållanden såsom synnerligen viktigt, att ungdomsarbetslinjen finge av kommissionen handhavas med obundenhet av strängt fixerade regler, och att sålunda erfarenheten finge bli utslagsgivande för den närmare utformningen av den föreslagna nya arbetslinjen.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen betecknar den nya hjälpform, som under benämningen ungdomsreservarbeten föreslås, såsom lyckligt vald och tillstyrker i princip bifall till den föreslagna nya hjälpformens användning som försöksanordning.

Skolöverstyrelsen uttalar, att överstyrelsen funne den kombination av reservarbete och kursverksamhet, som de sakkunniga föresloge under benämningen ungdomsreservarbeten, vara ett uppslag väl värt att provas.

Centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund framhåller, att de skäl, som av de sakkunniga anförts för anordnande av särskilda ungdomsreservarbeten, förefölle centralrådet goda. I fråga om villkoren för dessa arbeten anför dock rådet, att särskiljandet av de yngre arbetslösa till sådana arbeten kunde medföra vissa nackdelar samt att det måhända borde tagas under övervägande huruvida det kunde låta sig göra att ur arbetsutbildningssynpunkt vid arbetena även låta någon eller några äldre duktiga arbetare deltaga, vilka kunde fungera som lagbasar och som givetvis borde vara befriade från skyldighet att deltaga i undervisningen. Centralrådet framhåller även, att inom skogsbrukets område tillgången på lämpliga arbetsobjekt vore vida mindre beträffande ungdomsreservarbeten än i fråga om arbeten för den frivilliga arbetstjänsten.

Landsorganisationen hade icke några invändningar att göra mot de föreslagna ungdomsreservarbetena, men ansåge sig dock böra framhålla, att arbetsobjekten borde väljas på sådant sätt att intrång icke skedde på den allmänna arbetsmarknaden.

Svenska arbetsgivareföreningen framhåller, att förslaget om anordnande av särskilda ungdomsreservarbeten vore det värdefullaste resultatet av den föreliggande utredningen. Rörande dessa arbeten anför föreningen vidare följande.

Genom desamma vunnes ej blott att förtjänsterna lämpades efter de för de unga rådande speciella förhållandena utan även den fördelen, att den arbetslösa ungdomen, som enligt vad utredningen utvisade i regel saknade varje form av utbildning utöver folk- och fortsättningsskola, bibringades en välbehövlig fortsatt undervisning såväl i allmänna ämnen som i särskilda yrken. Därtill komme, att ungdomen sluppe inkvarteras tillsammans med äldre i reservarbetsförläggningar, där de i regel lämnades utan närmare övervakning. I de för ungdomen speciellt anordnade reservarbetena kunde naturligen i alla avseenden större hänsyn tagas till de ungas såväl psykiska som fysiska utveckling.

Föreningen hade ej något särskilt att erinra mot de av de sakkunniga föreslagna grunderna för ifrågavarande arbetens bedrivande. Då det emellertid

ur lämplighetssynpunkt vore ett önskemål, att ungdomsreservarbeten av ifrågavarande slag i största möjliga mån ställdes under arbetslöshetskommissionens omedelbara ledning och man alltså ej hade särskild anledning att uppmuntra kommunerna att i egen regi handhava dylika arbeten, syntes ej föreligga något skäl, som motiverade förslaget om att statsbidrag till arbetslöner vid de statskommunala ungdomsarbetena skulle utgå med högre andel av kostnaderna än vid vanliga statskommunala reservarbeten. Föreningen förordade därför, att vid ungdomsreservarbeten statsbidrag till arbetslönerna ej måtte få utgå enligt förmånligare grunder än de, som angåves i 33 § 1 och 4 st. av hjälpkungörelsen.

Departementschefen.

De särskilda reservarbetena för ungdom utgöra ett nytt uppslag i kampen mot arbetslösheten. Av den lämnade redogörelsen framgår, att denna tanke i allmänhet vunnit erkännande såsom en ur olika synpunkter lämplig utväg för att bringa hjälp åt vissa grupper av arbetslös ungdom. De betänkligheter, som kommit till uttryck i ett par av de avgivna yttrandena, synas mig icke kunna jäva, att en försöksvis bedriven verksamhet enligt i huvudsak de föreslagna linjerna väl låter sig försvara såsom ett led i hjälpprogrammet. Lämpliga arbetsobjekt, såväl offentliga som enskilda, stå till förfogande. Och den kombination av arbete och utbildning, som ungdomsreservarbetena representera, torde med hänsyn till skilda intressen få anses på ett lyckligt sätt tillgodose ungdomens behov.

Jag utgår härvid ifrån att i dessa arbeten huvudsakligen skulle komma att sysselsättas arbetslösa i åldrarna 18—21 år. Mot att hänvisningsförfarande kommer i tillämpning vid denna hjälpform synes mig intet vara att erinra. Den plan, som de sakkunniga uppdragit för verksamhetens bedrivande, torde i huvudsak kunna läggas till grund för de praktiska åtgärderna, vilka böra ankomma på arbetslöshetskommissionen under samverkan med såväl arbetslöshetskommittéerna som de olika sammanslutningar, inom vilkas verksamhetsområde de till realiserande ifrågakommande arbetsobjekten befinna sig.

I avseende på hithörande ärendens handläggning inom kommissionen saknar jag anledning att nu uttala mig i vidare mån, än att de olika särskilda åtgärderna i anledning av ungdomsarbetslösheten synas mig böra bli föremål för övervägande under enhetliga synpunkter men med tillbörligt utrymme för den tekniska erfarenhet, varöver kommissionen förfogar.

Vad angår formerna för dessa speciella reservarbetens bedrivande, delar jag de sakkunnigas åsikt, att förhållandena anvisa den statliga vägen såsom den normala. Hinder bör dock icke möta att anordna jämväl statskommunala sådana arbeten, då omständigheterna göra detta lämpligt. Över huvud torde det få anses nödvändigt, att vid beträdandet av nya vägar erforderlig rörelsefrihet vid försökens utförande medges.

I fråga om sättet för kostnadernas beräkning godtager jag vad de sakkunniga föreslagit. Ej heller den omfattning, vari de speciella ungdomsreservarbetena planlagts, ger mig anledning till erinran. Jag har dock ansett mig böra understryka de sakkunnigas uttalade åsikt, att deltagare i ungdoms-

reservarbetena främst böra utväljas bland sådana arbetslösa, som tidigare icke alls erhållit någon sysselsättning eller som endast deltagit i kursverksamhet eller frivillig arbetstjänst.

Kostnadsberäkningar.

De sakkunniga.

Kostnaderna för *den av arbetslöshetsorganen bedrivna kursverksamheten* beräkna de sakkunniga till omkring 450 kronor för elev och år. Då enligt de sakkunnigas förslag sagda kursverksamhet under nästa budgetår skulle omfatta i genomsnitt 8,000 arbetslösa, hava de uppskattat statens utgifter för kursverksamheten till $(450 \times 8,000)$ 3,600,000 kronor. Med hänsyn till det föreslagna statsbidraget till kostnaderna för undervisningsmaterieell hava de sakkunniga ansett, att till nämnda belopp borde läggas ytterligare 200,000 kronor. Statens utgifter för *provisoriska kurser för arbetslös ungdom inom den ordinarie skolorganisationens ram* och för *arbetskolonier* hava de sakkunniga med ledning av innevarande budgetårs erfarenheter för budgetåret 1934/1935 uppskattat till 200,000 kronor. Nu nämnda kostnader skulle alltså sammanlagt uppgå till omkring 4,000,000 kronor.

Vad angår *den frivilliga arbetstjänsten*, hava de sakkunniga för nästa budgetår räknat med 3,000 deltagare i statliga och 2,000 deltagare i kommunala arbetsläger. Då statsverkets genomsnittskostnader för elev och år beräknats till 900 kronor vid arbetsläger i statlig regi och 700 kronor vid arbetsläger i kommunal regi, hava statens kostnader för ifrågavarande ändamål för nästkommande budgetår uppskattats till $(3,000 \times 900)$ 2,700,000 kronor $+ (2,000 \times 700)$ 1,400,000 kronor eller tillhopa 4,100,000 kronor.

Beträffande det belopp, vartill statens utgifter för *ungdomsreservarbetena* kunde uppskattas, hava de sakkunniga anført i huvudsak följande.

De sakkunniga räknade med att under nästa budgetår skulle vid ungdomsreservarbeten i genomsnitt sysselsättas 2,000 arbetslösa, därav 1,500 vid statliga och 500 vid statskommunala arbeten.

Då denna form av hjälpverksamhet ännu vore oprövad, måste beräkningen av de härmed förenade kostnaderna bliva ytterst approximativ. De sakkunniga hade emellertid ansett sig böra utgå dels från arbetslöshetskommissionens beräkningar för vanliga reservarbeten, dels från uppgifterna rörande den av arbetslöshetsorganen bedrivna kursverksamheten.

Enligt kommissionens beräkningar utgjorde statens årskostnad för en arbetare vid vanligt statligt reservarbete 2,400 kronor och vid vanligt statskommunalt reservarbete 1,200 kronor. För arbetande deltagare i statligt ungdomsreservarbete syntes årskostnaden icke behöva uppskattas till högre belopp än 1,800 kronor. För arbetande deltagare i statskommunalt ungdomsreservarbete syntes — med hänsyn till att här högre statsbidrag skulle utgå än vid vanliga statskommunala reservarbeten — årskostnaden per arbetare böra liksom vid sistnämnda arbeten upptagas till 1,200 kronor. Då deltagarna i ungdomsreservarbetena i genomsnitt skulle användas till arbete allenast halva tiden, skulle den årliga genomsnittskostnaden för arbetstiden bliva i statligt ungdomsreservarbete 900 kronor, och i statskommunalt sådant reservarbete 600 kronor.

Årsutgifterna för den tid de unga deltog i kursverksamheten syntes kunna för varje deltagare beräknas till hälften av 450 kronor eller 225 kronor.

Den sammanlagda årskostnaden för staten per deltagare skulle alltså bli (900 + 225) 1,125 kronor i statligt och (600 + 225) 825 kronor i statskommunalt ungdomsreservarbete. Med 1,500 deltagare i statliga och 500 deltagare i statskommunala ungdomsreservarbeten skulle då den sammanlagda statliga årskostnaden utgöra 1,687,500 respektive 412,500 kronor eller tillhopa 2,100,000 kronor. Till detta belopp finge på grund av förslaget om statsbidrag till utgifterna för undervisningsmateriell läggas ytterligare 45,000 kronor. Statens kostnader för ungdomsreservarbeten kunde därför för nästa budgetår beräknas till 2,145,000 kronor.

Enligt dessa beräkningar skulle under budgetåret 1934/1935 statens sammanlagda kostnader för särskilda åtgärder till motverkande av ungdomsarbetslösheten kunna uppskattas till (4,000,000 + 4,100,000 + 2,145,000) 10,245,000 kronor. Detta belopp har av de sakkunniga med hänsyn till osäkerheten i de gjorda beräkningarna avrundats till 10,000,000 kronor.

Yttranden.

Kostnadsfrågan har närmare avhandlats av *statens arbetslöshetskommission*, som anfört i huvudsak följande. Kommissionen tillåte sig fästa uppmärksamheten på att en betydande del utav de i utredningen omnämnda arbetsobjekten icke kunde tagas i anspråk förrän efter ingående bearbetning. På grund av den tid, som granskningen av olika arbetsförslag alltid krävde, syntes man sålunda böra räkna med att endast en del utav sagda arbetsobjekt skulle under kommande budgetår bli utnyttjade. Icke heller syntes det kommissionen troligt, att kommunerna skola till något mera betydande antal befinnas redobogna att för egen del ikläda sig de uppoffringar av olika slag, som erfordrades för att ungdomsreservarbetslinjen skulle erhålla de dimensioner, som de sakkunniga räknat med. Det borde vid fixerandet av kostnadssumman slutligen icke heller bortses från att kommissionen, som redan nu sysselsatte några tusen ungdomar vid sina arbeten, efter hand torde få ökade möjligheter att bereda anställningar vid de statliga reservarbetena för ynglingar över 18 år. Åtskilligt talade sålunda för att de tilltänkta anordningarna icke komme att få den omfattning, som förslagsställarna tänkt sig.

Kostnaderna för åtgärder mot ungdomsarbetslösheten under nästa budgetår anser arbetslöshetskommissionen sålunda kunna beräknas till ett belopp liggande mellan det av de sakkunniga upptagna beloppet av 10,000,000 kronor och det belopp 3,000,000 kronor, varmed arbetslöshetskommissionen preliminärt räknat i sin den 15 december 1933 gjorda budgetframställning.

Svenska arbetsgivareföreningen framhåller, att storleken av anslagen till arbetslöshet av förevarande slag helt naturligt bleve beroende av i vilken omfattning och till vilka ändamål statsmedel komme att anvisas till hela den statliga hjälpverksamheten vid arbetslöshet under kommande budgetår. Om skälig hänsyn till det statsfinansiella läget krävde en nedskärning av de vid pågående riksdag äskade anslagsbeloppen till bekämpande av arbetslösheten — vilket enligt föreningens uppfattning vore fallet — torde en jämkning av de utav de sakkunniga föreslagna anslagen jämväl böra komma i fråga.

Departementschefen.

Vid kostnadsberäkningarna ha de sakkunniga uteslutande tagit sikte på de utgifter, som förutsatts förbundna med realiserandet av det framlagda förslaget. Däremot hava Kungl. Maj:ts anslagsäskanden för åtgärder i allmänhet till arbetslöshetens bekämpande lämnats obeaktade. Uppenbarligen måste vid det definitiva ställningstagandet nu förordade hjälpåtgärder bedömas såsom ett led i strävandena att bereda de arbetslösa sysselsättning och uppehälle. Jag anser mig i detta sammanhang böra erinra om vad jag tidigare (prop. 234 sid. 33 ff.) uttalat, att antalet hjälpsökande arbetslösa jämte antalet personer, som komme att beredas arbete genom utav statsmakterna beslutade särskilda åtgärder för arbetslöshetens bekämpande men vilka eljest skulle kunnat anmäla sig såsom hjälpsökande, närmast böra i genomsnitt för nästa budgetår uppskattas till 110,000, därav omkring 100,000 förutsatts vara hjälpbehövande. Av dessa hava i avrundat tal 80,000 beräknats kunna erhålla sysselsättning enligt arbetslinjen och 20,000 bistånd genom kontantunderstöd. Uppmärksammas bör vidare, att vid nu återgivna beräkning de hjälpsökandes ålder icke tagits i betraktande, utan avse siffrorna arbetslöshetsklientelet i dess helhet.

De anförda beräkningarna ha av mig framlagts med all reservation för vanskligheterna att åvägabringa säkra hållpunkter för ett förhandsbedömande. Givetvis göra sig samma svårigheter med sannolikt ökad styrka gällande, då det blir fråga om att avgöra i vilken utsträckning under nästa budgetår unga arbetslösa kunna komma att ingå bland de hjälpsökande. Under antagande att äldre arbetslösa i proportionsvis större omfattning kunna förväntas finna sysselsättning i den öppna marknaden, skulle åldersgrupperna 16—21 år kunna beräknas utgöra omkring 20 % av samtliga hjälpbehövande eller i genomsnitt 20,000 personer. Enligt föreliggande uppgifter synes man kunna approximativt uppskatta de enligt arbetslinjen och undervisningslinjen hjälpta 16—21-åringarna den 30 november 1933 till omkring 6,800, vilken siffra dock icke obetydligt ökat vid slutet av mars 1934. Med den av mig förutsatta utvidgningen av hjälpverksamheten till att avse 15,000 unga arbetslösa i regelmässigt de nämnda åldersgrupperna skulle sålunda under nästa budgetår en avsevärd del av ungdomsarbetslösheten kunna avhjälpas på någon av dessa båda vägar. I övrigt stå de vanliga reservarbetena till förfogande, varom jämväl arbetslöshetskommissionen erinrat. Behovet av kontantunderstöd torde sålunda kunna förväntas starkt nedgå.

De sammanlagda kostnaderna för de särskilda åtgärderna i anledning av ungdomsarbetslösheten ha av de sakkunniga angivits till 10,000,000 kronor. Arbetslöshetskommissionen, som beaktat jämväl det allmänna hjälpprogrammets möjligheter att tillgodose de unga arbetslösa, har numera beräknat kostnaderna till ett belopp liggande mellan 10,000,000 och 3,000,000 kronor.

Vid kostnadsfrågans bedömande måste fasthållas, vad jag nyss erinrat, nämligen att de hos riksdagen för budgetåret 1934/1935 redan äskade arbetslöshetsanslagen beräknats på sådant sätt, att samtliga hjälpbehövande skulle kunna bispringas. Jag har vidare förutsatt, att reservationsanslaget till ar-

betslöshetens bekämpande enligt medgivande av riksdagen skulle kunna disponeras jämväl för de särskilda åtgärderna i anledning av ungdomsarbetslösheten. Under dessa omständigheter begränsas den nu föreliggande kostnadsfrågan närmast till att avse merutgifterna vid de arbetslösas bispringande enligt den av mig förordade planen i förhållande till de beräknade kostnaderna enligt det förut framlagda förslaget. Man synes härvid vara berättigad förutsätta, att ett antal av 9,000 unga arbetslösa, vilkas hjälpbehov eljest skulle tillgodosetts enligt understödslinjen, i stället kommer att bispringas med anlitande av de nu föreslagna åtgärderna. För kontant understöd åt detta antal skulle enligt de grunder, som vid den tidigare anslagsberäkningen tillämpats, erfordrats 4,500,000 kronor. Då i enlighet med de sakkunnigas förslag de sammanlagda kostnaderna för åtgärder till hjälp åt de unga arbetslösa torde kunna uppskattas till omkring 10,000,000 kronor, skulle det nu ytterligare behövliga anslaget alltså utgöra 5,500,000 kronor eller 2,500,000 kronor mera än som tidigare preliminärt beräknats. Vid denna beräkning har jag, efter samråd med chefen för finansdepartementet, utgått från att kostnaderna för ungdomsreservarbetena böra bestridas av skattemedel.

Vad angår administrationskostnaderna vill jag erinra, att jag förutsätter, att för dessa alltjämt anlitas medel av reservationsanslaget till arbetslöshetens bekämpande.

Vid bifall till vad jag här och i tidigare till detta års riksdag avlåtna framställningar föreslagit, skulle alltså för budgetåren 1933/1934 och 1934/1935 följande belopp under femte huvudtiteln stå till förfogande för bekämpande av arbetslösheten genom kontant understödsverksamhet, kurser och frivillig arbetstjänst m. m. samt för särskilda åtgärder i anledning av ungdomsarbetslösheten:

för budgetåret 1933/1934:

å riksstaten för 1933/1934 anvisat reservationsanslag till bekämpande av arbetslösheten (riksd. skr. 356/1933)	kronor	5,000,000
av den vid ingången av budgetåret 1933/1934 befintliga reservationen å anslaget till bekämpande av arbetslösheten (riksd. skr. 356/1933)	kronor	20,000,000
återstående del av nyssnämnda reservation (förslag i prop. 230/1934, sid. 9), beräknad till	kronor	3,650,000
	kronor	28,650,000

Av det enligt 1933 års riksdags skrivelse nr 356 till förfogande ställda beloppet å sammanlagt 25 miljoner kronor må till åtgärder till bekämpande av ungdomsarbetslösheten användas 2 miljoner kronor (särsk. utsk. utl. nr 17/1933, sid. 114).

för budgetåret 1934/1935 (förutom å nyssnämnda belopp, 28.65 miljoner kronor, uppkommande reservation):

å riksstaten för 1934/1935 äskat reservationsanslag till bekämpande av arbetslösheten (prop. 235/1934)	kronor 9,000,000
å riksstaten för 1934/1935 nu äskat reservationsanslag till särskilda åtgärder i anledning av ungdomsarbetslösheten	kronor 5,500,000
	<hr/> kronor 14,500,000

De här upptagna båda reservationsanslagen å sammanlagt 14.5 miljoner kronor svara mot det i årets statsverksproposition under femte huvudtiteln beräknade beloppet å 17 miljoner kronor till bekämpande av arbetslösheten.

Hemställan.

Under åberopande av vad jag sålunda anfört och under framhållande att proposition i ärendet torde jämlikt § 54 riksdagsordningen kunna avlätas utan hinder av att den för propositioners avlämnande till riksdagen i allmänhet stadgade tid gått till ända, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels under femte huvudtiteln till särskilda åtgärder i anledning av ungdomsarbetslösheten för budgetåret 1934/1935 anvisa ett extra reservationsanslag av 5,500,000 kronor;

dels godkänna de av mig förordade grunderna för ifrågasvarande anslags användning;

dels ock medgiva att, i den mån sagda anslag visar sig otillräckligt, medel av det under samma huvudtitel upptagna extra reservationsanslaget till bekämpande av arbetslösheten må enligt Kungl. Maj:ts bestämmande jämlikt nyssnämnda grunder disponeras jämväl till särskilda åtgärder i anledning av ungdomsarbetslösheten.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

R. Vinell.